

Aikamme suurin uhka?

Turvallisuus suomalaisessa ilmastopolitiikassa
ja -lainsäädännössä ilmastolain säätämisen aikaan
2014–2015

*Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Yhteiskunnallisen muutoksen maisteriohjelma
Poliittinen historia*

*Maisterintutkielma
Anniina Emilia Tella
Maaliskuu 2019*

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department -	
Tekijä □ – Författare – Author Tella Anniina Emilia			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Aikamme suurin uhka? Turvallisuus suomalaisessa ilmastopolitiikassa ja -lainsäädännössä ilmastolain säätämisen aikaan 2014–2015			
Oppiaine – Läroämne – Subject Poliittinen historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 100	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Ilmastonmuutos on kenties eniten yhteiskunnallista keskustelua viime vuosina herättänyt luonnonilmiö. Sekä kansainvälisessä ilmastopoliittisessa keskustelussa että turvallisuustutkimuksessa ilmastonmuutosta on alettu 2000-luvulla pitää turvallisuuden kannalta yhä uhkaavampana ilmiönä. Monien luonnontieteilijöiden näkemysten mukaan ilmastonmuutos on suurin yksittäinen uhka koko ihmiskunnan tulevaisuudelle. Ilmastokysymykseen heräämisen myötä ympäristö- ja ilmastoasioista huolestuneet kansanliikkeet alkoivat vuoden 2007 jälkeen ympäri Eurooppaa vaatia ilmastonmuutokseen puuttumista. Ilmastolaki nousi Suomessa Jyrki Kataisen koalitionhallituksen hallitusohjelmaan vuonna 2011 usean eri kansalaisjärjestön yhteiskampanjan aktiivisen ja kansainvälisten esimerkkien innoittaman lobbaustyön seurauksena. Hallituksen esitys ilmastolaiksi annettiin eduskunnalle 5. kesäkuuta 2014, ja vilkkaiden eduskuntakäsittelyjen jälkeen laki hyväksyttiin 6. maaliskuuta 2015 selvin äänin 150–33. Suomen ilmastopolitiikan tulevaisuuden suuntaviivoja määrittelevä ilmastolaki astui voimaan 1. kesäkuuta 2015.</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan, näyttäytykö ilmastonmuutos suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön näkökulmasta turvallisuusuhkana ilmastolain säätämisen aikaan 2014–2015. Aineisto koostuu ilmastolain säätämiseen liittyvistä eduskunnan asiakirjoista sekä valmiin ilmastolain tekstistä. Tarkastelun kohteena ovat siis ilmastolain varsinainen säädäntäprosessi hallituksen esityksestä valmiiseen lakiin ja tuohon prosessiin liittyvät asiakirjat. Lain säätämisen yhteydessä näyttäytyviä turvallisuuskäsityksiä analysoidaan osittain niin kutsutun turvallistamisteorian (<i>securitization</i>) pohjalta. Turvallistamisteoriaa täydentää teoria riskifikaatiosta (<i>riskification</i>), joka tekee eron <i>uhkan</i> ja <i>riskin</i> käsitteiden välille. Teoreettinen viitekehys toimii tutkielmassa analyttisenä työkaluna siten, että valitusta tutkimusaineistosta tehtyjä havaintoja verrataan kehyksen sisältöihin ja pohditaan, miten havaintoja voi tulkita teorian näkökulmasta. Tutkielman yhtenä tavoitteena onkin selvittää, oliko ilmastonmuutos ilmastolakiprosessin aikaan turvallistettu Suomessa. Vahvasta teoriayhteydestä huolimatta tutkimusmenetelmänä hyödynnetään kuitenkin ennen kaikkea historian-tutkimukselle ominaista, aineistolähtöistä lähdekriittistä tutkimusotetta, jotta saadaan aikaan selkeä kronologisesti jäsentynyt kuva siitä, miten Suomen ilmastolakiprosessi eteni ja miten mahdollinen turvallisuusajattelu vaikutti prosessin taustalla. Käytännössä aineiston analyysi tapahtui tutkimusprosessin aikana siten, että aineistosta tehtyjä poimintoja analysoitiin lähdekriittisesti asetettujen tutkimuskysymysten perusteella sekä pohdittiin havaintojen merkityksiä suhteessa turvallistamisteoriaan.</p> <p>Aineiston perusteella havaittiin, että moni kansanedustaja oli ilmastolain eduskuntakäsittelyjen aikaan sitä mieltä, että ilmastonmuutos oli jo nykyisellään jopa suurin uhka, joka Suomeen ja yleisesti ottaen koko ihmiskuntaan kohdistui. Tästä huolimatta suuressa osassa aineistoa ilmastonmuutos näyttäytyi ennemminkin merkittävänä riskinä, joka pitäisi saada hallintaan. Ilmastolaki nähtiin eräänä keinona tuon riskin hallitsemiseen. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä oli keskusteluun aktiivisesti osallistuneista ainoa, joka vastusti lain säätämistä ja joka ei ilmaissut näkevänsä ilmastonmuutoksella olevan yhteyksiä turvallisuuteen. Aineiston perusteella ei voinut suoranaisesti päätellä ilmastonmuutoksen olleen Suomessa ilmastolain säätämisen aikaan turvallistettu. Ilmastonmuutoksen nähtiin kuitenkin selvästi liittyvän yhteiskunnalliseen turvallisuuteen, sillä läpi koko aineiston siihen liitettiin toistuvasti riskin käsite ja osassa aineistoa siihen viitattiin myös turvallisuusuhkana.</p> <p>Tutkielman keskeisin tulos on, että eräiden kansanedustajien selvästi turvallisuuteen viittaavista kannanotoista huolimatta ilmastonmuutos ei näyttäytynyt ilmastolakiprosessin aikana suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön kokonaisuuden näkökulmasta varsinaisena turvallisuusuhkana. Sen sijaan se nähtiin ehdottoman huolestuttavana ilmiönä, riskinä, josta saattaisi tulevaisuudessa muodostua todellinen turvallisuusuhka, jos sitä ei saada globaalisti yhdessä hallintaan.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords ilmastonmuutos ilmastopolitiikka ilmastolainsäädäntö turvallisuus turvallistaminen securitization eduskunta			

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman teoreettinen viitekehys	6
1.2 Aiempi tutkimus	8
1.3 Tutkimuskysymykset	14
1.4 Tutkimusaineisto ja -menetelmät	15
1.5 Tutkielman dispositio	17
2 Turvallistamisteoria ja ilmasto	19
2.1 Kööpenhaminan koulukunta ja turvallistaminen	19
2.2 Balzacqin sosiologinen lähestymistapa	22
2.3 Ilmastoturvallisuus ja riskien hallinta	25
3 Ilmastokysymyksen historiallinen tausta	29
3.1 Ympäristöliikkeen synty ja ympäristödiskurssin linkittyminen turvallisuuteen	29
3.2 Ympäristöpolitiikka Suomessa	34
3.2.1 Ympäristöliikkeen tulo Suomeen	34
3.2.2 Ilmastokysymyksen herääminen ja kansallisen ilmastolain säätäminen	35
4 Ilmastolain käsittely ja ilmastonmuutoksen turvallistaminen	39
4.1 Hallituksen esitys ilmastolaiksi	39
4.2 Edustajien jakautuneet mielipiteet lähetekeskustelussa	47
4.2.1 Ilmastolain positiivisiin seurauksiin keskittyvät puolustuspuheet	48
4.2.2 Turvallisuuteen viittaava retoriikka	52
4.2.3 Ilmastolain kritiikki	58
4.3 Valiokuntakäsittely	65
4.4 Kahtiajakautuminen lakiesityksen eduskuntakäsittelyssä	68
4.4.1 Laaja konsensus ongelmaan puuttumisen tärkeydestä	68
4.4.2 Perussuomalaiset vastaan muu eduskunta	75
4.4.3 Lain hyväksyminen toisessa käsittelyssä	78
5 Turvallisuusvaikutteet valmiissa ilmastolaissa	82
6 Lopuksi	88
Lähteet	95
Alkuperäislähteet	95
Kirjallisuus	96
Liitteet	100
Tutkielmassa esiintyvät lyhenteet	100

1 Johdanto

”Ilmastonmuutos on aikamme suurin uhka”, totesi ympäristöministeri Sanni Grahn-Laasonen, kun eduskunta käsitteli tulevaa ilmastolakia helmikuussa 2015.¹ Tässä tutkielmassa pohditaan sitä, missä määrin ilmastonmuutos nähtiin suomalaisessa ilmastopolitiikassa ja -lainsäädännössä todellisenä turvallisuushkana ilmastolain säätämisen aikaan vuosina 2014–2015.

Luonnontieteilijät ovat jo vuosikymmenten ajan puhuneet ilmastonmuutoksesta ja sen haitallisista vaikutuksista maapallon elinoloihin. Ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen määritelmän mukaan ilmastonmuutos tarkoittaa sellaista muutosta ilmastossa, joka aiheutuu maapallon ilmakehän koostumusta suoraan tai välillisesti muuttavasta ihmisen toiminnasta ja joka ylittää ilmaston luonnollisen vaihtelun vertailukelpoisten ajanjaksojen kuluessa.²

Viimeistään tällä vuosituhannella ilmastonmuutoksesta on tullut merkittävä osa myös poliittista keskustelua erityisesti kansainvälisellä tasolla. Huoli ilmastonmuutoksen vaikutuksista koskettaa ympäri maailmaa. Samaan aikaan ilmastokysymys on tullut osaksi kansainvälistä turvallisuuskeskustelua, sillä ilmastonmuutoksen on katsottu voivan johtaa tulevaisuudessa merkittäviin turvallisuusuhkiin. Euroopan unionin määritelmän mukaan ilmastonmuutosta voidaanakin pitää eräänlaisena uhkien moninkertaistajana (*threat multiplier*), koska se vahvistaa monia perinteisiä sekä uusia jännitteitä, jotka aiheuttavat haasteita Euroopan turvallisuudelle.³

Ilmastokysymys on erityinen osa laajempaa ympäristökeskustelua. Ympäristösektori on Buzan et al.:n mukaan sikäli poikkeuksellinen, että siinä yhdistyvät sekä tieteellinen että poliittinen agenda. Vaikka nämä limittyvät toisiinsa, tieteellinen agenda näyttäytyy useimmiten luonnontieteissä ja ei-valtiollisessa toiminnassa, kun taas poliittinen agenda liittyy valtiolliseen ja valtioidenväliseen toimintaan ja

¹ Valtiopäivät (Vp) 2014, Pöytäkirjat. PTK 160/2014 vp. 25.2.2015. Ympäristöministeri Sanni Grahn-Laasonen, 9.

² Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimus 61/1994. 1 artikla. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940061/19940061_2#idp446075424 [Luettu 13.11.2018].

³ Youngs Richard, *Climate Change and European Security*. 2015, Routledge; Abingdon, Oxon; New York, NY; 3.

päätöksentekoprosesseihin.⁴ Poliittisena kysymyksenä ilmastonmuutos herättää kiinnostusta ja huolta yli puoluerajojen. Ilmastonmuutoksen vaikutuksista eivät enää ole huolissaan pelkästään vihreät, vaan viime aikoina poliitikot niin maailmalla kuin Suomessakin ovat puoluetustasta riippumatta alkaneet kiinnittää yhä enemmän huomiota ilmastonmuutoksen mahdollisesti mukanaan tuomiin riskeihin ja jopa uhkiin.

Ilmastonmuutoksen ongelman globaalista luonteesta johtuen sen hallinnointi on tuottanut kansainvälisesti päänvaivaa. Yksittäiset valtiot ovat olleet vastahakoisia ottamaan vastuuta ilmastonmuutoksen torjunnasta. Yleisesti ottaen ilmastonmuutosta onkin käsitelty enimmäkseen Yhdistyneiden kansakuntien (YK) tasolla. YK:ta on pidetty tärkeimpänä ilmastonmuutoksen vastaisena toimijana, koska ei ole olemassa toista yhtä kattavaa areenaa, jossa globaaleista ongelmista tai uhkista voidaan neuvotella. Erityisesti vuonna 1992 Rio de Janeiron ilmastokokouksessa perustettu YK:n ilmastonmuutoskonventti UNFCCC⁵ ja sen ylin päätöksentekaelin COP ovat olleet merkittävässä roolissa ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä kansainvälisten sopimusten voimaansaattamisen kautta. Muun muassa vuonna 1997 ilmastonmuutoskonventin puitteissa solmittu Kioton ilmastopimetus oli tärkeä edistysaskel ilmastonmuutoksen vastustamisen kannalta, sillä siinä sovittiin ensimmäistä kertaa yhteisesti hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä ilmaston lämpenemisen estämiseksi.⁶

Kenties suurin ongelma kansainvälisessä ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä on ollut sitovan ilmastopimuksen puute. Maailman suurimmat yksittäiset saastuttajat, kuten Yhdysvallat ja Kiina, eivät ottaneet osaa Kioton sopimukseen, eivätkä ne täten ole olleet velvoitettuja noudattamaan sopimuksessa määritellyjä päästörajoituksia. Tätä puutetta yritettiin UNFCCC:n puitteissa korjata Kööpenhaminan

⁴ Buzan Barry – Wæver Ole – de Wilde Jaap, *Security: A New Framework for Analysis*. 1998, Lynne Rienner Publishers, Boulder, London, 71–72.

⁵ Tutkielman lopussa on liitteenä luettelo, jossa on avattu kaikki tutkielmassa käytettävät lyhenteet.

⁶ Kjellén Bo & Wallensteen Peter, *Climate Change, Peacekeeping, and Perspectives for UN Reform*. Teoksessa Scheffran Jürgen – Brzoska Michael – Brauch Hans Günther – Link Peter Michael – Schilling Janpeter (toim.), *Climate Change, Human Security and Violent Conflict: Challenges for Societal Stability*. Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace vol. 8. 2012, Springer Heidelberg Dordrecht, London; New York, 685–694; 686–688; Selenius Emma-Sofia, *It's Been a Hard Day's Night: Why Making International Environmental Policy Is So Difficult. A Case Study of the UNFCCC Copenhagen Summit*. Pro gradu -tutkielma. 2013, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Yleinen valtio-oppi, Maailmanpolitiikan tutkimus, 3.

ilmastokokouksessa vuonna 2013, mutta kokouksen tulokset jäivät laihoiksi, eikä sitovaa sopimusta saatu aikaan.⁷ Tällä hetkellä suurin kansainvälinen ponnistus ilmastomuutoksen vastaisessa työssä sitten Kioton sopimuksen on vuonna 2015 Pariisissa aikaan saatu ilmastopöytäkirja, jonka mukaan kaikki UNFCCC:n jäsenmaat ovat velvoitettuja toimenpiteisiin ilmaston lämpenemisen rajoittamiseksi alle kahden celsiusasteen. Pariisin sopimuksen on tähän mennessä ratifioinut 181 UNFCCC:n 197 jäsenmaasta, ja näiden ratifioineiden maiden joukkoon kuuluvat myös Yhdysvallat ja Kiina.⁸ Kansainvälisesti lisääntynyt päättäväisyys ilmastomuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen puolesta kuvastaakin hyvin sitä, että huoli ilmastomuutoksen vaikutuksista on alati lisääntynyt.

Ilmastokysymystä ei kuitenkaan käsitellä pelkästään politiikan ylätasolla, sillä suuri osa ilmastoliikchedinnästä on itse asiassa tapahtunut ruohonjuuritasolla kansalaisjärjestöissä. Ruohonjuuritason toiminta on perinteisesti edeltänyt ympäristöasioissa hallinnon toimintaa, eikä ilmastokysymyskään ole tässä suhteessa poikkeus. Kansalaisjärjestöt ovatkin olleet Euroopan laajuisesti merkittävässä roolissa ilmastoteemojen tuomisessa sekä kansallisen että kansainvälisen politiikan piiriin. Tämä ilmiö oli havaittavissa myös Suomessa, kun 34 järjestön yhteiskampanja Polttava kysymys⁹ kampanjoi kansainvälisten esimerkkien innoittamana vuodesta 2008 lähtien kansallisen ilmastolain säätämisen puolesta. Järjestöjen tavoitteena oli saada Suomeen säädetyksi kunnianhimoinen ilmastolaki, joka sitoisi hallituksia päästövähennyksien toteuttamiseen. Lisäksi kampanjan tavoitteena oli pilkkoa kaukaiselta tuntuva päästövähennystavoite pienempiin osatavoitteisiin.¹⁰ Kampanja saavutti lopulta tavoitteensa, kun Suomeen säädettiin ilmastolaki 609/2015¹¹.

⁷ Selenius 2013, 3.

⁸ UNFCCC, *The Paris Agreement*. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> [Luettu 25.10.2018]; UNFCCC, *Paris Agreement – Status of Ratification* <https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/status-of-ratification> [Luettu 25.10.2018]; United Nations Treaty Collection. Chapter XXVII, 7.d. Paris Agreement https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=en [Luettu 25.10.2018].

⁹ <http://www.polttavakysymys.fi/> [Luettu 9.10.2018].

¹⁰ Polttava kysymys, *Polttava kysymys -kampanjan tarina 2007-2015 – miten kansanliike sai Suomeen ilmastolain*. Loppuraportti. 2015, Maan ystävät ry., 4. <http://www.polttavakysymys.fi/hallinta/wp-content/uploads/2015/12/Polttava-Kysymys-ilmastolakikampanja.pdf> [Luettu 10.10.2018].

¹¹ Ilmastolaki 609/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150609?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ilmastolaki> [Luettu 9.10.2018].

Vuoden 2015 ilmastolaki on luonteeltaan puitelaki, mikä tarkoittaa, ettei se itsessään sisällä velvoittavaa lainsäädäntöä. Sen sijaan sen tarkoituksena on luoda yleiset suuntaviivat suomalaiselle ilmastopolitiikalle sekä edistää Suomen valtion tehokasta toimintaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Lain nojalla luotiin myös erityinen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä, jonka tavoitteena on sekä varmistaa kansainvälisissä sopimuksissa ja EU:n lainsäädännössä määriteltyjen päästövähennysten ja niiden seurannan toteutuminen että osaltaan vähentää ihmisen aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä ilmakehään ja siten hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutua siihen.¹²

Tämän tutkielman tarkoituksena on keskittyä ilmastolain säädäntäprosessiin Suomessa vuosina 2014 ja 2015 ja tarkastella, näyttäytyikö ilmastonmuutos tuolloin virallisissa asiakirjoissa ja poliitikkojen eduskuntapuheenvuoroissa turvallisuushkana. Tätä suomalaista ilmastopoliittista kontekstia on tarkoitus analysoida kansainvälisen turvallisuustutkimuksen teoreettisten näkökulmien pohjalta hyödyntäen ennen kaikkea niin kutsutun Kööpenhaminan koulukunnan alun perin kehittämää ja sittemmin muiden tutkijoiden täydentämää teoriaa *turvallistamisesta*¹³. Teorian on tarkoitus toimia tutkielmassa yhtenä analyysin välineenä, jonka avulla pohditaan, esiintyykö valitussa tutkimusaineistossa teorian olettamia tekijöitä.

Vaikka tutkielma täten kiinnittyy teoreettisen viitekehyksen kautta vahvasti myös maailmanpolitiikan tutkimuksen perinteeseen, se on kuitenkin lähtökohdiltaan ensisijaisesti historian tutkimusta. Käsillä olevan työn tarkoituksena onkin ennen kaikkea kuvata suomalaisessa lähihistoriassa merkittävää ilmastolakiprosessia ja siinä mahdollisesti esiintyviä turvallisuusnäkökulmia historiallisessa ja poliittisessa kontekstissaan, mistä syystä se eroaa turvallisuustutkimuksesta. Tutkielmassa tuotetaan kronologinen kuvaus yhteiskunnallisesti merkittävästä lainsäädännöllisestä prosessista ja pohditaan, ilmenikö suomalaisessa ilmastopolitiikassa tuon prosessin aikana sellaista ilmastokysymyksen turvallistamista, jollaisesta on ollut 1990-luvulta lähtien yhä enemmän viitteitä kansainvälisessä kontekstissa.

¹² Ibid., 1 §.

¹³ Engl. *securitization*. Käsite määritellään myöhemmin tutkielmassa luvussa 2.

Kyseinen tutkimusaihe on erittäin ajankohtainen, sillä ilmastonmuutoskeskustelu on viime aikoina koko ajan lisääntynyt, ja se on alkanut saada yhä enemmän myös turvallisuuteen viittaavia sävyjä. Erityisesti maailmalla lisääntyneet sään ääri-ilmiöt ovat korostaneet ilmastonmuutoksen uhkaavaa luonnetta, mikä on herättänyt niin päättäjät kuin kansalaiset globaalisti pohtimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia turvallisuuteen. Vaikka turvallisuuden käsitettä ei suoranaisesti keskustelussa niin usein esiinny, se on usein huomattavissa ilmastonmuutokseen liittyvien kannanottojen pohjavireenä. Esimerkiksi Suomessa turvallisuusaiheita on toisen maailmansodan jälkeen pyritty välttämään julkisissa diskursseissa, mutta se ei tarkoita, etteikö niitä olisi aina ollut jollain tavalla julkisessa keskustelussa läsnä.

Ilmasto- ja ympäristökysymystä on tarkasteltu turvallisuuden näkökulmasta kansainvälisessä tutkimuksessa paljon, ja tämä tutkimus lisääntyy yhä. Tämä tematiikka ei kuitenkaan ole vielä laajasti rantautunut Suomeen keskittyvään tutkimukseen. Sille on useita syitä. Ensinnäkään pohjoisen ja syrjäisen sijaintinsa vuoksi Suomi ei kuulu niihin alueisiin, joille ilmastonmuutoksen vaikutukset aiheuttavat eniten ongelmia. Ilmastonmuutoksen rajuimmat seuraukset kohdistuvat ennen kaikkea globaaliin etelään, missä sijaitsevat myös maailman köyhimmmät valtiot, mikä tekee niistä erityisen haavoittuvaisia ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Suomen sijaan saattaa aluksi jopa jonkin verran hyötyä ilmaston lämpenemisestä, sillä hankalien talviolosuhteiden vähenemisellä voi olla positiivisia vaikutuksia talouden toiminnan kannalta muun muassa logistisista syistä. Tämä hyöty ei kuitenkaan kumoa kaikkia niitä riskejä ja uhkia, joita ilmastonmuutokseen Suomenkin kannalta liittyy.

Toisekseen, Suomen ilmastopolitiikka on suurelta osin alisteista kansainväliselle ja ennen kaikkea Euroopan unionin (EU) päätöksenteolle, eikä Suomi voi itsenäisesti päättää ilmastotoimistaan. Näin ollen suomalainen turvallisuuteenkin liittyvä ilmastokeskustelu on kytköksissä laajempaan eurooppalaiseen keskusteluun. Tämä selittääkin osaltaan sitä, miksi Suomeen keskittyvää ilmastonmuutoksen turvallistamista käsittelevää tutkimusta ei ole tehty.

Näistä seikoista johtuen ilmastokysymyksen turvallistamista onkin perusteltua tutkia Suomen kontekstissa, koska aiempaa vastaavaa tutkimusta ei ole olemassa. Tässä tutkielmassa pyritäänkin soveltamaan olemassa olevaa turvallistamisteoriaa

uudella tavalla uudessa asiayhteydessä. Sitä kautta pyritään saamaan selville, esiintykö vuosien 2014–2015 ilmastolain säätämisprosessissa Suomessa ilmastonmuutoksen turvallistamiseen viittaavia seikkoja.

1.1 Tutkielman teoreettinen viitekehys

Historiallisesta tutkimusotteesta huolimatta tämä tutkielma nojaa pitkälti teoreettiseen viitekehukseensä. Kehyksen pääosan muodostaa niin kutsutun Kööpenhaminan koulukunnan alkujaan synnyttämä turvallistamisteoria. Sitä täydentää Olaf Corryn kehittämä riskifikaatiomalli, joka tekee eron *riskin* ja *uhkan* käsitteiden toimintalogiikan välille.¹⁴ Tämä teoreettinen viitekehys esitellään kattavasti tutkielman toisessa luvussa, jottei johdantoluku paisu suhteettoman pitkäksi. Koska mainittu viitekehys on tutkielman kannalta merkittävä analyttinen työkalu, teoria on syytä esitellä riittävän perusteellisesti. Tässä yhteydessä keskitytään perusteeseen, miksi se on valikoitunut tutkielman erääksi lähtökohdaksi.

Ympäristön ja ilmaston yhteydestä turvallisuuteen oli 1990-luvulle tultaessa ehditty puhua vain vähän. Erityisesti niin kutsutun Kööpenhaminan koulukunnan turvallisuustutkimus vuosikymmenen puolivälistä lähtien oli kuitenkin kyseisen aiheen kannalta merkittävää, sillä se aloitti laajemman keskustelun perinteisen turvallisuuskäsityksen mahdollisista puutteista. Kööpenhaminan koulukunnan tutkijoiden mukaan turvallisuuskysymykset olivat luonteeltaan sosiaalisesti ja intersubjektiivisesti rakennettuja. Tähän rakennusprosessiin, jota Kööpenhaminan koulukunnan edustajat alkoivat nimittää turvallistamiseksi, tarvittiin heidän mukaansa olennaisena osana *turvallistaja*, joka nimeää jonkin tekijän aiheuttavan jollekin *viiteobjektille* eksistentiaalisen uhkan. Lisäksi prosessin kannalta merkityksellinen tekijä on *yleisö*, joka hyväksyy turvallistajan argumentaation ja eksistentiaalisen uhkan olemassaolon sekä sitä kautta myöntää legitimitetin turvallistajan vaatimille toimille tämän nimeämän uhkan ratkaisemiseksi.¹⁵ Kylmän sodan jälkeisenä aikana tällä tavoin sosiaalisesti konstruoidut turvallisuushkat eivät olleet Kööpenhaminan koulukunnan näkemyksen mukaan enää pelkästään sotilaallisia vaan niitä oli alkanut esiintyä myös muilla elämän alueilla, kuten taloudessa,

¹⁴ Corry Olaf, 'Securitisation and 'Riskification': Second-Order Security and the Politics of Climate Change. *Millennium: Journal of International Studies* 40(2), 2012, 235–258.

¹⁵ Buzan et al. 1998, 21–31, 35–40.

politiikassa ja ympäristössä. Tästä syystä perinteistä turvallisuuskäsitystä piti heidän mukaansa laajentaa.

Turvallistamisteoria sopiikin erinomaisesti ilmastokysymyksen tarkasteluun, sillä koko ajatus turvallistamisteorian taustalla on kuvata sitä, miten jostakin asiasta, joka ei perinteisesti ole lukeutunut turvallisuuspolitiikan piiriin, muodostuu yhteiskunnallinen turvallisuuskysymys. Teorian kehittäjät ovat myös itse tarkastelleet turvallistamista muun muassa ympäristösektorin näkökulmasta, johon ilmastonkin voidaan katsoa lukeutuvan. Lisäksi myöhemmin useat vahvemmin nimenomaan ilmastoturvallisuuteen keskittyneet tutkijat ovat perustaneet oman tutkimuksensa turvallistamisen käsitteelle.

Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallistamisesta on kuitenkin saanut myöhemmin paljon kritiikkiä osakseen muun muassa siitä syystä, että siinä nähdään turvallistaminen ainoastaan toimenpiteenä, joka vaatii onnistuakseen tiettyjen ehtojen täyttymisen. Tämän puutteen korjatakseen Thierry Balzacq on kehittänyt oman, sosiologisen näkökulmansa turvallistamiseen. Hänen katsantokantansa keskittyykin paitsi varsinaiseen turvallistamisprosessiin myös sitä ympäröiviin olosuhteisiin, kuten kontekstiin, yleisön psykologis-kulttuuriseen luonteeseen sekä prosessissa vallitseviin valtasuhteisiin. Lisäksi Balzacqin näkemys turvallistamisesta ottaa huomioon myös turvallistamistoimien seuraukset.¹⁶ Näin ollen Balzacqin muotoilu turvallistamisesta antaa Emma Hakalan mukaan Kööpenhaminan koulukunnan määritelmään verrattuna laajemmat mahdollisuudet turvallistamisen kokonaisvaltaisempaan tarkasteluun, koska se mahdollistaa muutakin kuin pelkästään turvallistamisprosessin onnistumisen tai epäonnistumisen toteamisen.¹⁷ Tästä syystä tutkielmassa tukeudutaankin Kööpenhaminan koulukunnan sijaan vahvemmin juuri Balzacqin turvallistamisteorian muotoiluun.

Balzacqin jälkeen myös muut tutkijat ovat edelleen kehittäneet teoriaa turvallistamisesta, ja tutkielmassa on tarkoitus hyödyntää myös näitä täydennyksiä, jotta teoreettinen viitekehys olisi mahdollisimman ajantasainen. Näihin täydennyksiin

¹⁶ Balzacq Thierry, *A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants*. Teoksessa Balzacq Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. 2011, Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY, 1–30; 1–2, 5.

¹⁷ Hakala Emma, *International Organisations and the Securitisation of the Environment in Post-Conflict Western Balkans*. Väitöskirja. 2018, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Poliittinen historia, 9.

lukeutuvat ennen kaikkea ilmastokysymykseen vahvasti keskittyvä Maria J. Trombetta ajatus siitä, etteivät turvallistamisen seuraukset ole välttämättä negatiivisia, kuten Kööpenhaminan koulukunta olettaa¹⁸, sekä Angela Oelsin näkemys siitä, että vallanpitäjät pyrkivät tekemään ilmastomuutoksesta hallittavan luomalla siitä turvallisuuskysymyksen¹⁹.

Ilmastolakiprosessin tutkimisen kannalta turvallistamisteorian etu on ennen kaikkea se, että teoria käsittelee turvallistamista juuri prosessina, jossa keskeisessä asemassa ovat turvallistajien retoriikka ja argumentaatio sekä niiden hyväksyttyvyys. Erityisesti Balzacqin sosiologinen lähestymistapa sallii myös tämän prosessin tarkastelun suhteessa sitä ympäröiviin olosuhteisiin, mikä mahdollistaa ilmastolakikeskustelun monipuolisen tarkastelun. Näin ollen turvallistamisteoria tarjoaa hyvät mahdollisuudet ilmastolain säätämiseen liittyvien asiakirjojen monipuoliseen analyysiin, koska induktiivista ja aineistolähtöistä analyysia voidaan tukea peilaamalla ja vertaamalla aineistosta tehtyjä havaintoja valmiiseen teoriaan.

Turvallistamisteorian oheen tutkielman teoreettiseen viitekehykseen on lisätty myös Corryn riskifikaatiomalli lähinnä siitä syystä, että se edelleen laajentaa analyysin mahdollisuuksia, koska malli tekee eron *uhkan* ja *riskin* käsitteiden välille. Näin ollen riskifikaatiomalli mahdollistaakin syvällisemmän pohdinnan siitä, onko ilmastokysymys turvallistettu, jos aineistossa viitataan esimerkiksi ilmastomuutoksen riskeihin.

1.2 Aiempi tutkimus

Aiheen suhteellisesta tuoreudesta huolimatta ilmastomuutoksen ja turvallisuuden välistä yhteyttä on ehditty parin viime vuosikymmenen aikana tutkia monesta eri näkökulmasta. Niin kutsuttua *ilmastoturvallisuutta* onkin viime aikoina tutkittu yhä enemmän, ja suuri osa tästä tutkimuksesta perustuu jollain tavalla Kööpenhaminan koulukunnan aloittamaan turvallistamisen tutkimusperinteeseen.

¹⁸ Trombetta Maria J., Rethinking the Securitization of the Environment: Old Beliefs, New Insights. Teoksessa Balzacq Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. 2011, Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY, 135–149; 135.

¹⁹ Oels Angela, From 'Securitization' of Climate Change to 'Climatization' of the Security Field: Comparing Three Theoretical Perspectives. Teoksessa Scheffran et al. 2012, 185–205; 185.

Järkälemäisessä kokoomateoksessa, *Climate Change, Human Security and Violent Conflict: Challenges for Societal Stability*²⁰, kymmenet alan huippututkijat ovat käsitelleet ilmastonmuutoksen vaikutusta turvallisuuteen useista eri näkökulmista. Tämän tutkielman kannalta teoksen keskeisimpiä artikkeleja ovat ainakin Brauchin ja Scheffranin kirjoittama johdantoluku sekä Trombetta ja Oelsin ilmasto-turvallisuutta osittain teoriapainotteisesti käsittelevät artikkelit. Lisäksi erityisesti Bo Kjellénin ja Peter Wallensteenin, Gerrit Kurtzin sekä Michael Brzoskan artikkelit samaisessa teoksessa ovat antaneet innoitusta tähän tutkielmaan.²¹

Eräs tärkeimmistä aiemmista tutkimuksista, jolla on ollut vaikutusta tämän tutkielman kirjoittamiseen, on eittämättä Emma Hakalan tuore poliittisen historian väitöskirja²². Teoksessaan Hakala käsittelee historiallisesta näkökulmasta kansainvälisten organisaatioiden vaikutusta ympäristön turvallistamiseen konfliktin jälkeisellä Länsi-Balkanilla. Hänen lähtökohtanaan ovat ympäristöturvallisuuden ja turvallistamisen käsitteet, ja hänen tutkimuksensa pohjautuu pitkälti samoihin teorioihin, joita tässäkin tutkielmassa hyödynnetään analyysin välineinä. Hakalan mukaan Kosovon konflikti aloitti Länsi-Balkanin alueeseen liittyvän kansallisen ja kansainvälisen keskustelun ympäristön ja turvallisuuden välisestä yhteydestä. Hän toteaa, että ympäristöturvallisuus on ollut erityisesti kansainvälisten järjestöjen, ennen kaikkea YK:n alaisten järjestöjen sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö OSCE:n, agendalla, ja se on vaikuttanut merkittävästi kansainväliseen ympäristöyhteistyöhön. Merkittävää on kuitenkin ollut erityisesti se, miten ympäristöstä on tämän keskustelun myötä muodostunut itsessään turvallisuuskysymys.²³

Vaikka Hakala käyttänyt väitöskirjassaan Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaa ja sen jatkokehittelyä historiallisen analyysin tukena, se ei kuitenkaan ole tutkimuksena liian samanlainen kuin käsillä oleva

²⁰ Scheffran et al. (toim.) 2012.

²¹ Brauch Hans Günther & Scheffran Jürgen, Introduction: Climate Change, Human Security, and Violent Conflict in the Anthropocene. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 3–40; Trombetta Maria J., Climate Change and Environmental Conflict Discourse. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 151–164; Oels 2012; Kjellén & Wallensteen 2012; Kurtz Gerrit, Securitization of Climate Change in the United Nations 2007–2010. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 669–684; Brzoska Michael, Climate Change as a Driver of Security Policy. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 165–184.

²² Hakala 2018.

²³ Ibid., 1.

maisterintutkielma, sillä sen fokus on Kosovon kriisin jälkeisellä Länsi-Balkanilla ja ennen kaikkea kansainvälisissä organisaatioissa, kun taas tässä tutkielmassa keskitytään kotimaiseen kontekstiin. Hakalan väitöskirja tarjoaa kuitenkin erinomaisen vertailukohdan ja peilin tämän tutkielman analyysille.

Tutkimusaiheen kannalta merkittävästä aiemmasta tutkimuksesta lienee syytä mainita myös Richard Youngsin teos *Climate Change and European Security*²⁴, joka valottaa ilmastokysymyksen turvallisuuspoliittista ulottuvuutta sekä ennen kaikkea ilmastomuutoksen aiheuttamaan turvallisuushkaan vastaamiseen suuntaavaa politiikkaa (*climate security policy*) Euroopan unionissa. Teos on suomalaisen ilmastopolitiikan analysoinnin kannalta merkittävä, sillä Suomen politiikka on ilmastoasioissa suurelta osin alisteista EU-politiikalle. Youngsin tutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena onkin saada selville, millaista EU:n *ilmastoturvallisuuspolitiikka* on. Hänen mukaansa ilmastomuutosta ei voida enää pitää erillisenä politiikan osa-alueena, sillä se on osa kaikkia kiistanalaisia aiheita. Sitä kautta sen on oltava hänen päättelynsä mukaan läsnä myös Euroopan yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa (YUTP). Youngs toteaa, että vaikka EU onkin 2000-luvulla näyttäytynyt kansainvälisesti merkittävänä ilmastodiplomatian toimijana, sen ilmastoon liittyvä ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ollut suhteellisen vähäistä, eikä ilmastoon liittyviä turvallisuushkia ole priorisoitu YUTP:ssa kovinkaan korkealle.²⁵

Youngs esittää teoksessaan oman määritelmänsä sille, mitä *ilmastoturvallisuus* on. Käsite on hänen mukaansa hyvin kiistanalainen, mistä syystä myös sen määritelmät ovat vaihdelleet paljon. Youngs ymmärtää ilmastoturvallisuuden sisältävän kaikkien – niin diplomaattisten, taloudellisten, sotilaallisten kuin teknistenkin – keinojen käyttöä ilmastomuutoksen aiheuttamiin turvallisuuteen liittyviin haasteisiin vastaamiseksi. Ilmastoturvallisuutta käsittelevän pohdinnan lisäksi eräs Youngsin tutkimuksen kantavista voimista on samalla sen tarkastelu, ovatko EU ja

²⁴ Youngs 2015.

²⁵ Ibid., 1–2, 132.

sen jäsenmaat käytännössä toteuttaneet ilmastoturvallisuuspolitiikkaansa enemmän liberaalin ja holistisen yhteistyömallin vai reaalipoliittisen, defensiivisen ja perinteistä turvallisuuskäsitystä soveltavan politiikan hengessä.²⁶

Siinä missä turvallistamisteoria käsittelee sitä, miten turvallisuushkia rakennetaan ja mitä siitä seuraa yhteiskunnassa, Youngsin tutkimus siis käsittelee ennen kaikkea EU:n käytännön poliittisia ratkaisuja näihin uhkiin vastaamiseksi. Koska tämän tutkielman tarkoituksena on pyrkiä hahmottamaan, missä määrin ilmastonmuutos nähtiin Suomessa turvallisuuskysymyksenä ilmastolakiprosessin aikana, eikä niinkään havainnoida sitä, miten mahdollisiin turvallisuushkiin on pyritty vastaamaan, Youngsin tutkimustulokset eivät kuitenkaan valtaosaltaan ole tämän työn kannalta kovinkaan relevantteja. Tästä huolimatta Youngsin tutkimus antaa erinomaisen yleiskuvan siitä, miten ilmastonmuutos on erityisesti vuoden 2007 jälkeen muodostunut EU:ssa huomattavaksi turvallisuuskysymykseksi muun muassa energia-turvallisuuden, puolustuspolitiikan, konfliktien estämisen sekä geotalouden näkökulmista. Youngsin tutkimustulosten mukaan ilmastokysymys on yhä EU:ssa jossain määrin aliturvallistettu, eikä unioni proaktiivisesta ilmastopoliittisesta asenteestaan huolimatta ole välttämättä vaikuttanut kovinkaan merkittävästi globaaliin ilmastoturvallisuuteen. Lisäksi Youngs toteaa, että vaikka EU kallistuu ilmastopoliitikassaan osin ideologisistakin syistä enemmän liberalistiseen turvallisuusnäkökulmaan, unionin harjoittama politiikka osoittaa jäsenmaiden hallitusten todellisuudessa tasapainoilevan koko ajan syvemmän kansainvälisen yhteistyön ja toisaalta defensiivisemmän, realistiseen turvallisuusnäkökulmaan perustuvan politiikan välillä.²⁷ Tämä tarjoaa hyvän näkökulman myös Suomen ilmastolakiprosessin tarkasteluun, kun pohditaan sitä, missä määrin lain säätämisen yhteydessä korostuivat kansalliset ja missä määrin taas kansainväliseen yhteistyöhön vetoavat perustelut.

Vaikka Suomen ilmastolain säätämistä ei ole aiemmassa tutkimuksessa tarkasteltu turvallisuusnäkökulmasta, ilmastolakiprosessi ei ole täysin uusi tutkimuskohde. Sitä onkin käsitelty muutamissa kotimaisissa opinnäytteissä eri näkökulmista. Tästä syystä myöskään ilmastolain säätämiseen liittyvät asiakirjat eivät sinänsä ole

²⁶ Ibid., 2, 4.

²⁷ Ibid., 133–137.

tutkimusaineistona uusia, mutta aiemmissa opinnäytteissä niille on esitetty erilaisia kysymyksiä kuin mitä tämän tutkielman puitteissa on tehty.

Jaana Sorvalin pro gradu -tutkielma²⁸ tarkastelee suomalaisessa politiikassa esiintyviä ilmastomuutokseen ja ilmastopolitiikkaan liittyviä diskursseja. Työn tarkoituksena on selvittää, millaisia poliittiset ilmastodiskurssit Suomessa ovat ja mikä niiden merkitys on maan tulevaisuuden kannalta. Tätä tematiikkaa tutkielmassa käsitellään ilmastolaista vuosina 2014 ja 2015 eduskunnassa käytyjä keskusteluja sekä maakuntajohtajien haastatteluja analysoimalla.²⁹ Tutkielmassa on käytetty eräänlaisena teoreettisena lähtökohtana John S. Dryzekin muotoilemaa luokittelua yhteiskunnassa esiintyvistä ympäristödiskursseista³⁰.

Sorvalin aihe on sikäli lähellä tätä tutkielmaa, että hän on aikanaan ollut kiinnostunut ilmastolain säätämisen aikaan Suomessa esiintyneistä ilmastodiskursseista, ja tässä työssä hyödynnettävän teoreettisen viitekehyksen mukaan diskurssiivisuus on usein vahvasti läsnä turvallistamisessa. Sorvali on tutkielmassaan pyrkinyt saamaan selville, ovatko suomalaiset ilmastodiskurssit jakautuneet kahtia siten, että toinen puoli näkee ilmastomuutoksen luonnontieteiden todistamana merkittävänä uhkana ihmiskunnan tulevaisuudelle, kun taas toinen puoli selittää ilmastossa tapahtuneita muutoksia vain luonnollisilla vaihteluilla eikä pidä niitä uhkana. Sorvalin johtopäätösten mukaan tällaista vastakkainasettelua ei olisi havaittavissa, vaan suomalaiset poliitikot olisi mahdollista jakaa jossain määrin kahtia sen mukaan, näkevätkö he ilmastomuutoksen ja siihen liittyvät ympäristöongelmat uhkana vai mahdollisuutena suomalaiselle hyvinvoinnille ja Suomen talouden menestymiselle.³¹ Tämän tuloksen huomioiden onkin kiintoisaa ja toivon mukaan hedelmällistä tarkastella samaisia eduskunnan pöytäkirjoja kiinnittäen huomiota erityisesti turvallisuusnäkökulmaan.

²⁸ Sorvali Jaana, *Uhka vai mahdollisuus? Ilmastopolitiikka ja Suomen tulevaisuus: ilmastolakikeskustelujen ja maakunnallisten ilmastodiskurssien analyysi*. Pro gradu -tutkielma. 2015, Helsingin yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, Geotieteiden ja maantieteen laitos, Maantiede, Kulttuurimaantiede.

²⁹ Ibid., 6, 9.

³⁰ Dryzek John S., *The Politics of the Earth: Environmental Discourses*. 1997, Oxford University Press, Oxford; New York.

³¹ Sorvali 2015, 6, 70.

Myös Anni Lietosen pro gradu -tutkielma³² keskittyy Suomen ilmastolakiin. Lietosen tavoitteena on kuitenkin ollut havainnollistaa, miten ja miksi suomalaiset kansalaisjärjestöt onnistuivat Suomessa käynnistämään ilmastolain säädäntäprosessin. Tutkielmassa pyritäänkin selvittämään, miksi järjestöt päättivät keskittää huomionsa kansalliseen ilmastojohtamiseen vaikuttamiseen ja mitä argumentteja ne käyttivät kampanjassaan vaikuttamisensa tukena.³³ Näin ollen keskiössä on siis ennen kaikkea laaja kansanliike ilmastolakiproessin käynnistymisen takana, eikä niinkään lain varsinainen esittäminen ja säätäminen hallituksen ja eduskunnan toimesta. Tästä syystä Lietosen tutkielman aihe poikkeaa melko paljon tämän työn fokuksesta. Siitä huolimatta Lietosen tutkielmassa esitellään ansiokkaasti niitä kehityskulkuja, jotka johtivat ilmastolakiproessin käynnistymiseen valtion tasolla, joten se tarjoaa paljon tälle työlle merkityksellistä taustatietoa.

Lietosen työn tapaan myös Olli Tiainen pro gradu -tutkielma³⁴ tarkastelee ilmastolain säätämiseen johtanutta prosessia. Tiainen on tutkielmassaan pyrkinyt niin kutsutun *Advocacy Coalition Frameworkin* avulla selvittämään, ketkä tai mitkä koalitiot eniten pyrkivät vaikuttamaan ilmastolain voimaansaattamiseen. Tiainen tutkielman näkökulma ja analyysitapa poikkeavat kuitenkin suhteellisen paljon tämän tutkielman tarkastelun lähtökohdista, sillä se keskittyy ennemminkin ilmastolain valmistelutyöhön ja siihen, millä tavoin eri ryhmät pyrkivät vaikuttamaan lain sisältöön, kun taas tämän tutkielman keskiössä on valmiin ilmastolaki-esityksen eteneminen laiksi. Tästä syystä Tiainen tutkielmaa ei ole tarpeellista esitellä tässä yhteydessä enempää.

Yllä on suhteellisen laveasti esitelty tutkimusperinnettä, jonka jatkeeksi tämä tutkielma sijoittuu. Havaittavissa on selvästi kaksi linjaa, jotka tässä työssä pyritään yhdistämään: toisaalta ympäristö- ja ilmastokysymyksen turvallistaminen kansainvälisessä kontekstissa ja toisaalta ilmastolain voimaansaattaminen Suomessa. Tietooni ei ole tullut sellaista tutkimusta, jossa näiden molempien tutkimuslinjojen

³² Lietonen Anni, *There Should Be a Law Against Climate Change – How and Why Finnish Civil Society Organisations Succeeded in Pushing for the Climate Change Act 2015*. Pro gradu -tutkielma. 2014, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Sosiologia.

³³Ibid., 2–3.

³⁴ Tiainen Olli, *Ilmastolaki ja Advocacy Coalition Framework – Ilmastolain alaysteemi, uskomuskoalitiot ja koalitiot*. Pro gradu -tutkielma. 2016, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, valtio-oppi, politiikantutkimus.

tarkastelu yhdistyisi. Tämän tutkielman tavoitteena onkin tarkastella ilmastonmuutoksen mahdollista turvallistamista Suomen ilmastolain säätämisen yhteydessä ja siten toivon mukaan tuoda jotain uutta ymmärrystä Suomen suhtautumisesta ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella sitä, näyttäytyikö ilmastonmuutos suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön näkökulmasta turvallisuusuhkana ilmastolain säätämisen aikaan vuosina 2014–2015. Tätä tutkimusongelmaa pohditaan erityisesti turvallistamisteorian viitekehyksen kautta. Tutkimusongelmaan vastaamiseksi tutkielmassa pyritään löytämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- *Mihin tekijöihin eduskunnan asiakirjoissa vedotaan, kun puolustetaan tai vastustetaan ilmastolakia?*
- *Viitataan eduskunnan asiakirjoissa tai ilmastolain tekstissä suoraan turvallisuuteen? Esiintyykö turvallisuuden käsite teksteissä?*
- *Esiintyykö eduskunnan asiakirjoissa tai ilmastolain tekstissä muunlaisia, epäsuoria viittauksia turvallisuuteen? Miten ne ilmenevät?*
- *Onko ilmastonmuutos turvallistettu Suomessa? Soveltuuko turvallistamisteoreettinen näkökulma ylipäättään selittämään suomalaista lähestymistapaa ilmastokysymyksen turvallisuusulottuvuuteen?*

Koska ilmastolaki on luonteeltaan puitelaki ja aloite sen säätämiseen lähti käytännössä aktiivisen kansanliikkeen ponnisteluista, tutkielman lähtökohtainen oletus on, ettei suoria viittauksia turvallisuuteen ole kovinkaan laajamittaisesti havaittavissa lakitekstissä eikä eduskunnan pöytäkirjoissakaan. Suorat turvallisuusviittaukset ymmärretään tutkielman puitteissa sellaiseksi retoriikaksi, jossa eksplisiittisesti ilmaistaan ilmastonmuutoksella olevan yhteys turvallisuuspolitiikkaan. Tutkimushypoteesin mukaan ilmastolain säätämiseen liittyvissä materiaaleissa voisi kuitenkin olla tulkinnan kautta havaittavissa jonkinlainen käsitys siitä, että ilmastonmuutos saattaa tulevaisuudessa aiheuttaa merkittävän uhkan myös suomalaisten turvallisuudelle, jos ei suoraan niin välillisesti, ja että tähän uhkaan tulisi puuttua.

Tätä hypoteesia tukee se, että lain säätämisen taustalla vaikuttaneeseen ilmasto-
liikehdintään vaikutti vahvasti yleinen ilmastotietoisuuden kasvu eli se, että
luonnontieteilijöiden havaitsemat ilmastomuutoksen vaikutukset oli alettu yhä
enemmän tiedostaa ja niistä alettiin olla yhä huolestuneempia. Todennäköisesti
tämä ilmastotietoisuuden kasvu oli jollain tavalla läsnä myös suomalaisen politiikan
huipulla ilmastolain säätämisen aikaan. Lisäksi turvallistamisteoria olettaa, että
turvallisuudesta on tullut 1990-luvun jälkeen yhä merkittävämpi osa myös
ympäristösektoria. Tästä syystä on myös syytä olettaa, että turvallisuusnäkökulma
on tunkeutunut myös suomalaiseen ilmastopolitiikkaan, joka on osa laajempaa
ympäristöpolitiikan kontekstia.

Tutkimushypoteesista kuitenkin seuraa se, että jos aineistossa ei suoraan viitata
turvallisuuteen turvallistamisteorian edellyttämässä mielessä, se ei kaikilta osiltaan
sovi täysin suomalaisen ilmastopolitiikan turvallisuusulottuvuuden selittämiseen.
Näin ollen ilmastokysymystä ei siis olisi teorian mukaisessa merkityksessä *turval-
listettu*. Toisaalta, kuten tutkielman toisessa luvussa käy ilmi, teoria ei välttämättä
vaadi turvallistamisprosessin varsinaista onnistumista. Toisin kuin Kööpen-
haminan koulukunnan alkuperäinen muotoilu, turvallistamisteorian jatkokehittelyt
eivät pidä turvallistamisen onnistumista niinkään tärkeänä, vaan keskeistä on
ennemminkin muutos siinä, että johonkin ilmiöön aletaan liittää turvallisuuden
käsite.

1.4 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineistona tutkielmassa hyödynnetään ennen kaikkea ilmastolain säätä-
miseen liittyneitä materiaaleja. Näin ollen alkuperäisaineiston muodostavat lähinnä
hallituksen esitys ilmastolaiksi³⁵, lakiesityksen käsittelyt eduskunnan pöytä-
kirjoissa³⁶ sekä ilmastolain lopullinen lakiteksti. Tämän lisäksi tarkastelun kohteena
ovat valiokuntien lakiesitystä koskevat lausunnot³⁷ ja ympäristövaliokunnan

³⁵ Valtiopäivät (Vp) 2014. Vireilletuloasiakirjat. Hallituksen esitys (HE) 82/2014 vp. 5.6.2014.

³⁶ Vp 2014. Pöytäkirjat. PTK 64/2014 vp. 10.6.2014; PTK 160/2014 vp. 25.2.2015; PTK 163/2014
vp. 3.3.2015; PTK 166/2014 vp. 6.3.2015.

³⁷ Vp 2014. Valiokunta-asiakirjat. LiVL 6/2014 vp. 4.11. 2014; PeVL 43/2014 vp. 26.11.2014; MmVL
45/2014 vp. 20.1.2015; TaVL 52/2014 vp. 5.2.2015.

mietintö³⁸. Tutkielman lähdeaineistot ovatkin historialliselle tutkimukselle tyypillisiä asiakirja-aineistoja.

Kuten aiempaa tutkimusta käsittelevässä luvussa on todettu, ilmastolain säätämistä koskevat aineistot eivät lähtökohtaisesti ole tutkimuksen kannalta uusia, sillä muun muassa Sorvali on käsitellyt ilmastolaista käytyjä eduskuntakeskusteluja omassa pro gradu -tutkielmassaan³⁹. Tässä tutkielmassa käsitellään näitä aineistoja kuitenkin uudella tavalla eri näkökulmasta. Aineistolle pyritään esittämään sellaisia kysymyksiä, joita niille ei ole aiemmin esitetty, ja sitä kautta paljastamaan jotain uutta suomalaisesta ilmastopolitiikasta.

Vaikka tutkielmassa hyödynnetään eräänä lähtökohtana turvallistamisteoriaa, tutkielman toteutuksessa korostuu kuitenkin aineistolähtöinen tutkimusote. Tarkoituksena onkin poliittisen historian emeritusprofessori Jorma Kalelaan viitaten historian tutkimukselle tyypillisellä tavalla esittää lähteille tutkimusaiheen kannalta relevantteja tutkimuskysymyksiä ja lähteitä kriittisesti tulkitsemalla luoda mahdollisimman todenmukainen rekonstruktio menneistä tapahtumista sekä argumentoida tehtyjen tulkintojen vakuuttavuuden puolesta. Historiallisia menetelmiä laajasti tutkinut Kalela ajattelee, että vaikka lähteet itsessään ovat mykkiä, juuri historian tutkijan kysymykset saavat ne puhumaan.⁴⁰ Lähdekriittisen tulkinnan kautta tutkielmassa pyritään muodostamaan mielekäs kronologinen narratiivi ilmastolain säädäntäprosessista ja siinä mahdollisesti esiintyneistä turvallisuusulottuvuuksista. Näin ollen käytännön tarkastelun kohteena ovat muun muassa aineistossa esiintyvä retoriikka ja argumentaatio sekä aineiston kulloinenkin konteksti.

Laadullisista menetelmistä erityisesti diskurssianalyysia sekä jossain määrin myös eri versioita sisällönanalyysista on perinteisesti hyödynnetty turvallistamiseen liittyvässä tutkimuksessa. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan sitouduta kumpaankaan näistä metodeista. Vaikka erityisesti diskurssianalyysi eri muodoissaan on ollut tämän aihepiirin kannalta suosittu ja hedelmällinen menetelmä, tässä tutkielmassa pyritään vapaamman, historiallisen lähdekriittisen tulkinnan kautta muodostamaan

³⁸ Ibid., YmVM 22/2014 vp. 18.2.2015.

³⁹ Sorvali 2015.

⁴⁰ Kalela Jorma, *Historian kirjoitus ja historia*. 2000, Gaudeamus, Helsinki, 55–56, 95–96.

moniulotteinen kuva suomalaisen ilmastopolitiikkaan ja -lainsäädäntöön vuosina 2014 ja 2015 sisältyneistä turvallisuusnäkökulmista.

Vaikka tutkielma on luonteeltaan aineistolähtöinen, analyysivaiheessa kiinnitetään kuitenkin huomiota myös turvallistamisteoriaan. Yhtenä osana analyysia aineistosta tehtyä tulkintaa peilataan turvallistamisteorian sisältöihin ja pohditaan, onko kotimaisessa aineistossa piirtyvä käytännön ilmiö verrattavissa teoriaan ja voidaanko suomalaisen ilmastopolitiikan kohdalla puhua ilmastokysymyksen turvallistamisesta samassa määrin, kuin kansainvälisessä kontekstissa on alettu enenevissä määrin parin viime vuosikymmenen aikana tehdä.

Konkreettisesti aineistoa on tutkimusvaiheessa käsitelty siten, että aluksi on tunnistettu koko tekstimassasta ne osat, joiden on katsottu liittyvän ilmaston ja turvallisuuden väliseen yhteyteen. Seuraavaksi näitä tekstikatkelmia on havainnoitu asetettujen tutkimuskysymysten avulla ja pyritty tulkitsemaan niitä lähdekriittisesti kiinnittäen samalla huomiota turvallistamisteorian teeseihin. Tämän jälkeen tehdyt havainnot on pyritty luokittelemaan mielekkäästi teemoittain loogisen analyysin mahdollistamiseksi. Tutkimuksen loppuvaiheessa analyysin tuloksista on pyritty luomaan selkeä, kronologisesti jäsentynyt narratiivi, joka kuvastaa ilmastolain säätämiseen liittyneitä turvallisuuskäsityksiä.

1.5 Tutkielman dispositio

Tutkielma etenee siten, että johdannon jälkeen luvussa kaksi esitellään lyhyesti turvallistamisteorian pääpiirteet ja samalla teoreettinen viitekehys, johon tutkielman analyysi nojaa. Luvussa käsitellään sekä Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäistä turvallistamisteoriaa että Thierry Balzacqin sosiologista näkökulmaa turvallistamiseen, joka toimii tämän tutkielman peruslähtökohtana. Tämän lisäksi luvussa pyritään lopuksi kiinnittämään huomio erityisesti ilmastoon mahdollisena turvallisuuskysymyksenä ja kerrotaan, miten ilmastomuutosta turvallistamisen näkökulmasta tarkastelleet tutkijat ovat sitä tulkinneet. Samalla luvussa esitellään turvallistamisteoriaa tutkielman analyttisena välineenä täydentävä Corryn riskifikaatiomalli, joka tekee eron uhkan ja riskin käsitteiden välille.

Teoreettisen viitekehysten esittelyn jälkeen tutkielman kolmannessa luvussa perehdytään ilmastokysymyksen muodostumiseen yhteiskunnalliseksi ongelmaksi

historiallisesta näkökulmasta. Luvussa käsitellään aluksi ympäristöliikkeen yleistä historiaa ja ilmastoasioiden nousua poliittiselle agendalle. Tämän jälkeen pyritään ennen kaikkea tuomaan esiin, miten turvallisuusulottuvuus on kansainvälisessä kontekstissa tullut osaksi ilmastopoliittista keskustelua. Näin luvussa pyritään sitomaan tutkielman aihe vahvemmin kansainvälisen ilmastoturvallisuustutkimuksen kontekstiin. Lisäksi luvun loppupuolella perehdytään lyhyesti siihen, miten ympäristöliike sekä ilmastoliikehdintä ovat näyttäytyneet Suomessa.

Tutkielman neljäs ja viides luku ovat varsinaisia analyysilukuja, joissa käsitellään tutkimusaineistoa asetettujen tutkimuskysymysten ja tutkielman teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Luku neljä etenee seuraten ilmastolain säädäntäprosessia kronologisesti, sillä luku on jaettu alalukuihin, jotka noudattavat ilmastolain käsittelyvaiheiden järjestystä aina hallituksen esityksestä ilmastolain hyväksymiseen. Luku viisi taas keskittyy valmiin ilmastolain tekstin analysointiin tutkimuskysymysten ja turvallistamisteorian nojalla. Tätä kautta tutkielmasta voi lukujen neljä ja viisi avulla hahmottaa ilmastolakiprosessin etenemisen lakiesityksestä valtiopäiväkäsittelyjen kautta valmiiksi laiksi ja parhaassa tapauksessa havaita turvallisuusviittausten erilaisen näkymisen lainsäädäntäprosessin eri vaiheissa.

Tutkielman kuudennessa ja viimeisessä luvussa vedetään yhteen luvuissa neljä ja viisi havaittuja tuloksia ja pyritään tekemään niiden pohjalta johtopäätöksiä sen suhteen, missä määrin ilmastonmuutos näyttäytyi ilmastolakiprosessin aikana turvallisuuskysymyksenä. Luvussa pohditaan muun muassa sitä, pystyttiinkö tutkielmassa vastaamaan tyydyttävästi luvussa 1.3 asetettuihin tutkimuskysymyksiin, ja millaisia vastauksia näihin tutkimuskysymyksiin mahdollisesti saatiin. Lisäksi luvussa pohditaan tutkielman yleistä onnistumista sen valossa, täyttyivätkö tutkielmassa sille asetetut tutkimustavoitteet, ja onnistuiko maailmanpoliittisen turvallistamisteorian yhdistäminen suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön tarkasteluun. Luvussa otetaan myös kantaa siihen, minkälaista jatkotutkimusta tutkielman aiheesta olisi mahdollista ja tarpeellista tulevaisuudessa tehdä. Aivan tutkielman lopuksi pyritään tekemään analyysiin ja pohdintaan perustuva kokoava loppupäätelmä siitä, nähtiinkö ilmastonmuutos Suomessa turvallisuuskysymyksenä ilmastolakiprosessin aikaan vuosina 2014–2015.

2 Turvallistamisteoria ja ilmasto

2.1 Kööpenhaminan koulukunta ja turvallistaminen

Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostaa teoria niin kutsutusta *turvallistamisesta*. Teoria keskittyy tarkastelemaan sitä, miten turvallisuushkia rakennetaan yhteiskunnassa sosiaalisesti ja miten tämä rakennusprosessi vaikuttaa niiden aiheiden yhteiskunnalliseen käsittelyyn, joihin liitetään turvallisuusulottuvuuksia. Turvallistamisteorian juuret ovat 1990-luvulla niin kutsutun Kööpenhaminan koulukunnan tutkijoiden pyrkimyksessä uudistaa ja laajentaa perinteisen, kansallisvaltion sotilaalliseen turvallisuuteen keskittyvän turvallisuustutkimuksen käsitystä *turvallisuuden* käsitteestä sekä luoda uudenlainen teoreettinen työkalu tutkijoiden analyysin tueksi.

Kööpenhaminan koulukunnan vaikuttajien, Barry Buzaninin, Ole Wæverin ja Jaap de Wilden, yhdessä kirjoittama *Security: A New Framework for Analysis*⁴¹ oli aikanaan urauurtava, sillä se ehdotti uudenlaista inklusiivisempaa lähestymistapaa turvallisuuteen. Kirjoittajien mielestä turvallisuutta ei tullut enää tarkastella yksinomaan kansallisesta, pitkälti sotilaallisesta näkökulmasta, vaan heidän havaintojensa mukaan monilla muillakin yhteiskunnan osa-alueilla oli oma turvallisuusulottuvuutensa. Buzan et al.:n näkemyksen mukaan ympäristösektori onkin yksi uusista yhteiskunnan sektoreista, joille turvallisuus on perinteisen sotilaallisen sektorin lisäksi alkanut ulottua.⁴²

Buzan et al. pyrkivät luomaan uudenlaisen konstruktivismiin pohjautuvan näkökulman turvallisuuteen omien sanojensa mukaan analyttiseksi työkaluksi. Sen tarkoitus on siis tarjota analyttinen kehys, jonka avulla turvallisuustutkimusta voitaisiin jatkossa toteuttaa. Tutkijat hahmottavat kokonaisturvallisuuden rakentuvan viiden eri turvallisuuden sektorin pohjalta. Nämä sektorit ovat sotilaallinen, ympäristö-, taloudellinen, yhteiskunnallinen sekä poliittinen turvallisuus. Lähestymällä turvallisuuden käsitettä näistä sektoreista käsin kirjoittajat pyrkivät

⁴¹ Buzan et al. 1998.

⁴² Ibid., 5–7.

yhdistämään eri sektoreiden analyysin tulokset ja sitä kautta tuottamaan kokonaisvaltaisen ja perinteisestä, alueellisiin turvallisuuskomplekseihin perustuvasta turvallisuusteoriasta poikkeavan käsityksen turvallisuudesta.⁴³

Kööpenhaminan koulukunnan analyttisen kehyksen kenties merkittävin antia on teoria *turvallistamisesta* (*securitization*). Koska turvallistamisteoria ammentaa konstruktivistisesta tutkimusperinteestä, siinä ajatellaan, että mikään asia ei itsessään ole lähtökohtaisesti turvallisuuskysymys. Sen sijaan turvallisuuskysymykset rakennetaan sosiaalisesti, ja niiden rakentuminen on lähtökohtaisesti vuorovaikutuksellinen prosessi, johon tarvitaan kolme osatekijää: *turvallistaja* (*securitizing actor*), *viiteobjekti* (*referent object*) sekä *yleisö* (*audience*). Tätä prosessia Kööpenhaminan koulukunta nimittää Ole Wæverin kehittämän käsitteen mukaisesti turvallistamiseksi.⁴⁴

Turvallistajalla Buzan et al. tarkoittavat sellaista toimijaa, joka omalla retoriikallaan ja toiminnallaan pyrkii tekemään jostain asiasta turvallisuuskysymyksen nimeämällä jonkin tekijän turvallisuusuhaaksi. Viiteobjekti taas on se tekijä, johon tämä eksistentiaalinen uhka turvallistajan mukaan kohdistuu. Yleisön käsitettä Buzan et al. eivät määrittele kovinkaan tarkkaan, mutta käytännössä yleisön muodostavat Kööpenhaminan koulukunnan teorian mukaan kaikki ne, joille turvallistaja turvallistamispuheensa osoittaa ja jotka tämän turvallistamispuheen hyväksymällä antavat turvallisuusuhkalle legitimitetin.⁴⁵

Perinteisesti turvallisuustutkimuksessa on ajateltu, että ilmaisemalla käsitteen *turvallisuus* valtio ikään kuin julistaa hätätilan ja siten oikeuttaa kaikkien tarpeellisten keinojen käytön jotakin viiteobjektia uhkaavan kehityksen torjumiseksi. Buzan et al. käyttävät tästä käsitettä *turvallistava puhetoimi* (*securitizing speech act*). He kuitenkin tekevät pesäeron perinteisen turvallisuuskäsityksen valtiokeskeisyyteen. Heidän mukaansa valtiolla itsessään ei ole yksinoikeutta turvallisuusongelmien nimeämiseen, vaan *turvallistaja* voi edustaa valtiota, muun muassa poliitikon tai virkamiehen roolissa, mutta myös esimerkiksi ylikansallista organisaatiota tai kansalaisjärjestöä. Keskeistä on, että kun turvallistaja liittää

⁴³ Ibid., 9–19.

⁴⁴ Ibid., 23–27.

⁴⁵ Ibid., 36, 40–42.

puheessaan turvallisuuden käsitteen johonkin asiaan, se viedään samalla tavallisen politiikan ohi tai ulkopuolelle. Turvallistamista voidaan siis pitää Buzan et al.:n mukaan politisoimisen äärimmäisenä muotona. Tällöin kaikki asiat voidaan luokitella kuuluvaksi johonkin lokeroon asteikolla ei-politisoitu – politisoitu – turvallistettu. Kööpenhaminan koulukunta näkee turvallistamisen lähtökohtaisesti negatiivisena asiana, sillä turvallisuustoimijat voivat sen avulla oikeuttaa sellaisia toimia, jotka muutoin ylittäisivät niiden toimivaltuudet, mikä on demokratian kannalta ongelmallista.⁴⁶

Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria korostaa, että aiemmin kuvattu turvallistava puhetoimi, jossa turvallistaja retorisesti ilmaisee viiteobjektin yhteydessä käsitteen turvallisuus, ei yksinään riitä turvallistamisen onnistumiseksi. Sen sijaan turvallistajan täytyy luoda yleisönsä mieleen kuva eksistentiaalisesta uhasta, joka vaatii hätä- tai erityistoimenpiteitä. Tämän jälkeen yleisön täytyy myös hyväksyä turvallistajan puhetoimen sisältö ja argumentaatio, jotta turvallistaminen olisi onnistunut. Tästä syystä Buzan et al. näkevätkin, että turvallistaminen on perimmäiseltä luonteeltaan intersubjektiivinen ja sosiaalisesti rakentuva prosessi. Yleisesti hyväksytty käsitys jostain viiteobjektista sellaisena tärkeänä yhteiskunnallisena tekijänä, jonka *tulee* säilyä, mistä syystä sitä uhkaaviin ilmiöihin täytyy puuttua, ei kirjoittajien mukaan sellaisenaan vallitse toisistaan eristyksissä olevissa subjektiivisissa mielissä. Sen sijaan se on sosiaalinen ominaisuus: osa diskursiivista sosiaalisesti luotua subjektien välistä ulottuvuutta. Näin ollen turvallistajan sijaan hänen puhetoimensa yleisö lopulta ratkaisee turvallistamisen onnistumisen – hyväksyykö se jonkin asian olevan eksistentiaallinen uhka jollekin yhteisesti jaetulle arvolle? Millään yksittäisellä toimijalla ei siis ole valtaa turvallistamisen onnistumiseen, vaan se vaatii sekä turvallistajan puhetoimen että yleisön hyväksynnän.⁴⁷

Ilmastokysymyksen kannalta turvallistamisteoria on merkittävä, sillä Buzan et al. ovat sitä mieltä, että ympäristösektorilla on hiljattain ollut havaittavissa turvallistamiseen viittaavia ilmiöitä, mistä syystä on perusteltua keskustella ympäristöturvallisuudesta. Buzanin määritelmän mukaan ympäristöturvallisuudella tarkoitetaan paikallisen ja globaalin biosfäärin ylläpitämisestä huolehtimista siitä syystä,

⁴⁶ Ibid., 21–25.

⁴⁷ Ibid., 25–31.

että se nähdään elintärkeänä tukijärjestelmänä, josta kaikki muu inhimillinen toiminta on riippuvaista.⁴⁸ Ympäristöturvallisuuden peruslogiikka sisältääkin oletuksen, jonka mukaan ihmiskunta elää nykyisellään yli maapallon kantokyvyn rajojen. Buzan et al.:n mukaan tärkein ympäristöturvallisuuden viiteobjekti on ihmiskunnan saavuttama sivistys- ja elintaso ja sen menettämisen riski. Toimijat, jotka viittaavat saavutetun elintason menettämisen mahdollisuuteen, antavat samalla kuitenkin kirjoittajien havaintojen mukaan ymmärtää, että siihen johtava kehityskulku on vielä estettävissä. Näin nämä toimijat ovat siis pyrkineet turvallistamaan ympäristökysymystä.⁴⁹

On merkittävää, että Buzan et al. ovat sitä mieltä, että julkinen keskustelu ympäristöturvallisuudesta on viime aikoina lisääntynyt. He kuitenkin toteavat, että vaikka eri puolilla maailmaa havaitut, enimmäkseen paikalliset, ympäristön turvallistamistoimet ovat globaalilla tasolla johtaneet ympäristökysymyksen huomattavaan politisoitumiseen, ympäristösektorilla ei ole tapahtunut heidän määritelmänsä mukaista onnistunutta turvallistamista.⁵⁰ Toisaalta täytyy myös ottaa huomioon, että Buzan et al.:n teoksen ilmestymisestä on ehtinyt kuluja kaksi vuosikymmentä. Jos teos kirjoitettaisiin nyt uudelleen, voi olla, että Kööpenhaminan koulukunnan näkemys ympäristösektorin turvallistamisen onnistumisesta olisi muuttunut.

2.2 Balzacqin sosiologinen lähestymistapa

Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäinen turvallistamisteoria on saanut paljon kritiikkiä, ja useat tutkijat ovat pyrkineet viemään teoriakehystä uudenlaiseen suuntaan. Muun muassa ranskalainen turvallisuustutkija Thierry Balzacq pitää Kööpenhaminan koulukunnan lähestymistapaa turvallistamiseen filosofisena ja siksi huonosti käytäntöön sovellettavana. Tästä syystä hän on muotoillut turvallistamisteoriasta oman ”sosiologisen” versionsa.⁵¹

Balzacqin mukaan Kööpenhaminan koulukunnan näkökulma katsoo turvallistamisen olevan vain yksittäinen toimenpide, puhetoimi, joka vaatii tietyt ehdot

⁴⁸ Buzan Barry, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd Edition. 1991, Harvester Wheatsheaf, New York, NY, 19–20.

⁴⁹ Buzan et al. 1998, 75, 81.

⁵⁰ Ibid., 91.

⁵¹ Balzacq 2011, 1–2.

onnistuaakseen. Hänen mielestään turvallistaminen on kuitenkin paremminkin nähtävä ennen kaikkea strategisena pragmaattisena prosessina, joka tapahtuu tiettyjen olosuhteiden vallitessa ja osana. Näihin puhetoimea ympäröiviin olosuhteisiin Balzacq lukee kuuluvaksi puhetoimen kontekstin, yleisön psykologis-kulttuurisen luonteen sekä puhujan ja kuulijan väliset valtasuhteet vuorovaikutustilanteessa. Balzacqin mukaan turvallistaminen voi olla luonteeltaan sekä diskursiivista tai ei-diskursiivista että tarkoituksellista tai tarkoittamatonta.⁵²

Keskeinen ero filosofisen ja sosiologisen turvallistamisteorian välillä on niiden suhtautuminen siihen, mikä lopulta muodostaa turvallistamisprosessin ytimen. Balzacqin mukaan Kööpenhaminan koulukunnan muotoilu ei ota tarpeeksi huomioon yleisön roolia turvallistamisessa, mikä hänen mukaansa on ristiriidassa sen kanssa, että turvallistaminen on teorian mukaan intersubjektiivinen prosessi. Hänen mielestään turvallistamisen filosofinen näkökulma keskittyykin liiaksi turvallistavan puhetoimen illokutiiviseen⁵³ merkitykseen. Illokutiivinen puhe viittaa sellaiseen puheeseen, jossa puheen kautta tullaan *tehneeksi* itsessään jotain. Esimerkiksi turvallistamisen yhteydessä siis turvallistaja puhetoimensa kautta käytännössä *luo* turvallisuushkan. Balzacqin mukaan yleisö jääkin tästä syystä Kööpenhaminan katsantokannassa taka-alalle, sillä puhetoimen illokutiivisesta luonteesta johtuen yleisön vastaanotolla ei käytännöllisesti katsoen enää ole väliä, jos turvallistaja on jo puheessaan luonut turvallisuushkan. Sen sijaan Balzacqin sosiologinen näkökulma turvallistamiseen korostaa puhetoimen perlokutiivisia piirteitä. Tämä tarkoittaa, että sosiologinen lähestymistapa keskittyy ennen kaikkea puhetoimen *seurauksiin*, eli siihen, mitä yhteiskunnallisia seurauksia turvallistavalla puhetoimella on. Perlokutiivinen puhetoimi sisältää siis myös yleisöön kohdistuvan vaikutuksen. Tästä johtuen sosiologisessa turvallistamisteoriassa yleisö ja puhetoimen konteksti saavat Balzacqin mukaan ansaitsemansa huomion, joka Kööpenhaminan koulukunnan teoriasta puuttuu.⁵⁴

⁵² Ibid.

⁵³ Balzacq viittaa käsitteellä kielifilosofi J. L. Austinin (1962) teoriaan kolmesta erilaisesta puhetoimityypistä, jotka ovat lokutiivinen, illokutiivinen ja perlokutiivinen. Jürgen Habermas (1984) on myöhemmin tiivistänyt tämän kolmijakoisen luonnehdinnan seuraavasti: sanoa *jotain*; toimia sanomalla jotain; saada jotain aikaan *sitä kautta*, että toimii sanomalla jotain. Luonnehdintaan ei ole tässä yhteydessä tarpeen perehtyä tarkemmin.

⁵⁴ Balzacq 2011, 4–5, 19–22.

Balzacqin turvallisuusteoreettisen näkökulman suurin etu on sen käyttökelpoisuus analyysin välineenä, koska hänen muotoilunsa sisältää kolme eri tasoa tai ulottuvuutta, jotka ovat läsnä turvallistamisprosessissa ja joita on mahdollista analysoida.⁵⁵ Hakala on tiivistänyt nämä Balzacqin esittämät analyysin tasot ja niiden keskeiset tekijät seuraavaan muotoon⁵⁶:

1. Toimijat:

- a) Ne, jotka myötävaikuttavat turvallistamisprosessiin tai vastustavat sitä
- b) Heidän valtasuhteensa
- c) Heidän henkilökohtaiset ja sosiaaliset identiteettinsä
- d) Viiteobjekti

2. Toimet:

- a) Kieli
- b) Strategiat, metaforat, kehykset
- c) Dispositiivit⁵⁷, käytänteet, työkalut
- d) Turvallistamisen aikaansaamat poliittiset toimet

3. Kontekstit

- a) Läheiset, eli välitön asetelma, jossa turvallistaminen tapahtuu
- b) Kaukaiset, eli sosiopoliittinen ympäristö, kulttuuri ja historia.

Balzacqin lähestymistapa turvallistamiseen antaa siis tutkijalle mahdollisuuksia laajempaan turvallistamisen analyysiin verrattuna Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäiseen viitekehykseen, jossa tarkastelu rajoittuu varsinaisen turvallistavan puhetoimen analyysiin. Balzacqin näkökulman avulla on mahdollista kiinnittää huomiota turvallistamisprosessissa läsnä olevien toimijoiden valtasuhteisiin ja identiteetteihin, niihin erilaisiin, muun muassa kielellisiin, retorisiin ja strategisiin keinoihin, joihin nämä toimijat turvautuvat, sekä turvallistamisprosessin laajempaan kontekstiin.

⁵⁵ Balzacq Thierry, *Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis*. Teoksessa Balzacq (toim.) 2011, 31–53; 35–36.

⁵⁶ Hakala 2018, 31–32.

⁵⁷ Viittaa Michel Foucault'n lanseeraamaan käsitteeseen *dispositif*, jolla tarkoitetaan erilaisia valtaa ylläpitäviä mekanismeja.

Tässä tutkielmassa käytetäänkin lähinnä Balzacqin viitekehystä, kun analysoidaan Suomen ilmastolakiprosessissa mahdollisesti läsnäollutta turvallistamista. Näin ollen analyysin yhteydessä on mahdollista kiinnittää huomiota muun muassa eri kansanedustajien ja puolueiden valtasuhteisiin ja identiteetteihin, retoriseen argumentointiin sekä ilmastolain käsittelyn konteksteihin. Tätä kautta on mahdollista muodostaa kokonaisvaltainen kuva siitä, missä määrin ja miten turvallisuus oli ilmastolakiprosessissa läsnä.

2.3 Ilmastoturvallisuus ja riskien hallinta

Balzacqin jälkeen myös ympäristö- ja ilmastoturvallisuuteen keskittyneet Maria J. Trombetta sekä Angela Oels ovat kritisoineet Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäistä muotoilua turvallistamisteoriasta. Yleisön vähäisen roolin lisäksi kysymyksiä on herättänyt esimerkiksi Kööpenhaminan koulukunnan vetämä tarkka raja politiikan ja turvallisuuden kenttien välille.

Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäisen teorian mukaan jonkin teeman muuttuessa politisoidusta turvallistetuksi se viedään tavallisen politiikan sääntöjen ja muuten rikkumattomien normien ulkopuolelle, jolloin poikkeukselliset, epäliberaalitkin hätätoimenpiteet muun muassa sotilaallisen voiman ja väkivallan käytön suhteen ovat sallittuja. Tästä syystä Kööpenhaminan koulukunta näkee turvallistamisen lähtökohtaisesti negatiivisena asiana. Trombettan mukaan teorian kestävyys kannalta on kuitenkin ongelmallista, että turvallisuuteen vetoaminen esimerkiksi ympäristösektorilla ja ilmastomuutoksen aiheuttaman globaalin uhkan kohdalla ei ole johtanut merkittäviin poikkeustoimenpiteisiin tai poliittisen prosessin normaalien rajojen ulkopuolisiin toimiin.⁵⁸

Tästä syystä Trombetta onkin sitä mieltä, ettei politisoitumista ja turvallistamista voi tarkkarajaisesti erottaa toisistaan ja että politisoituminen voi itse asiassa tapahtua turvallistamisen kautta. Hänen mukaansa juuri näin on tapahtunut ympäristösektorilla, sillä ympäristön turvallistaminen on usein johtanut siihen, että ympäristöongelmista ollaan yhteiskunnassa yhä enemmän tietoisia ja ne ovat yhä relevantimpia yhteiskunnallisia kysymyksiä. Näin ollen turvallistaminen onkin hänen mukaansa mahdollista nähdä politisoitumisen äärimmäisenä muotona sen

⁵⁸ Trombetta 2012, 159.

sijaan, että ne olisivat toisilleen vastakkaisia prosesseja, kuten Kööpenhaminan koulukunnan näkökulma hänen tulkintansa mukaan olettaa. Tähän vedoten Trombetta myös perustelee sitä, että hänen mukaansa ympäristön turvallistaminen on joissakin tapauksissa onnistunut, toisin kuin Kööpenhaminan koulukunta väittää, sillä se on johtanut sellaisiin toimenpiteisiin ja poliittisiin päätöksiin, joita ei olisi muuten saatu aikaan, ja osaltaan myötävaikuttanut turvallisuuden logiikan ja käytäntöjen muutokseen.⁵⁹

Trombetta nostaa esiin Miguel De Larrinagan ja Marc G. Doucetin ajatuksen yhdistää turvallistamisteoria ja Michel Foucault'n käsite *governmentality*⁶⁰ (ransk. *gouvernementalité*). He ovat todenneet, että nykyisessä turvallisuusdynamiikassa on havaittavissa sekä globaalin hallinnon turvallistamisprosessi että kansalaiseen valtaa kohdistavan *governmentality* -rationaliteetin näkyminen globaalin turvallisuuden saralla. Trombettan mukaan tämä näkökulma soveltuu myös ympäristö-turvallisuuden tarkasteluun, sillä viimeaikaisessa keskustelussa yhdistyvät kansallisen turvallisuuden narratiivin paluu sekä ympäristöongelmiin liittyvien ennaltaehkäisevien toimien vaatimus, joka tähtää haavoittuvuuden vähentämiseen ja sietokyvyn kasvattamiseen. Hänen mukaansa Balzacqin teoria todistaa, että turvallistaminen riippuu enemmän symbolisesta vallasta, joka turvallisuudella on yleisön käsitykseen käsillä olevasta uhkasta, kuin puhetoimen muodollisista säännöistä. Lisäksi erilaisten poliittisten argumenttien muotoilu asettaa ehtoja sekä turvallistamisen muodoille että sisällöille. Trombettan mielestä onkin foucault'laisen perinteen mukaisesti perusteltua ajatella, että ympäristö- ja ilmastokysymysten turvallistaminen on eräs hallinnon vallankäytön muoto.⁶¹

⁵⁹ Trombetta 2011, 136, 140, 142.

⁶⁰ *Governmentality* on Foucault'n kehittämä monimutkainen käsite, joka kuvastaa muun muassa valtion kansalaisiinsa käyttämää kontrollia ja sen samanaikaisesti individualisoivaa että totalisoivaa luonnetta. Samalla kun hallinto tekee yksilöistä toimijoita, se tekee heistä myös alamaisia. Käsite siis pääpiirteissään kuvastaa sitä, miten kansaa hallitaan, sekä rationaliteetteja tuon hallinnon takana. Käsitteen syvällisempi ymmärrys ei ole tämän tutkielman kannalta tarpeellista.

⁶¹ Trombetta 2012, 159–161; viittaa artikkeliin: De Larrinaga Miguel & Doucet Marc G., Introduction: The global governmentalization of security and the securitization of global governance. Teoksessa De Larrinaga Miguel & Doucet Marc G. (toim.), *Security And Global Governmentality: Globalization, Governence and the State*. 2010, Routledge, London, 1–20.

Myös Angela Oels on tarkastellut ilmastoturvallisuutta *governmentality*-rationaali-
teetin näkökulmasta. Hän kritisoi Trombettan tapaan alkuperäisen turvallistamis-
teorian oletusta siitä, että turvallisuuden ja turvallisuushkien muodostumisen
logiikka on aina samanlainen. Tämä ei hänen mukaansa ota tarpeeksi huomioon
nousevia tai tulollaan olevia turvallisuushkia ja -riskejä. Sosiologinen näkökulma
puoltaa sitä, että kun ilmastonmuutoksesta tehdään turvallisuuskysymys,
turvallisuusalan ammattilaiset, kuten tiedustelupalvelut, armeija, poliisi ja
puolustusministeriöt, tekevät päivittäisessä toiminnassaan ilmastonmuutoksesta
legitiimin uhkan pyrkiessään hallitsemaan siihen liittyviä riskejä. Tästä syystä
Oelsin mukaan olisikin perustellumpaa puhua turvallisuussektorin klimati-
soitumisesta (*climatization*).⁶²

Oelsin näkökulma nostaakin esiin turvallisuushkien ja -riskien välisen eron.
Aihetta on käsitellyt Kööpenhaminan koulukuntaa puoltava Olaf Corry, joka on
kehittänyt ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden yhteyteen liittyen niin kutsutun
riskifikaatiomallin. Corryn mukaan nykyisen ”riskiyhteiskunnan”⁶³ eräs piirre on,
että se luo ja käsittelee koko ajan uusia katastrofiskenaarioita, kuten ydinsotaa tai
liian pitkälle mennyttä ilmastonmuutosta, ja tällaisista riskeistä onkin tullut merkit-
tävä osa julkista keskustelua. Yhtä lailla konstruktivismin pohjautuvan
riskifikaatiomallin mukaan uhkiin keskittyvä turvallisuus liittyy viiteobjektiin
kohdistuvien haittojen suoriin syihin, mutta riskeihin keskittyvä turvallisuus liittyy
ennemminkin haittojen mahdollisuuksiin tai niiden perimmäisiin syihin. Corryn
mukaan uhkien ja riskien välillä on siis merkittävä ero, ja turvallistaminen ja riskifi-
kaatio on tärkeää pitää erillä toisistaan. Siinä missä turvallistaminen edellyttää
eksistentiaalisen uhkan, jota vastaan täytyy *puolustautua* kaikin mahdollisin
keinoin, riskifikaatiossa keskeisiä ovat viiteobjektiin liittyvät erilaiset riskit, joita
tulee *hallita*. Näin ollen riskifikaatiota voidaan Corryn mukaan pitää eräänlaisena
toisen asteen turvallisuuspolitiikkana, koska vaikka se ei kohdistu haittojen suoriin
syihin, eli uhkiin, vaan niihin liittyviin riskeihin, sillä on selvästi yhteys turval-
lisuuteen.⁶⁴

⁶² Oels 2012, 185.

⁶³ Ks. esim. Beck Ulrich, *Riskiyhteiskunnan vastamyrryt: organisoitu vastuuttomuus*. 1990, Vastapaino, Tampere.

⁶⁴ Corry 2012, 235–236, 256.

Corryn riskifikaatiomalli täydentää siis erinomaisesti Kööpenhaminan koulukunnan alkuperäistä turvallistamisteoriaa ottaessaan huomioon suorien turvallisuushkien lisäksi viiteobjektiin kohdistuvat monet riskit. Erityisesti ilmastonmuutoksen kohdalla tämä teoreettinen lisäys on relevantti, sillä monitahoisena ja käytännössä kaikkia elämän alueita koskettavana ilmiönä ilmastonmuutokseen liittyy yllin kyllin sekä uhkia että riskejä; kysymys on enemmänkin siitä, minkä tekijöiden katsotaan aiheuttavan suoria, eksistentiaalisia uhkia, ja minkä tekijöiden taas vaativan niihin liittyvien riskien hallintaa. Corry kritisoikin sitä, miten turvallistamisen käsite on alkanut kattaa paitsi eksistentiaalsiin uhkiin pohjautuvan turvallisuuspolitiikan myös kaikki muut muodot, joilla viitataan vaaraan tai haittoihin.⁶⁵ Toisaalta myös Trombettan ja Oelsin ilmastonmuutoksen turvallisuusulottuvuuteen liittyvät tutkimukset ottavat *governmentality*-ajattelun kautta huomioon ilmastonmuutoksen riskinhallinnan. Keskeisin ero Corryn ja toisaalta Trombettan ja Oelsin tarkastelukulmien välillä onkin se, pohjautuvatko ne Kööpenhaminan koulukunnan vai Balzacqin määritelmään turvallistamisen perimmäisestä luonteesta, eli tiivistyykö turvallistaminen eksistentiaalisen uhan nimeävään puhetoimeen vai turvallistamisprosessin toimijoihin, heidän välisiin valtasuhteisiinsa sekä prosessia ympäröivään kontekstiin.

Edellä on pyritty esittelemään turvallistamisteorian keskeisiä piirteitä ilmastonmuutoksen turvallisuusulottuvuuden tarkasteluun soveltuvilta osilta. Tässä tutkielmassa sovelletaan ilmastolain säädäntäprosessia tutkittaessa lähtökohtaisesti Balzacqin sosiologisen turvallistamisen analyyttistä viitekehystä, sillä se mahdollistaa turvallistamiseen liittyvän retoriikan tarkastelun lisäksi myös toimijoiden välisten valtasuhteiden sekä turvallistamisprosessin kontekstin tarkastelun. Lisäksi tutkielmassa otetaan huomioon ennen kaikkea Trombettan ja Oelsin ilmastoturvallisuuteen liittyvät näkökulmat sekä ajatus siitä, että myös ilmastonmuutokseen liittyvien riskien hallinta on osaltaan eräänlaista turvallisuustoimintaa. Uhkan ja riskien käsitteiden erottamisen vuoksi aineiston analysoinnissa hyödynnetään myös Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaan nojaavaa Corryn riskifikaatiomallia.

⁶⁵ Ibid., 256.

3 Ilmastokysymyksen historiallinen tausta

3.1 Ympäristöliikkeen synty ja ympäristödiskurssin linkittyminen turvallisuuteen

Ympäristöasiat nousivat maailmalla laajempaan poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tietoisuuteen 1960- ja 1970-luvuilla, kun niin kutsutut uudet yhteiskunnalliset liikkeet alkoivat nostaa päätään, ja länsimaissa käynnistyi uudenlainen yhteiskunnallisen radikalismien aalto. Ympäristöliike oli yksi näistä uusista radikalismien aallon myötä virinneistä liikkeistä. Se ei toiminut perinteisen puoluepolitiikan kautta ja ehdoilla vaan korosti perinteisistä yhteiskunnallisista liikkeistä poiketen muun muassa toimintansa autonomisuutta ja riippumattomuutta sekä yksilön autonomiaa. Uudet yhteiskunnalliset liikkeet olivat kaikki jollain tavalla modernisaatio-kriittisiä, ja Esa Konttisen havaintojen mukaan myös ympäristöliikkeen kannattajia yhdisti luottamuksen hiipuminen yhteiskunnan jatkuvaan edistykseen.⁶⁶

Varsinaisesti ympäristödiskurssi löi itsensä läpi viimeistään vuonna 1972. Tuolloin YK järjesti Tukholmassa historiallisen ensimmäisen ympäristökonferenssin, *United Nations Conference on the Human Environment*. Kokouksen myötä perustettiin YK:n ympäristöohjelma UNEP, jonka tarkoituksena on huolehtia YK:n ympäristöongelmien ratkaisutyöstä. Samana vuonna Rooman klubi julkaisi kuuluisan raporttinsa *Kasvun rajat*, jossa se ilmaisi nykyisen liberalistisen markkinatalouden logiikan olevan ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta kestävämmän. Rooman klubin tietokoneella luomien ennusteiden mukaan ihmiskunta tulisi käyttämään loppuun ne resurssit, joista sen olemassaolo oli riippuvaista. Lisäksi luonnontieteellisen tutkimuksen seurauksena alettiin 1970-luvulla havaita todellisia ympäristöongelmia, kuten otsonikato ja ilmaston lämpeneminen.⁶⁷

Pitkälti näiden kehityskulkujen seurauksena 1980-luvulla nähtiin ensimmäiset yritykset ympäristökysymysten tuomiseksi osaksi yleistä turvallisuuskeskustelua. Monet näistä yrityksistä tulivat sellaisten rauhantutkijoiden taholta, jotka varoittivat ympäristössä tapahtuvien muutosten uhkaavan kansainvälistä rauhantilaa.

⁶⁶ Konttinen Esa, Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa. Teoksessa Ilmonen Kaj & Siisiäinen Martti (toim.), *Uudet ja vanhat liikkeet*. 1998, Vastapaino, Tampere, 187–217; 187–189.

⁶⁷ Giddens Anthony, *Politics of Climate Change*. 2nd Edition, Revised and Updated. 2011, Polity Press, Cambridge, UK; Malden, MA, USA, 59; Dryzek 1997, 21; Kjellén & Wallensteen 2012, 686; Trombetta 2012, 152.

Näiden rauhantutkijoiden mielestä turvallisuustutkimuksessa tulikin jatkossa keskittyä enemmän ihmisten tarpeisiin ja prioriteetteihin eikä niinkään valtioiden välisiin strategisiin kysymyksiin kuten aiemmin oli tehty. Esittämällä ympäristöongelmat turvallisuuskysymyksinä ja tukemalla kansainvälistä yhteistyötä ympäristöongelmien ratkaisemiseksi nämä tutkijat pyrkivät kylmän sodan aikana edistämään uudenlaista lähestymistapaa turvallisuuteen. Samalla he pyrkivät myös lisäämään valtioiden välistä luottamusta ja tilaisuuksia dialogiin valtioiden kesken. Turvallisuutta ei tarvinnut heidän mielestään nähdä nollasummapelinä, kuten realistiseen teoriasuuntaukseen painottuvassa perinteisessä turvallisuustutkimuksessa oli aiemmin tehty, vaan esimerkiksi ympäristöongelmiin puuttuminen yhteistyön ja keskinäisen luottamuksen kautta saattoi lisätä turvallisuutta kollektiivisesti.⁶⁸

Varhaisimmat keskustelut ympäristön ja turvallisuuden välisestä yhteydestä koskivat siis pitkälti lähinnä valtioiden välisten jännitteiden ja konfliktien lisääntymisen uhkaa. Toinen merkittävä näkökulma, joka kehittyi pääasiallisen diskurssin rinnalla, oli se, että ympäristöä tulisi suojella konfliktien aikana. Muun muassa Oslon rauhantutkimusinstituutti PRIO aloitti ensimmäisiä tähän keskittyneitä projekteja. PRIO yhdisti vuonna 1988 voimansa UNEP:n kanssa, kun ne toteuttivat *Studies in Environmental Security* -nimeä kantaneen tutkimushankkeen. Edelleen tämä johti myös yhteistyöhön Uppsalan yliopiston kanssa *Environment and International Security* -tutkimushankkeen parissa. Näissä projekteissa keskityttiin ennen kaikkea väkivallan laajempaan ymmärtämiseen, ja niissä pyrittiin tuomaan esiin, että väkivalta ei ole pelkästään suoraa vaan se on kaikkea, mikä rajoittaa inhimillisen kehityksen mahdollisuuksia.⁶⁹

Samaan aikaan, kun ympäristökysymyksiä alettiin ensi kerran tarkastella turvallisuusnäkökulmasta, ilmasto nostettiin yhdeksi merkittävimmistä kysymyksistä ympäristöongelmien saralla, mikä johti useisiin kansainvälisiin kokouksiin asian tiimoilta. Vuonna 1988 YK:n alaisuuteen perustettiin Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli IPCC, joka on edelleen vaikutusvaltaisin ihmisen aiheuttaman ilmastonmuutoksen vaikutuksia arvioiva taho.⁷⁰ Korkeaa yleistä luottamusta

⁶⁸ Trombetta 2012, 152–153.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Giddens 2011, 15.

nauttiva paneeli koostuu yli kahdesta tuhannesta tiedemiehestä, ja sen tehtävänä on tuottaa hallitusten ilmastopoliittisten päätösten pohjaksi puolueettomia, kansainvälistä tieteellistä tutkimusta kokoavia raportteja, joissa arvioidaan muun muassa ilmastomuutoksen etenemisnopeutta, sen mahdollisia vaikutuksia inhimillisen elämän edellytyksille sekä mahdollisuuksia näiden vaikutusten hillitsemiseen ja niihin sopeutumiseen.⁷¹

IPCC:n perustamisen jälkeen Torontossa järjestettiin kesäkuussa 1988 kokous, jossa käsiteltiin ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutuksia. Nimeä *World Conference on the Changing Atmosphere – Implications for Global Security* kanta-neella kokouksella oli suuri merkitys ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutusten tuomiseen kansainväliseen tietoisuuteen sekä siihen, että seuraavana vuonna aiheeseen liittyen julkaistiin myös tieteellistä tutkimusta. Kokouksessa muun muassa Norjan pääministeri Gro Harlem Brundtland totesi, että ”ilmastonmuutoksen vaikutus voi olla suurempi kuin mikään muu ihmiskunnan kohtaama haaste, lukuun ottamatta ydinsodan estämistä”.⁷²

Siinä missä kylmän sodan aikana ympäristöongelmat nähtiin täten uhkana globaalille, kaikille yhteiselle turvallisuudelle, pian kylmän sodan päättymisen jälkeen kansainvälisessä keskustelussa heräsi uudenlainen diskurssi. Tämä uusi diskurssi keskittyi aiemmasta poiketen suoraan ympäristöstä johtuviin konflikteihin ja siihen, että ne olivat uhka maailmanjärjestykselle. Uusmalthusilaisiin perusteisiin vedoten tämä diskurssi korosti ympäristöongelmien voivan johtaa resurssien niukkuuteen siinä määrin, että ne saattavat synnyttää konflikteja sekä suoraan että välillisesti väestön lisääntyvän liikkuvuuden vuoksi, kun ihmiset pyrkivät pois sellaisilta alueilta, joissa välttämättömistä resursseista on eniten pulaa.⁷³

Ympäristökysymykset vaikuttivat siis selvästi siihen, että perinteistä turvallisuus-käsitystä alettiin 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa kyseenalaistaa. Ongelmaksi

⁷¹ IPCC, *Factsheet – What Is the IPCC?*

http://www.ipcc.ch/news_and_events/docs/factsheets/FS_what_ipcc.pdf [Luettu 12.10.2018]; Kjellén & Wallensteen 2012, 687; ks. myös IPCC, *Assessment Report 5 (AR5)*, 2014.

<https://www.ipcc.ch/report/ar5/> [Luettu 12.10.2018].

⁷² Brauch & Scheffran 2012, 7; Shabecoff Philip, Norway and Canada Call for Pact to Protect Atmosphere. Julkaisussa *The New York Times*, 28.6.1988.

<https://www.nytimes.com/1988/06/28/science/norway-and-canada-call-for-pact-to-protect-atmosphere.html> [Luettu 12.10.2018].

⁷³ Trombetta 2012, 153.

kuitenkin muodostui, mitä kaikkea ympäristöön liittyvää voitaisiin lukea turvallisuuteen liittyväksi, ja olisiko ympäristöongelmia mahdollista muotoilla turvallisuuskysymyksiksi ei-sotilaallisesta näkökulmasta. Kylmän sodan jälkeinen uusi diskurssi korosti, että sotavoimilla olisi parhaat resurssit ja kyvyt sekä ympäristökonfliktien että niiden uhkan torjumiseen. Tämän seurauksena, huolimatta alkuperäisestä mahdollisuudesta laajan ja monipuolisen ympäristöturvallisuusdiskurssin kehittymiseen, keskustelu pelkistyi pitkäksi aikaa vain ympäristöön liittyviin konflikteihin ja niihin suhtautumiseen. Eräs seuraus tästä oli, että ilmastonmuutoksen rooli ympäristöturvallisuusdiskurssissa marginalisoitui. Vaikka se oli ollut varhaisissa debateissa merkittävä tekijä, ympäristökonfliktien hallitessa keskustelua ilmastonmuutos sai väistyä syrjään, jotta voitiin keskittyä paikallisempiin ympäristöongelmiin ja niukkuuksiin.⁷⁴

1990-luvulta lähtien ympäristöturvallisuuden tutkimusagenda on kuitenkin vähitellen siirtynyt kapeasta ympäristökonfliktinäkökulmasta laaja-alaisempaan lähestymistapaan. Ympäristökysymys onkin Maria J. Trombettan mukaan osaltaan vaikuttanut siirtymään *kansallisen turvallisuuden* kapeammasta käsitteestä kokonaisvaltaiseen *inhimillisen turvallisuuden* käsitteeseen. Inhimillisen turvallisuuden näkökulmassa on olennaista keskittyä valtioiden sijaan ihmisiin ja heidän haavoittuvuuteensa ottaen huomioon niin yhteisön, ruuan, talouden, ympäristön, terveyden, yksilön henkilökohtaisen kuin poliittisenkin turvallisuuden.⁷⁵

Vaikka ilmastonmuutos oli ollut pitkään paitsiossa ympäristön ja turvallisuuden väliseen yhteyteen keskittyvässä debatissa, 2000-luvun alussa ilmastonmuutoksen vaikutukset tekivät paluun turvallisuusagendalle.⁷⁶ Useat tutkimukset olivat enenevissä määrin vuodesta 1989 lähtien osoittaneet, että ilmaston lämpenemisen, merenpinnan nousun ja luonnonkatastrofien ennustetut vaikutukset aiheuttavat tulevaisuudessa todennäköisesti vakavia yhteiskunnallisia ja poliittisia haasteita erityisesti niillä alueilla, joihin ympäristön muutokset vahvimmin kohdistuisivat, ja että nämä haasteet saattaisivat johtaa merkittäviin turvallisuusuhkiin. Ilmaston ja turvallisuuden yhteys alettiin kuitenkin huomioida uudella tavalla, kun poliittiset analyytikot ja poliitikot alkoivat puhua ilmastonmuutoksen turvallistamisesta. Niin

⁷⁴ Ibid., 153–154.

⁷⁵ Ibid., 155–156.

⁷⁶ Ibid., 156.

eri konsultit, kansalliset hallitukset, ylikansalliset instituutiot kuin kansainväliset organisaatiotkin alkoivat 2000-luvulla tuottaa aiheeseen liittyviä raportteja. Erityisesti vuodesta 2007 tuli ilmastokysymyksen turvallistamisen kannalta käännteentekevä.⁷⁷

Vuonna 2007 IPCC julkaisi kuuluisan neljännen arviointiraporttinsa, jossa paneeli otti ensimmäistä kertaa historiassaan kantaa ilmastonmuutoksesta mahdollisesti aiheutuviin turvallisuushäiriöihin, kun sen II-työryhmä käsitteli omassa raportin osassaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia, niihin sopeutumista sekä niihin liittyviä haavoittuvuuksia. Ilmastonmuutos nousi samaan aikaan pinnalle myös YK:n varsinaisissa toimielimissä, sillä vuonna 2007 sen seurauksista käytiin merkittäviä väittelyjä sekä YK:n turvallisuusneuvostossa että yleiskokouksessa. Lisäksi, samana vuonna Nobelin rauhanpalkinto myönnettiin ilmastonmuutosta koskevan tiedon levittämisen johdosta yhdessä IPCC:lle sekä Yhdysvaltain entiselle varapresidentille Al Gorelle, joka oli edellisenä vuonna julkaissut ilmastonmuutosta käsittelevän teoksen ja samannimisen dokumenttielokuvan *Epämiellyttävä totuus*. Näiden kolmen toisiinsa liittyvän tapauksen johdosta ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten poliittinen näkyvyys lisääntyi merkittävästi.⁷⁸

Trombetta on todennut, että ilmastonmuutoksen paluu turvallisuusagendalle 2000-luvun alkupuolelta lähtien on yhdistetty pitkälti muun muassa ilmastotietoisuuden kasvuun sekä konsensukseen, joka saavutettiin ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten toteamisen suhteen ennen kaikkea juuri IPCC:n vuoden 2007 raportin myötä. Hänen mukaansa nämä tekijät yhdessä ekonomisti Nicholas Sternin YK:lle vuonna 2006 tekemän, ilmastonmuutokseen puuttumattomuuden kustannuksista varoitettavan, raportin kanssa johtivatkin moniin kansallisesti tuotettuihin raportteihin⁷⁹ ilmastonmuutoksen suhteesta turvallisuuteen.⁸⁰

⁷⁷ Brauch & Scheffran 2012, 7–8.

⁷⁸ IPCC, *Assessment Report 4* (AR4). 2007. Working Group II. <https://www.ipcc.ch/report/ar4/wg2/> [Luettu 12.10.2018]; Brauch & Scheffran 2012, 7–8.

⁷⁹ Muun muassa saksalaisen ilmastonmuutokseen keskittyvän neuvoo-antavan neuvoston (WGBU), Ruotsin kokonaismaanpuolustuksen tutkimuslaitoksen, yhdysvaltalaisen *Center for Naval Analyses*:n sekä *Center for New American Security*:n raportit vuosina 2007–2008 keskittyivät ilmastonmuutoksen turvallisuusvaikutuksiin.

⁸⁰ Trombetta 2012, 156–157.

Ilmastomuutoksen turvallisuusnäkökymien saavutettua 2000-luvulla merkittävää huomiota kansainvälisten toimijoiden keskuudessa myös kansalliset toimijat alkoivat siis ottaa niihin enemmän kantaa. Näin ilmastomuutoksen turvallistaminen saavutti myös perinteiset turvallistamistoimijat, ennen kaikkea puolustusministeriöt, sotilasvoimat ja tiedusteluyhteisön. Erityisesti Yhdysvallat ja Iso-Britannia olivat etulinjassa ilmastomuutoksen tuomisessa kansallisen turvallisuuskeskustelun piiriin. Lisäksi Iso-Britannia oli Saksan ohella merkittävässä roolissa tuomassa ilmastomuutoksen turvallistamista vahvemmin myös EU:n agendalle.⁸¹ Vuoden 2007 jälkeen ilmastomuutoksen turvallistaminen onkin ollut alati enemmän läsnä niin kansainvälisessä kuin kansallisissakin konteksteissa.

Trombetta mukaan on huomionarvoista, että vaikka vuoden 2007 jälkeen kansallisesti tuotettujen, ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutuksiin keskittyvien kannanottojen retoriikka korosti edelleen kansallisen turvallisuuden narratiivia ja uusmalthusilaisia oletuksia, niissä myös ehdotettiin ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä sekä laajempaa lähestymistapaa turvallisuuteen. Tässä uudessa lähestymistavassa ne aikoivat ottaa enemmän huomioon turvallisuuden monet eri puolet sekä jossain määrin myös inhimillistä turvallisuutta koskevan debatin piirteitä. Tämä viittaakin hänen näkemyksensä mukaan siihen, että eräillä mittapuilla ilmastomuutosta on alettu kansainvälisessä kontekstissa turvallistaa.⁸²

3.2 Ympäristöpolitiikka Suomessa

3.2.1 Ympäristöliikkeen tulo Suomeen

Suomalainen ympäristö- ja ilmastopolitiikka on kautta historiansa seurailut pitkälti kansainvälisiä kehityskulkuja. Vaikka ympäristöteema oli noussut Suomessa julkisuuteen jo 1960-luvun loppupuolella muun muassa pamflettikirjallisuudessa, ympäristöliike syntyi Suomessa toden teolla 1970-luvulla. Suomalainen ympäristöliike on uutena liikkeenä kansainvälisten innoittajiensa tapaan esimerkki yhteiskunnassa tuolloin tapahtuneesta mieliala- ja kulttuuri-ilmaston muutoksesta, sillä se vastusti perinteisiä modernisaation arvoja ja sen ydinprosesseja kuten jatkuvan talouskasvun ideaalia luonnon ja yksilöiden kustannuksella.⁸³

⁸¹ Brauch & Scheffran 2012, 7–8.

⁸² Trombetta 2012, 156–158.

⁸³ Konttinen 1998, 196–200.

Varsinainen murros ympäristöliikkeen ja ympäristökysymyksen yhteiskunnallisessa merkittävyudessa tapahtui Suomessa kuitenkin ennen kaikkea voimakkaissa paikallisissa ympäristökamppailuissa 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa. Näiden paikallisten ympäristökamppailujen tyyppiesimerkkinä voidaan pitää kevään 1979 Koijärvi-liikettä. Pian Koijärven protestin jälkeen eri puolilla maata puhkesi useita paikallisia ympäristökamppailuja, jotka niin ikään saivat paljon mediahuomiota. Konttisen mukaan Suomeen syntyiikin Koijärvi-liikkeen seurauksena ympäristöliikehinnän protestikulttuuri, joka vetosi paitsi luonnonsuojelijoihin ja opiskelijoihin myös laajempaan paikalliseen väestöön.⁸⁴

Vaikka ympäristöliike aluksi vastusti formaaleja organisaatorakenteita torjuen puoluemuotoa ja turvautuen ennemmin mielenosoituksiin ja kansalais-tottelemattomuuteen, 1980-luvun alkupuolella Koijärvi-liikkeen ytimen muodostanut ryhmä järjestäytyi. Tämän seurauksena vihreä liike omaksui puolue-muotoisen organisaatio- ja toimintamallin ensin käytännön tasolla ja myöhemmin virallisesti. Sittemmin vuonna 1987 perustettu Vihreä liitto, nykyään Vihreät⁸⁵, on muodostunut yhdeksi puolueeksi muiden puolueiden joukossa.⁸⁶ Toisaalta osa ympäristöliikkeeseen lukeutuvista pienemmistä liikkeistä on tämänkin jälkeen turvautunut puolue toimintaa radikaalimpiin toimintamuotoihin, kuten talon-valtauksiin tai turkistarhaiskuihin.⁸⁷ Tämä kertookin ympäristöliikkeen sisäisestä hajanaisuudesta – sen piiriin voidaan katsoa kuuluvan hyvin monenlaisia liikkeitä, joista osa toimii perinteisemmän järjestömallin kautta ja osaa taas voidaan pitää jopa ympäristöaktivismina. Niitä kaikkia yhdistää kuitenkin ajatus ympäristön edun ja niin sanotusti vihreiden arvojen puolustamisesta.

3.2.2 Ilmastokysymykseen herääminen ja kansallisen ilmastolain säätäminen

Ilmastoliikehdintää voidaan ympäri maailmaa pitää jatkona 1970-luvulla synty-neelle ympäristöliikkeelle, joka on historiansa aikana saanut eri vuosikymmeninä

⁸⁴ Siisiäinen Martti, Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen & Siisiäinen (toim.) 1998, 219–243; 228, 231–237; Konttinen 1998, 200–202; Aalto Sari, *Vaihtoehtopuolue – Vihreän liikkeen tie puolueeksi*. 2018, Into, Helsinki, 105–117, 125–153.

⁸⁵ Puolueiden viralliset nimet kirjoitetaan isolla alkukirjaimella. Jatkossa puolueiden nimet on kuitenkin tässä työssä kirjoitettu pienin alkukirjaimin, ellei niitä erityisesti haluta korostaa.

⁸⁶ Aalto 2018, 154–164, 177–191, 195–206; Konttinen 1998, 203. Ks. lisää vihreän liikkeen historiasta: Remes Tanja, Sohlstén Jemina (toim.), *Edellä! Vihreä liitto 20 vuotta*. 2007, ViSiLi Vihreä sivistysliitto, Helsinki.

⁸⁷ Konttinen 1998, 203.

erilaisia ilmenemismuotoja. Kun kansainvälinen yhteisö heräsi vuonna 2007 vahvasti ilmastokysymyksen kiireellisyyteen, se herätti välittömästi huomiota myös Suomessa, ja erityisesti kansalaisyhteiskunnasta alkoi nousta vaatimuksia ilmastonmuutokseen puuttumiselle. Suomessa konkreettisin askel kohti ilmastonmuutoksen hallitsemista on ollut kansallisen ilmastolain säätäminen.⁸⁸ Erityisesti kansalaisjärjestöjen toiminta Euroopan tasolla sai myös suomalaiset järjestöt innostumaan, mikä johti lopulta useiden kansalaisjärjestöjen yhteisen ilmastolakikampanjan syntyyn vuonna 2008. Kampanja kantoi nimeä Polttava kysymys. Kansalaisjärjestöt tekivät kampanjan tiimoilta pitkään työtä ilmastoteeman merkittävyyden esiin nostamisen puolesta, ja suurelta osin niiden pitkäjänteisen lobbaamisen seurauksena Suomessa saatettiin vuonna 2015 voimaan ilmastolaki, joka oli maassa ensimmäinen laatuaan.⁸⁹

Suomalaisten järjestöjen kiinnostus ilmastolakikysymykseen kumpusi siis pitkälti maailmalta. Tästä johtuen ne tukeutuivat myös kampanjoinnissaan kansainväliseen yhteistyöhön ja tukeen. Erityisesti Iso-Britanniassa järjestetty *Big Ask* -kampanja ja sen seurauksena vuonna 2005 säädetty ilmastolaki toimi ilmastolakityön innoittajana ympäri Eurooppaa. Iso-Britannia on ilmastolain säätämisen jälkeen halunnut nostaa globaalia tietoisuutta ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista turvallisuuteen. Euroopan Maan ystävät -järjestö (FoE) aloitti brittiesimerkistä rohkaistuneena vuoden 2007 syksyllä *Big Happening* -kokouksessaan työn kansallisten ilmastolakikampanjoiden käynnistämiseksi. Kokouksen seurauksena kansalliset järjestöt ympäri Eurooppaa lähtivät mukaan kampanjointiin, ja suomalainen ilmastolakikampanja Polttava kysymys käynnistyi vuonna 2008 samaan aikaan eurooppalaisten sisarkampanjoidensa kanssa.⁹⁰

Polttava kysymys oli 34 kansalaisjärjestön aikaansaama yhteiskampanja, jonka tavoitteena oli saada Suomessa voimaan sellainen laki, jossa jaettaisiin kaukaiselta tuntuva, vuoteen 2050 tähtäävä, kaikille EU-maille yhteinen päästövähennystavoite kansallisesti lyhyempiin osajaksoihin ja välitavoitteisiin sekä luotaisiin kaikille tuleville hallituksille velvoitteita päästövähennysten toteuttamiseen. Velvoitteiden

⁸⁸ Lietonen 2014, 2.

⁸⁹ Polttava kysymys 2015, 4.

⁹⁰ Ibid; Brauch & Scheffran 2012, 7–9; Lietonen 2014, 2.

aikaansaamista pidettiin tärkeänä, jottei vähennysten toteuttaminen olisi riippuvaista kulloisestakin hallituspohjasta. Kampanjan muodollisessa johdossa toimi Suomen Maan ystävät ry, mutta käytännössä sen toiminta perustui pääasiassa vapaaehtoistyölle. Kampanjan ensimmäinen tehtävä oli aluksi tehdä ajatus ilmastolaista ylipäättään Suomessa tutuksi niin kansalaisille kuin poliittisille päättäjillekin. Kun ilmastolaki alettiin laajemmin tunnustaa konkreettiseksi ilmastopoliittiseksi vaihtoehdoksi, pystyttiin aidosti kampanjoimaan sen voimaansaattamisen puolesta muun muassa erilaisten näyttävien poliittisten tempausten avulla, jotka saavuttivat myös laajaa mediahuomiota. Eräs merkittävä edistysaskel kampanjalle oli, kun ilmastolaki päättyi vuoden 2011 eduskuntavaalien seurauksena Jyrki Kataisen johtaman koalitionhallituksen hallitusohjelmaan, sillä vihreiden lisäksi hallituspuolueista SDP ja vasemmistoliitto olivat antaneet julkisen tukensa kampanjan agendalle. Kun ilmastolain säätäminen oli kirjattu hallitusohjelmaan, Polttava kysymys pyrki lähinnä vaikuttamaan tulevan lain sisältöön.⁹¹

Lain varsinainen valmistelutyö aloitettiin alustavien selvitysten sekä sidosryhmien kuulemisen jälkeen vuonna 2013, ja hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi⁹² annettiin eduskunnalle 5. kesäkuuta 2014. Polttava kysymys -kampanja saavutti lopulta tavoitteensa, kun eduskunta hyväksyi ilmastolain 6. maaliskuuta 2015 äänin 150–33, ja kun ilmastolaki astui voimaan 1. kesäkuuta 2015.⁹³

Suomen ilmastolaki on luonteeltaan puitelaki. Tämä tarkoittaa, ettei se itsessään sisällä velvoittavaa sääntelyä, vaan se asettaa yleiset suuntaviivat suomalaiselle ilmastopolitiikalle ja sen toteuttamiselle tulevaisuudessa.⁹⁴ Sama käy ilmi ilmastolain ensimmäisestä pykälästä, jossa todetaan lain tarkoituksena olevan:

- 1) vahvistaa puitteet Suomen ilmastopolitiikan suunnittelulle ja sen toteutumisen seurannalle;*
- 2) tehostaa ja sovittaa yhteen valtion viranomaisten toimintaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelussa ja täytäntöönpanon seurannassa;*
- 3) vahvistaa eduskunnan ja yleisön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa Suomen ilmastopolitiikan suunnitteluun.*⁹⁵

⁹¹ Polttava kysymys 2015, 4–6; 12–17.

⁹² Vp 2014, HE 82/2014.

⁹³ Sorvali 2015, 7; Polttava kysymys 2015, 4.

⁹⁴ Sorvali 2015, 7.

⁹⁵ Ilmastolaki 609/2015, 1 § 1 mom.

Näin ollen ilmastolaki on luonteeltaan hyvin yleisluontoinen, sillä sen tarkoituksena on ennen kaikkea säätää, millä ehdoilla suomalaista ilmastopolitiikkaa yleisesti ottaen toteutetaan tulevaisuudessa. Lain keskeiseen sisältöön kuuluu muun muassa, että lain nojalla luodaan kansallinen suunnittelu- ja seurantajärjestelmä, jonka avulla Suomi pystyy noudattamaan EU:ssa sovittuja päästövähennystavoitteita ja onnistuu vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä, kuten jo vuoden 2009 valtioneuvoston ilmasto- ja energiapoliittisessa tulevaisuusselonteossa oli ennen ilmastolain säätämistä linjattu. Näin ollen ilmastolaissa ei siis aseteta uusia päästövähennystavoitteita, mutta aiemmin asetetut tavoitteet on ensimmäistä kertaa kirjattu lain tasolle.⁹⁶

Ilmastolain luoma ohjausjärjestelmä koskettaa pääasiallisesti vain päästökaupan ulkopuolista sektoria, sillä päästökauppasektorista on säädetty EU:n päästökauppadiirektiivin mukaisesti aiemmin säädetyssä päästökauppalaissa⁹⁷. Päästökaupan ulkopuolisella sektorilla viitataan tässä tapauksessa niihin toimialoihin, jotka eivät kuulu EU:n päästökauppajärjestelmän (EU ETS) piiriin. Näitä aloja ovat muun muassa liikenne, maatalous, rakennusten erillislämmitys, jätehuolto sekä fluoratut kasvihuonekaasut.⁹⁸

⁹⁶ Vp 2014, HE 82/2014, 3, 5, 11, 29.

⁹⁷ Ks. Päästökauppalaki 311/2011.

⁹⁸ Vp 2014, HE 82/2014, 3.

4 Ilmastolain käsittely ja ilmastonmuutoksen turvallistaminen

4.1 Hallituksen esitys ilmastolaiksi

Vaatimukset ilmastolain voimaansaattamiseksi kumpusivat siis aktiivisesta kansanliikkeestä, jonka lobbaustyön ansiosta ilmastolaki nostettiin vuonna 2011 aloitaneen Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan. Lain muotoiluprosessi oli verrattain nopea. Valmistelu alkoi vuonna 2013, kun hallituksen energia- ja ilmastopoliittisessa työryhmässä hyväksyttiin 8. helmikuuta linjaus ilmastolain valmistelusta. Linjauksessa määriteltiin tulevan lain tärkeimmät elementit, jotka hallituksen näkökulmasta olivat pitkän aikavälin 80 prosentin päästövähennystavoite vuoteen 2050 mennessä, hallinnon toimintaa ohjaava suunnittelu- ja seuranta-järjestelmä sekä viranomaistoiminnan työnjaon selkiyttäminen.⁹⁹ Hallituksen esitys ilmastolaiksi annettiin eduskunnalle 5. kesäkuuta 2014.

Päästökaupan ulkopuoliseen sektoriin sovellettavassa hallituksen esityksessä perustellaan ilmastolain tärkeyttä ja tarpeellisuutta hyvin laajasti, ja useat esityksen yleisistä sekä yksityiskohtaisista perusteluista liittyvät jollain tavalla myös ilmastokysymyksen turvallisuusyhteyksiin. Esityksessä todetaan ilmastolain säätämisen olevan ajankohtaista, koska ilmastonmuutoksen todennäköisyys on yhä suurempi ja siihen liittyvät yksittäiset muutokset ovat syviä ja laaja-alaisia.¹⁰⁰ Esityksessä katsotaan ilmastonmuutoksen ja sen vaatimien toimien vaikuttavan koko yhteiskuntaan, mikä on osoitus siitä, että lain valmistelijat sekä ennen kaikkea hallituksen jäsenet näkivät ilmastonmuutoksella olevan suuren vaikutuksen sekä Suomen että maailman tulevaisuuteen. Tämä kertoo siitä, että ilmastonmuutos ja sen vaikutukset oli alettu tiedostaa entistä vahvemmin. Esityksessä todetaankin ilmastolain antavan viestin siitä, että ”ilmastonmuutos, sen torjunta ja siihen sopeutuminen ovat tärkeitä” ja että ”ne edellyttävät yhteiskunnan kaikkien osapuolten panosta”¹⁰¹.

Esityksen keskeisimpiä lähtökohtia ovat kansainväliseen keskusteluun ja siinä määriteltuihin tavoitteisiin pohjautuen ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Esityksen mukaan ilmastonmuutoksen hillitsemisellä tarkoitetaan toimia, joilla yritetään hidastaa maapallonlaajuista ilmastonmuutosta muun muassa

⁹⁹ Vp 2014, HE 82/2014, 32.

¹⁰⁰ Ibid., 3.

¹⁰¹ Ibid., 27.

päästöjä vähentämällä. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen taas ymmärretään tarkoittavan erilaisia toimia, joilla pyritään vähentämään ihmisten ja yhteiskunnan haavoittuvuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksille.¹⁰² Hillitsemisen ja sopeutumisen katsottiin esityksen kirjoittamisen aikaan vaativan ennen kaikkea kansallisen ilmastopolitiikan vahvistamista sekä tavoitteiden asettamista:

Ilmastolain yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa kansallista ilmastopolitiikkaa. Suomessa ei ole tällä hetkellä sellaista lainsäädäntöä, jonka pohjalta voitaisiin määritellä yleisiä, kattavia ilmastopoliittisia tavoitteita ja seurata niiden toteutumista. [--]

Pitkän aikavälin päästövähennystavoitteen sisällyttäminen lakiin loisi samalla perustan suunnitella ja toteuttaa tarvittavia toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi keskipitkällä ajanjaksolla.¹⁰³

Lain yhtenä päätavoitteena olikin esityksen mukaan kansallisen ilmastopolitiikan vahvistaminen sekä Suomessa kansainvälisten sopimusten seurauksena asetetun päästövähennystavoitteen kirjaaminen lakiin. Ilmastopolitiikka oli pitkään ollut lähinnä kansainvälisten organisaatioiden, etupäässä YK:n ja sen alaisten järjestöjen, vastuulla. Lisäksi EU, joka oli erityisesti 2000-luvulla profiloitunut tärkeäksi toimijaksi ilmastodiplomatian saralla, oli ollut keskeisessä roolissa Suomen sitouttamisessa yhteisiin päästövähennystavoitteisiin.¹⁰⁴ Esityksellä ilmastolaiksi hallitus todennäköisesti pyrki vahvistamaan Suomen omaa toimijuutta ilmastokysymyksessä tuomalla sen eksplisiittisesti kansallisen lainsäädännön piiriin. Aiemmin määritellyn päästövähennystavoitteen kirjaamisen lakiin katsottiin edistävän ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista, mutta ennen kaikkea päästövähennystavoitteen lakiin kirjaamisella pyrittiin osoittamaan, että Suomi noudattaisi tulevaisuudessa kansainvälisiä sitoumuksiaan.

Keskeisen roolin hallituksen esityksen perusteluissa saa kuitenkin vetoaminen kansainvälisiin sopimuksiin, EU-lainsäädäntöön sekä muiden maiden, kuten Iso-Britannian, Saksan sekä Ranskan, verrattavissa olevaan ilmastolainsäädäntöön. Esityksessä ilmaistaan YK:n vuonna 1992 allekirjoitetun ilmastosopimuksen luovan puitteet ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten hillitsemiselle.¹⁰⁵ Näin esityksessä

¹⁰² Ibid., 4.

¹⁰³ Ibid., 3.

¹⁰⁴ Kjellén & Wallensteen 2012, 686; Youngs 2015, 2.

¹⁰⁵ Vp 2014, HE 82/2014, 15–23.

osoitetaan vallitsevan vahva kansainvälinen konsensus siitä, että ilmastonmuutosta tulisi hillitä. Lisäksi todetaan vuoden 1997 Kioton pöytäkirjan olevan ilmastosopimuksen tärkein instrumentti, jonka noudattamiseen sekä Suomi että EU ovat sitoutuneet. Kiotossa sovittiin ensimmäistä kertaa yhteisistä päästövähennystavoitteista sekä muun muassa päästökauppajärjestelmän luomisesta.¹⁰⁶ Kioton sopimukseen viittaamalla esityksessä alleviivataan sitä, että sopimuksen periaatteita tulee noudattaa.

Kansainvälisiä sopimuksiakin kenties vahvempi argumentti on kuitenkin EU:ssa tehtyihin päätöksiin vetoaminen. Esityksessä viitataan vuoden 2008 EU:n ilmasto- ja energiapakettiin sisältyviin 2020-tavoitteisiin, joiden mukaan unionin ja sen yksittäisten jäsenmaiden tulisi vuoteen 2020 mennessä vähentää kasvihuonekaasupäästöjään vähintään 20 prosenttia vuoden 1990 tasosta, nostaa uusiutuvien energianlähteiden osuutta ainakin 20 prosenttiin kokonaisenergiankulutuksestaan sekä parantaa energiatehokkuuttaan 20 prosentilla¹⁰⁷. Näiden tavoitteiden lisäksi esityksessä vedotaan useisiin myöhempisiin asiakirjoihin kuten moniin komission tiedonantoihin.¹⁰⁸ EU:n kannasta ilmastonmuutokseen esityksessä todetaan seuraavaa:

Vuonna 2013 komissio antoi uuden tiedonannon Euroopan unionin strategiasta ilmastonmuutoksen sopeutumiseksi [--]. Strategiassa painotetaan tarvetta ryhtyä tarpeeksi ajoissa suunniteltuihin sopeutumistoimiin, *koska varhaiset ja oikein kohdennetut sopeuttamistoimet tulevat pitkällä aikavälillä halvemmaksi kuin sopeutumistoimien toteuttamatta jättäminen*. Strategian mukaan *sopeutumistoimiin on ryhdyttävä kaikilla tasoilla* paikallistasosta alueelliseen ja kansalliseen tasoon, ja myös Euroopan unionin toiminnalla on paikkansa nykyisten sopeutumistoimien täydentämisessä.¹⁰⁹

Katkelmassa korostuu unionin näkökulmasta taloudellisiin syihin vetoaminen, sillä sopeutumistoimien toteuttamatta jättämisen osoitetaan koituvan tulevaisuudessa kalliiksi. Toisaalta esityksessä kuitenkin vedotaan siihen, että komission strategiassa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta todetaan sitä tarvittavan kaikilla tasoilla aina paikallisesta kansalliseen ja edelleen unionin tasoon. Näin tuodaan ilmi,

¹⁰⁶ Selenius 2013, 3, 18–19.

¹⁰⁷ Euroopan unioni, EU aiheittain: Energia. https://europa.eu/european-union/topics/energy_fi [Luettu 15.11.2018].

¹⁰⁸ Vp 2014, HE 82/2014, 15–16.

¹⁰⁹ Ibid., 16; kursivointi tekijän korostus.

että ilmastolailla Suomi kantaa sopeutumisessa kortensa kekoon ja noudattaa komission strategiaa. Tämä antaa kuvan siitä, että Suomella ei periaatteessa ole edes muita vaihtoehtoja kuin osallistua sopeutumistoimiin. Toisaalta esityksessä kuitenkin korostetaan sitä, miten kansallisella sopeutumisen suunnittelulla voidaan parhaalla tavalla ottaa huomioon esimerkiksi kyseiselle maalle merkittävimmät ilmastonmuutoksen riskit, jolloin kansallinen sopeutumiseen tähtäävä lainsäädäntö olisi myös Suomen kannalta hyödyllistä:

Koska valtaosa sopeutumisen toimenpiteistä tehdään alueellisella ja paikallisella tasolla, kansallisissa ja alueellisissa strategioissa tai suunnitelmissa voidaan parhaiten ottaa huomioon ilmastonmuutoksen tuomat riskit, alueellinen toimintaympäristö ja verkostot sekä sopeutumistoimien tuomat mahdollisuudet.¹¹⁰

Esityksen perusteluissa korostetaankin ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja sopeutumisen tärkeyttä itsessään eikä pelkästään kansainvälisten pyrkimysten nojalla:

Päästökehityksen hillinnällä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisella voidaan merkittävästi vaikuttaa ilmastonmuutokseen ja siitä aiheutuviin riskeihin, mutta nykyarvion mukaan kaikkia muutoksen vaikutuksia ei voida estää. Hillintätoimien viivyttäminen vaikeuttaa alhaisten päästökehityspolkujen saavuttamista ja kasvattaa vakavien ilmatoriskien todennäköisyyttä. Ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen keskeinen yhteys on siinä, että ilmastonmuutoksen vaikutukset ja muutokseen sopeutumisen kustannukset ovat tärkeä peruste ilmastonmuutoksen hillintätoimille ja antavat niille taustan.¹¹¹

Hallitus näki siis hillitsemisen ja sopeutumisen olevan keinoja vaikuttaa ilmastonmuutokseen sekä siitä aiheutuviin riskeihin. Tästä päätellen hillintää ja sopeutumista edistävää ilmastolakia saatettiin ainakin jossain määrin pitää välineenä näiden riskien hallintaan. Esityksessä selvästi tunnistetaan ilmastonmuutokseen puuttumisen kiireellisyys, sillä tekstissä korostetaan viivyttelyn lisäävän vakavien ilmatoriskien todennäköisyyttä. Toisaalta taloudelliset arvot vallitsevat vahvasti etenkin hillintätoimien kannatuksen taustalla. Ilmastonmuutoksen katsotaan aiheuttavan joka tapauksessa tarpeita erilaisiin sopeutumistoimenpiteisiin, joista aiheutuu valtiolle kustannuksia. Esityksen argumentoinnin mukaan onkin siis

¹¹⁰ Ibid., 17.

¹¹¹ Ibid., 4.

valtion intresseissä pyrkiä hillitsemään ilmastonmuutosta mahdollisimman tehokkaasti ja pian, jotta nämä kustannukset jäisivät mahdollisimman alhaisiksi.

Eräs tärkeä tekijä, jolla esityksessä perustellaan ilmastolain tarpeellisuutta, ovat Suomen luonnossa tapahtuvat konkreettiset muutokset. Esityksen mukaan muun muassa eteläisten lajien leviäminen myös Pohjois-Suomeen on jo selvä todiste ilmastonmuutoksen etenemisestä. Vielä merkittävämpi painoarvo annetaan kuitenkin tulevaisuudessa IPCC:n ennustusten mukaan lisääntyville sään ääri-ilmiöille, joilla katsotaan olevan kauaskantoisia seurauksia:

Sään ääri-ilmiöiden ennakoitu yleistyminen aiheuttaa *ylimääräisiä kustannuksia ja varautumistarpeita*, joskin samalla esimerkiksi lämmitystarve vähenee.

Maa-ilmastonlaajuudessa tarkastelussa suoraan Suomeen kohdistuvien ilmastonmuutoksen vaikutusten arvioidaan tämän vuosisadan puoleenväliin mennessä aiheuttavan sään ja vesiolojen äärevöitymistä sekä muita epätoivottavia seurauksia. Lisäksi Suomi voi kohdata myös epäsuoria vaikutuksia, jotka heijastuvat muun muassa elintarvikkeiden hintaan ja tarpeeseen auttaa maita, joiden sopeutumiskyky on heikko.¹¹²

Sään sekä vesiolojen ääri-ilmiöiden lisääntymisellä, tai esityksen retoriikan mukaan ”äärevöitymisellä”, katsottiin siis olevan sekä taloudellisia että muita vaikutuksia. Vaikka ylläolevasta katkelmasta käy ilmi, että erityisesti negatiivisille taloudellisille vaikutuksille, ylimääräisille kustannuksille sekä elintarvikkeiden hinnannousulle annettiin suuri painoarvo, myös ääri-ilmiöihin *varautuminen* katsottiin tärkeäksi. Esityksessä korostetaan varautumisen tulevan näkyväksi ennen kaikkea ilmastonmuutokseen liittyvien tulvariskien kohdalla.¹¹³ Tähän liittyen onkin tärkeää pohtia, millä tavoin tällaista varautumista tuli hallituksen mukaan toteuttaa ja miksi. Nähtiinkö varautuminen kenties yhtenä keinona puolustautua ilmastonmuutoksen uhkaa vastaan, tai katsottiinko sen olevan eräs tapa hallinnoida ilmastonmuutoksen riskejä?

Yllä olevan perusteella voidaan päätellä, että hallituksen esityksen perusteluissa vedotaan erilaisin argumentein eri henkilöihin. Vetoamalla mahdollisimman suureen lukijakuntaan esityksessä pyritäänkin luonnollisesti saavuttamaan

¹¹² Ibid.; kursivointi tekijän korostus.

¹¹³ Ibid., 9.

mahdollisimman laaja tuki eduskunnassa, jotta lain läpimeno varmistuisi. Viittamalla esimerkiksi Suomen luonnossa tapahtuviin lajimuutoksiin esityksessä vedotaan muun muassa vihreisiin arvoihin, kuten luonnonsuojeluun tai biodiversiteetin säilyttämiseen. Toisaalta, kun esityksessä tuodaan esiin ilmastonmuutoksesta aiheutuvat taloudelliset kustannukset, pyritään vetoamaan ennen kaikkea taloudellisiin ja markkinaliberalistisiin arvoihin osoittamalla, että ilmastonmuutoksen vastainen lainsäädäntö on myös talouden kannalta järkevää. Vihreiden ja taloudellisten arvojen lisäksi esityksessä vedotaan kuitenkin vahvasti myös lukijoiden käsityksiin ja tunteisiin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin.

Puhumalla ilmastonmuutoksen riskeistä esitys pyrkii herättämään lukijassa huolen siitä, mitä tuleman pitää. Corryn riskifikaatioteorian mukaan sitä, että ilmastonmuutoksen yhteydessä puhutaan siihen liittyvistä riskeistä, voitaisiin pitää eräänlaisena toisen asteen turvallisuuspolitiikkana, koska vaikka sen yhteydessä ei puhuta suorista uhkista, sillä on omat vaikutuksensa ihmisten turvallisuuskäsityksiin.¹¹⁴ Toisaalta Trombetta ja Oelsia seuraillen voi ajatella riskeistä puhumisen olevan omalta osaltaan varsinaista turvallisuuspolitiikkaa – ilmastokysymyksen politisoimista äärimmilleen liittämällä siihen turvallisuuteen viittaavia piirteitä ja soveltamalla siihen turvallisuuteen liittyviä käytänteitä. *Governmentality*-ajatuksen mukaisesti ilmastonmuutoksen riskeistä puhuminen olisikin näin ollen eräs hallituksen vallankäytön muoto.¹¹⁵

Esityksessä pohditaan myös Suomen nykytilannetta ja tulevaisuutta ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta. Esityksessä todetaan Suomen olleen vuonna 2005 ensimmäisiä maita, joka laati oman sopeutumisstrategiansa. Esityksen kirjoittamisen aikaan tuota strategiaa oltiin juuri uudistamassa, ja uuden strategian oli määrä valmistua vuoden 2014 aikana. Esityksen mukaan strategiassa esitellään suuri joukko erilaisia mahdollisia sopeutumistoimia, sillä ilmastonmuutoksen laajuudesta ja suunnasta on suurta epävarmuutta.¹¹⁶

¹¹⁴ Corry 2012, 256.

¹¹⁵ Trombetta 2011, 136–142; Trombetta 2012, 159–161; Oels 2012, 185, 197.

¹¹⁶ Vp 2014, HE 82/2014, 24.

Toisaalta vaikka esityksessä myönnetään ilmastonmuutoksen luonteen epävarmuus, siinä myös korostetaan tieteellisen tutkimuksen osoittavan, että tulevaisuudessa ilmastopolitiikkaa täytyy kiristää, jos aiotaan pitäytyä alle kahden celsiusasteen keskilämpötilan nousun globaalissa tavoitteessa.¹¹⁷ Yleisesti hyväksytyn, muun muassa IPCC:n usein toisteleman tutkimustuloksen mukaan maapallon keskilämpötilan nousu yli kahden celsiusasteen vuoden 1750 tasoon verrattuna lisäisi huomattavasti luonnonkatastrofeja sekä vaikuttaisi inhimilliseen hyvinvointiin haitallisesti. Se vaikuttaisi muun muassa juomaveden saatavuuteen, ekosysteemeihin, ruuantuotantoon, rantaviivoihin sekä ihmisten terveyteen ja turvallisuuden aiheuttaen riskejä niin ihmisten hyvinvoinnille, taloudelle kuin luonnollekin.¹¹⁸ Viittaamalla tähän tavoitteeseen esityksessä tuodaan esiin se, mitä siitä seuraa, jos maapallon keskilämpötila nousee enemmän kuin kaksi astetta. Esityksen mukaan Suomi pyrkisikin ilmastolain avulla tekemään oman osansa lämpötilan nousun rajoittamisessa kahteen asteeseen.¹¹⁹

Maapallon keskilämpötilan nousuun liittyen esityksessä todetaan ilmastonmuutoksen vaikuttavan merkittävästi ”ympäristöön ja elinolosuhteisiimme ja sen myötä myös kansalaisten oikeuksien toteuttamismahdollisuuksiin”¹²⁰. Näistä teki-joistä puhumalla esitys herättäne myös turvallisuuden liittyviä ajatuksia, vaikkei turvallisuudesta suoranaisesti mitään mainitakaan. Mainitsemalla elinolosuhteisiin kohdistuvat vaikutukset esityksessä tuodaan tosiasiaa rivien välissä esiin se, miten ihmisten, tässä tapauksessa suomalaisten, elinolosuhteet saattavat olla uhattuna ilmastonmuutoksen edetessä. Toki tässä tapauksessa jää lukijan päättelyn varaan, millaisia vaikutuksia hän uskoo elinolosuhteisiin kohdistuvan ja kuinka todennäköisinä hän niitä pitää. Tästä huolimatta elinolosuhteista puhuminen viittaa kiistatta vähintään ilmastonmuutoksen moninaisiin riskeihin jos ei suoranaiseen uhkaan.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Lietonen 2014, 6; IPCC, Summary for Policymakers. *Climate change 2013: The Physical Science Basis*. Working Group I Contribution to the 5th Assessment Report. https://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg1/WGIAR5_SPM_brochure_en.pdf [Luettu 16.11.2018].

¹¹⁹ Vp 2014, HE 82/2014, 29.

¹²⁰ Ibid., 25.

Tärkeä osa hallituksen esityksen perusteluja on vetoaminen lakiesityksestä annettuihin lausuntoihin. Esitysluonnoksesta annettiin yhteensä 68 lausuntoa. Hallituksen esityksen mukaan suuri osa lausunnonantajista puolsi lain säätämistä, mutta osa, muun muassa sosiaali- ja terveys-, työ- ja elinkeino- sekä valtiovarainministeriö, suhtautui lain säätämiseen kielteisesti. Pieni osa lausunnonantajista ei sen sijaan ottanut selvää kantaa puolesta tai vastaan. Lakia puoltavissa kannanotoissa lakia pidettiin tärkeänä muun muassa ilmastopoliittisen suunnittelun lisäämiseksi sekä ilmastopoliitiikan ennakoitavuuden parantamiseksi investointeja ajatellen. Lisäksi monissa lausunnoissa korostui esityksen mukaan se, että lain säätäminen antaisi viestin siitä, että Suomi antaa oman panoksensa ilmastonmuutoksen torjumiseen. Lakiin kielteisesti suhtautuvat taas ennen kaikkea pelkäsivät lain voivan aiheuttaa päällekkäisyyksiä muun muassa EU-sääntelyn ja muiden Suomen aiempien sitoumuksien sekä energia- ja ilmastopoliittisten strategioiden kanssa. Kielteisissä lausunnoissa oltiin sitä mieltä, että asiaa ei tarvitsisi nostaa kansallisen lainsäädännön piiriin, sillä se saattaisi heikentää ilmastopoliitiikan joustavuutta.¹²¹

Lausuntokierroksen tuloksista voi huomata, että ilmastokysymystä pidettiin lakiesityksen muotoilun aikaan yleisesti ottaen tärkeänä. Lausuntoja antoivat monet eri tahot aina ministeriöistä ja työmarkkinajärjestöistä jopa yhteen yksityishenkilöön saakka, ja on selvää, että lakiesitys herätti aikanaan jokseenkin paljon keskustelua ja mielipiteitä puolesta ja vastaan. Lausunnoissa korostui ennen kaikkea ilmastopoliittisen suunnittelun ja sen toteuttamistyön selkiyttämisen tärkeys sekä lain suhde Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin. Sen sijaan lausunnoissa ei ainakaan hallituksen esityksen mukaan esiintynyt oikeastaan lainkaan sellaisia kannanottoja, joiden mukaan ilmastolaki olisi tärkeä ilmastonmuutoksen vaikutusten ja mahdollisten riskien tai uhkien vuoksi. Toisaalta tämä lienee myös luonnollista, sillä lausunnot on annettu erinäisissä asiantuntijarooleissa kunkin lausunnonantajan edustaman tahon nimissä, joten niissä eivät välttämättä korostu sellaiset perustelut, jotka kohdistuisivat yleisesti ilmastonmuutoksen torjunnan tärkeyteen ja sen

¹²¹ Ibid., 34; Ympäristöministeriö, Ilmastolain lausuntoyhteenvedo. 27.3.2014, 1–3.

syihin. Sen sijaan lausunnoissa on todennäköisesti katsottu ilmastokysymystä enimmäkseen kunkin tahon erityisosaamisalan näkökulmasta.¹²²

Kaiken kaikkiaan hallituksen esityksen ilmastolain perusteluissa vedotaan siis monenlaisiin syihin. Esityksessä annetaan hyvin suuri rooli ennen kaikkea ilmastomuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen sekä Suomen kansainvälisten sitoumusten tärkeydelle. Esityksessä ei viitata suoraan ilmastomuutoksen mahdollisesti aiheuttamaan turvallisuushkaan, mutta sen sijaan ilmastomuutokseen liittyvät riskit esiintyvät hallituksen esityksen tekstissä useaan otteeseen. Riskeihin vetoaminen ei saa esityksen perusteluissa suurinta mahdollista painoarvoa, mutta silti hallitus selvästi katsoi esityksen kirjoittamisen aikaan ilmastomuutokseen liittyvän merkittäviä riskejä, joita täytyisi tulevaisuudessa pystyä paremmin hallitsemaan.

Turvallistamisteorian nojalla voitaneenkin todeta, että hallituksen näkökulmasta ilmastokysymyksestä ja sen vaikutuksesta tulevaisuuden yhteiskuntaan oltiin vuonna 2014 yhä tietoisempia, ja ilmastokysymys oli ainakin huomattavan politisoitunut. Koska Trombetta mielestä turvallistamista voidaan pitää politisoinnin äärimmäisenä muotona eikä sen vastakohtana, voidaan hänen teoriansa mukaan olettaa, että hallituksen esityksessä oltiin ainakin menossa turvallistamista kohti, jos varsinaista ilmaston turvallistamista ei ollutkaan tuolloin tapahtunut. Trombetta ja Oelsin *governmentality*-ajatuksen näkökulmasta katsottuna ilmastolaki olisikin hallituksen näkökulmasta ollut yksi keino muiden joukossa hallita ilmastomuutokseen liittyviä riskejä, joiden olemassaolo esityksessä selvästi tunnustetaan.¹²³

4.2 Edustajien jakautuneet mielipiteet lähete keskustelussa

Hallituksen esitys ilmastolaiksi saapui eduskunnan käsittelyyn 10. kesäkuuta 2014, jolloin lakiesityksestä käytiin verrattain vilkas lähete keskustelu. Keskustelussa käytettiin yhteensä 61 puheenvuoroa mukaan lukien ympäristöministerin esittelypuheenvuoro sekä vastaukset. Puheenvuoroja käyttivät kaikkien muiden puolueiden paitsi RKP:n ja kristillisdemokraattien edustajat.

¹²² Ibid., 3–22.

¹²³ Trombetta 2011, 136–142; Trombetta 2012, 159–161; Oels 2012, 185–186.

Eduskuntakeskustelujen analyysissa on tärkeää kiinnittää huomiota puheenvuoroja käyttäneiden kansanedustajien puoluetustoihin sekä puolueiden hallitus- ja oppositioasemiin. Kun ilmastolaista käytiin lähetekeskustelu kesällä 2014, Kataisen sateenkaarihallitukseen kuului viisi puoluetta: kokoomus, SDP, vihreät, RKP ja kristillisdemokraatit. Vasemmistoliitto oli alun perin ollut osa hallituskokoonpanoa, mutta se oli aiemmin vuonna 2014 siirtynyt oppositioon. Pääoppositiopoolueet Kataisen hallituksen aikaan olivat perussuomalaiset ja keskusta.

4.2.1 Ilmastolain positiivisiin seurauksiin keskittyvät puolustuspuheet

Lähetekeskustelun aloitti ympäristöministeri Ville Niinistö, joka pyrki osoittamaan ilmastolain olevan paitsi tarpeellinen myös Suomen kannalta hyödyllinen ja kannattava ratkaisu. Hallituksen esitykseen pohjaten hän kertoi käsittelyssä olevan lakiesityksen olevan puitelaki, jonka tarkoituksena olisi ennen kaikkea toimia tietopohjaisen ilmastopoliittisen suunnittelun vahvistajana, jotta Suomi pystyy tekemään oman osansa ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi.¹²⁴ Sopeutumistarpeisiin vedotessaan Niinistö myös viittasi epäsuorasti ilmastomuutoksesta aiheutuviin riskeihin:

Myös ilmastomuutokseen sopeutuminen nousee lain tasolle. Ilmastomuutokseen sopeutumisen suunnitelma on tehtävä vähintään kymmenen vuoden välein. Siinä syvennetään keinoja alueelliseen ja paikalliseen sopeutumiseen ja niihin toimiin. Kunnallishallinnolla on esimerkiksi merkittävä rooli siinä, että me rakennamme yhdyskuntia kestävästi ilman, että tulee kohtuuttomia kustannuksia esimerkiksi vesistöolosuhteiden muutoksessa. Se sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun ja parantaa yhteiskunnan sopeutumiskykyä ja vähentää ilmastomuutoksesta aiheutuvia kustannuksia.¹²⁵

Puheenvuorossa mainitaan lain nojalla tehtävä suunnitelma ilmastomuutokseen sopeutumisesta, johon sisältyisi ilmastomuutokseen liittyvä riski- ja haavoittuvuustarkastelu. Tämä antaa ymmärtää hallituksen ainakin jossain määrin tiedostaneen ilmastomuutokseen liittyvän tulevaisuudessa mahdollisia riskejä. Riskien katsottiin siis kohdistuvan ennen kaikkea Suomen vesioloihin ja oletettavasti mahdollisiin tulvariskeihin, mikä käy ilmi myös hallituksen esityksen

¹²⁴ Valtiopäivät (Vp) 2014. Pöytäkirjat. PTK 64/2014 vp. 10.6.2014. Ympäristöministeri Ville Niinistö, 27–28.

¹²⁵ Ibid., 28.

perusteluista.¹²⁶ Toisaalta puheenvuorossa perustellaan sopeutumissuunnitelman ja riskien ja haavoittuvuuksien tarkastelun olevan tarpeellisia lähinnä taloudellisesta näkökulmasta. Viittaamalla kahdessa peräkkäisessä virkkeessä ilmastonmuutokseen liittyviin kustannuksiin puheenvuorossa argumentoidaan ilmastolain olevan tärkeä taloudellisesta näkökulmasta katsottuna. Eduskuntapuolueiden arvo maailman ja ministerin oman puoluetustan tuntien voitaneen kuitenkin päätellä Niinistön halunneen näin vedota myös niiden puolueiden edustajiin, joiden arvomaailmassa taloudelliset arvot korostuvat ympäristönsuojelua enemmän. Niinistö saattoi olettaa oman puolueensa, vihreiden, edustajien olevan lähtökohtaisesti hallituksen esityksen takana siksi, että ympäristönsuojelulliset aiheet ovat puolueelle keskeinen kantava voima, sekä toisaalta siksi, että vihreät oli hallituspuolue. Näin ollen ministerin voidaan ajatella kosiskelleen ennen kaikkea opposition edustajia sekä toisaalta niitä hallituspuolueiden edustajia, jotka eivät syystä tai toisesta kannattaneet lain säätämistä.

Kansantaloudelliset perustelut saivatkin kokonaisuutena kohtalaisen suuren roolin Niinistön avauspuheenvuorossa. Tästä todistavat myös seuraavat katkelmat:

Tavoite on siis syventää ministeriöiden tietämystä ja ymmärrystä siitä, että heidän kaiken suunnittelutyönsä pitää fiksusti ja kustannustehokkaasti löytää ratkaisuja siihen, *että Suomi menestyy* matkalla kohti vähähiilistä taloutta ja voimme löytää menestystekijöitä, joilla voimme myös *saada lisää työtä Suomeen*.¹²⁷

Päästökauppajärjestelmä, eliikka energiatuotanto ja teollisuus, toimii EU:n tasolla, ja sitä koskee siis lähinnä päästökauppamenettely ja sen ohjaus. Tämä laki ei aseta velvoitteita *eikä aiheuta kustannuksia tai muutoksia teollisuudelle ja energiantuotannolle*.¹²⁸

Niinistö selvästi pyrki osoittamaan, että ilmastolain säätäminen on Suomen kansantalouden kannalta järkevä ratkaisu. Hän antoi ymmärtää, että ilmastolain mahdollistama koordinoitumpi ilmastopoliittinen suunnittelu tarjoaa paremmat eväät Suomen menestymiseen, kun tulevaisuuden hillitsemis- ja sopeutumistoimia otetaan laajemmin käyttöön. Puhumalla uusien kustannustehokkaiden ja samalla ilmastoystävällisten ratkaisujen löytämisen sekä niiden työllistävän vaikutuksen

¹²⁶ Vp 2014, HE 82/2014, 4.

¹²⁷ Vp 2014, PTK 64/2014. Niinistö, 28; kursivointi tekijän korostus.

¹²⁸ Ibid., 28–29; kursivointi tekijän korostus.

mahdollisuudesta Niinistö pyrki luomaan positiivisen tulevaisuuskuvan, jossa myös Suomen taloudella menisi paremmin sekä kansainvälisessä vertailussa että kansallisella tasolla tarkasteltuna. Lisäksi jälkimmäisessä katkelmassa Niinistö alleviivaa sitä, ettei ilmastolaista aiheutuisi kustannuksia suomalaiselle teollisuudelle tai energiantuotannolle, sillä lakia sovellettaisiin vain päästökauppajärjestelmän ulkopuoliseen sektoriin. Näin hän pyrkii osoittamaan, ettei lakia tarvitsisi vastustaa taloudellisista syistä. Toisaalta puheenvuorosta on myös huomattavissa, että Niinistö itse halusi osoittaa pitävänsä muita arvoja taloudellisia tärkeämpinä:

Ilmastolaki ei siis aiheuta taloudellisia kustannuksia. Tavoitteet ovat ne, mitkä on asetettu. *Tavoitteet on asetettu sen takia, että Suomi voi vähentää päästöjä siten, että maailmalla ylipäättään talouskasvu on tulevaisuudessa mahdollista*, ja toisaalta sen takia, että me toteutamme sitä niin, että samalla edistämme Suomessa vähäpäästöisten ratkaisujen käyttöönottoa.¹²⁹

Rivien välistä voi lukea, että Niinistön mukaan ilman päästövähennyksiä ja ilmastonmuutokseen puuttumista talouskasvulle, kuten muullekaan inhimilliselle toiminnalle, ei välttämättä olisi tulevaisuudessa edellytyksiä. Näin puheenvuoron taustalla vallitsevatkin piiloisina myös ne riski- tai uhkakuvat, joita ilmastonmuutokseen julkisessa keskustelussa oli erityisesti Polttava kysymys -liikkeen toiminnan myötä yhä enemmän liitetty. Toisaalta tätä kommenttia voinee kuitenkin pitää lähinnä eräänlaisena omanarvontuntoisena piikittelynä niitä puolueita ja edustajia kohtaan, jotka olivat osoittaneet suhtautuvansa kielteisesti ilmastolain säätämiseen ennen kaikkea taloudellisista syistä. Niinistö ei välttämättä niinkään pyrkinyt korostamaan ilmastonmuutoksen uhkaavuutta. Sen sijaan hän halusi ennen kaikkea valaa kuulijoihinsa positiivista tulevaisuususkoa. Paljonpuhuva on esimerkiksi hänen lausahduksensa täysistuntosalissa: ”Ratkaistaan maailman ongelmia, niin kuin moni edustaja on täällä sanonut, mutta samalla ratkaistaan Suomen ongelmia. Tehdään meistä menestyjätalous eikä taaksepäin katsova konservatismi linnake.”¹³⁰

Kaiken kaikkiaan ympäristöministeri pyrki siis ennen kaikkea innostamaan ja rohkaisemaan kansanedustajia kannattamaan ilmastolain säätämistä. Tähän viittaa

¹²⁹ Ibid., 29; kursivointi tekijän korostus.

¹³⁰ Ibid., 37.

ennen kaikkea se, että Niinistö korosti Suomen mahdollisuutta näyttäytyä lain säätämisen kautta kansainvälisesti ”ilmastopolitiikan edelläkävijänä”. Hän myös totesi Suomen saavuttaneen ”merkittävää positiivista kansainvälistä huomiota” lakiesityksen johdosta.¹³¹ Näin Niinistö pyrki voittamaan eduskunnan mielipiteet puolelleen vetoamalla Suomi-kuvaan maailmalla. Ilmastomuutoksen vaaroihin liittyvät piirteet eivät korostuneetkaan laajalti Niinistön puheenvuorossa. Tätä voinee tulkita siitä näkökulmasta, että ministeri halusi keskittyä enemmän lain säätämisen positiivisiin puoliin eikä niinkään siihen, mitä saattaa tapahtua, jos ilmastolain kaltaisia toimenpiteitä ei tehdä.

Huomattava osa puheenvuoron käyttäneistä hallituspuolueiden kansanedustajista kiitteli hallitusta siitä, että esityksen myötä Suomeen saataisiin mitä todennäköisimmin ilmastolaki. Kiittelyä perusteltiin ennen kaikkea sillä, miten suomalaisten ilmastotietoisuus oli huomattavasti lisääntynyt ja kansalaisista suurin osa kannatti ilmastolain säätämistä.¹³² Sosiaalidemokraatti Tytti Tuppuraisen mukaan ilmastolailla oli tutkitusti kansalaisten vankka tuki, sillä 64 prosenttia suomalaisista odotti poliitikoilta painokkaampia toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi, ja jopa 80 prosenttia uskoi ilmastolain olevan yksi keino parantaa ilmastopolitiikan ennakoitavuutta.¹³³

Lain positiivisia puolia korosti vahvasti muiden muassa vihreiden Oras Tynkkynen, joka piti lähetekeskustelussa pitkän lakiesitystä puolustavan puheenvuoron. Tynkkynen kertoi eduskunnalle viisi hyötyä, jotka lain hyväksymisestä seuraisivat. Nämä hyödyt olivat: 1) ilmastopolitiikan demokratisoituminen ja sen avoimuuden lisääminen; 2) ilmastopolitiikan ennakoitavuuden lisääntyminen; 3) ilmastopolitiikan vaikuttavuuden mahdollisuuksien paraneminen; 4) ilmastopolitiikan tietopohjaisuuden vahvistuminen sekä 5) ilmastonsuojeluun sitoutumisen vahvistuminen.¹³⁴ Tynkkynen halusikin selvästi retoriikassaan keskittyä ennen kaikkea ilmastolain etuihin. Lähes kaikki varmaankin lähtökohtaisesti pitivät hänen luettelemiaan asioita hyvinä ja sikäli tavoiteltavina. Eri asia toki on, uskoivatko kansanedustajakollegat ilmastolain edistävän näitä tekijöitä.

¹³¹ Ibid, 29.

¹³² Esim. *ibid.*, Merja Mäkisalo-Ropponen (sd.), 29; Petteri Orpo (kok.), 38.

¹³³ Ibid., Tytti Tuppurainen (sd.), 40–41.

¹³⁴ Ibid., Oras Tynkkynen (vihr.), 39.

Lisäksi eräs merkittävä peruste ilmastolain säätämisen puolesta oli monen lakiesitystä puolustaneen mukaan sen lähettämä viesti muulle maailmalle. Moni edustaja vetosikin tähän liittyen ympäristöministeri Niinistön tapaan maailmalla esiintyvään Suomi-kuvaan sekä siihen, että maa näyttäytyisi kansainvälisessä kontekstissa mahdollisimman positiivisessa valossa. Kokoomuksen Sinuhe Wallinheimon mukaan ilmastolaki korjaisi tässä suhteessa merkittävän puutteen, sillä monet Suomen politiikan ulkopuoliset seuraajat olivat hänen mukaansa nähneet Suomen hitaan ilmastopoliittisen etenemisen yllättävänä.¹³⁵ Ympäristöministerin kanssa samoilla linjoilla olleiden kansanedustajien argumenttien mukaan Suomi siis osoittaisi ilmastolain säätämällä muulle maailmalle valmiutensa toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi kansainvälisen tason lisäksi myös kansallisen lainsäädännön kautta. Näin Suomi olisi ilmastopoliittinen edelläkävijämaa ja esimerkki muille. Edustaja Tynkkynen tiivistä kyseessä olleen myös symbolinen asia: ”Ilmastolaki on osaltaan viesti muulle maailmalle: Me olemme Suomessa valmiita etenemään, nyt on teidän vuoronne. Teidän pitää edetä myös.”¹³⁶

4.2.2 Turvallisuuteen viittaava retoriikka

Erityisesti monet hallituspuolueiden edustajat kuitenkin korostivat puheessaan myös ilmastomuutoksen vaikutusten uhkaavuutta ja viestittivät siten tukevansa lain säätämistä. Kokoomuksen kansanedustaja Petteri Orpo käsitteli tätä tematiikkaa useammassa puheenvuorossa lähetekeskustelun aikana. Orpo totesi:

Kyselytutkimuksissa kerta toisensa jälkeen suomalaisia toiseksi eniten huolettavaksi yhteiskunnalliseksi aiheeksi heti globaalin köyhyyden ja ruoka- ja vesipulan jälkeen on noussut ilmastomuutos. [--] Kuten debatissa jo sanoin, pelkästään se riski siitä, että kaikki se, mitä tutkijat ennustavat, toteutuisi tai edes osa siitä, on niin huolestuttavaa tulevien sukupolvien ja lastemme kannalta, että *meidän on tehtävä tänään toimia, jotta tuo riski ei toteudu*. Itse sinänsä uskon, että ilmastomuutos on täyttää totta ja *meidän pitää tehdä joka päiviä toimia sen torjumiseksi*.¹³⁷

Katkelmassa Orpo vetoaa monien muiden edustajien tapaan yleiseen mielipiteeseen toteamalla ilmastomuutoksen olevan globaalin köyhyyden ja ruoka- ja vesipulan jälkeen suomalaisia eniten huolestuttava asia. Näin hän paitsi hakee oikeutusta

¹³⁵ Ibid., Sinuhe Wallinheimo (kok.), 40.

¹³⁶ Ibid., Tynkkynen, 39.

¹³⁷ Ibid., Orpo, 38; kursivointi tekijän korostus.

hallituksen esitykselle ja lain säätämiselle myös tuo ilmastonmuutoksen vaarat osaksi keskustelua. Siinä missä esimerkiksi ympäristöministeri pyrki keskittymään lakiesityksen ja ilmastonmuutoksen vastaisten toimien positiivisiin mahdollisuuksiin, Orpo kiinnitti kuulijoiden huomion vahvemmin myös ilmiön kääntöpuoleen.

Puheenvuoroissaan Orpo nimesi useaan otteeseen¹³⁸ ilmastonmuutoksen *riskiksi*. Tätä voidaan selvästi pitää ainakin jossain määrin turvallisuuteen viittaavana retoriikkana. Corryn terminologian mukaan riskeistä puhuminen voidaan nähdä eräänlaisena toisen asteen turvallisuuspolitiikkana. Riskeistä puhumalla toimija luo asiasta yhteiskunnallisen ongelman, jolla on selviä kytköksiä turvallisuuteen ja josta saattaa muodostua myöhemmin varsinainen turvallisuuskysymys, jos ongelman aiheuttajaan ei puututa ja ongelmaa saada hallintaan. Voidaan kuitenkin pohtia, voidaanko tässä yhteydessä puhua Corryn tarkoittamassa mielessä riskifikaatiosta, sillä ilmastonmuutokseen oli osassa julkista diskurssia todennäköisesti jo jonkin aikaa liitetty riskin käsite, jolloin Orpo ei omalla *puheellaan* itsessään tässä tapauksessa *loisi* ilmastonmuutoksesta hallintaa vaativaa yhteiskunnallista riskiä, mikä on riskifikaation perimmäinen idea.¹³⁹

Sen sijaan foucault'laiseen tutkimusperinteeseen kytkeytyvään Trombettan ja Oelsin turvallistamisajatteluun nojaten riskiin vetoamista voidaan pitää hallinnon rationaliteettina, joka legitimoit tietynlaista vallankäyttöä.¹⁴⁰ Näin ollen Orpon tapauksessa ilmastonmuutoksen riskeihin vetoaminen voidaan nähdä keskeisenä perusteluna sille, että hallituksen esitys oli hänen mielestään tarpeellinen ja oikeutettu, vaikka se lisäisikin ilmastopolitiikan sääntelyä. Edellä esitetyssä lyhyessä katkelmassa Orpo toistaa kahdesti, että ilmastonmuutokseen liittyvien riskien estämiseksi on hänen mukaansa toimittava: ”tänään” ja ”joka päivä”. Näin hän selvästi peräänkuuluttaa nimenomaan aktiivisen riskinhallinnan tärkeyttä. Lisäksi hän pyrkii vetoamaan kansanedustajakollegoidensa tunteisiin viittaamalla tulevien sukupolvien ja ”lastemme” tulevaisuuteen. Etenkin lapsiin viittaaminen tekee kysymyksen edustajille henkilökohtaiseksi ja saa näin heidät ajattelemaan ilmastonmuutoksen kauaskantoisia vaikutuksia jälkeläistensä elinolojen kannalta. Tämän

¹³⁸ Esim. Ibid., 30, 38.

¹³⁹ Corry 2012, 243–249.

¹⁴⁰ Trombetta 2012, 159–161; Oels 2012, 185.

voidaankin nähdä olleen Orpolta tärkeä tehokeino vahvoja turvallisuuslinkkejä sisältävän viestin saamiseksi perille.

Orpo ei ollut ainoa edustaja, jonka suusta kuultiin lähetekeskustelussa turvallisuusajatteluun viittaavia kannanottoja. Edustaja Tynkkynen otti esiin Orpon näkökulman ilmastopolitiikasta riskien hallintana, ja verraten ilmastonmuutoksen todennäköisyyttä lennokkaalla metaforalla kotipalon todennäköisyyteen hän totesi:

Ilmastonmuutoksen uhka on huomattavasti todennäköisempi kuin kotipalon uhka, joten on aivan johdonmukaista riskien hallintaa ottaa maailman palovakuutus, ilmastopolitiikalla pyrkiä hillitsemään ilmastonmuutosta.¹⁴¹

Katkelmassa Tynkkynen viittaa suoraan ilmastonmuutoksen aiheuttamaan *uhkaan*, joskin hän myös ilmaisee ilmastopoliittisten toimien olevan ennen kaikkea *riskien hallintaa*. Tynkkynen retoriikan perusteella on siis vaikea päätellä, kuinka suurena uhkana hän itse ilmastonmuutosta loppujen lopuksi piti. Joka tapauksessa on selvää, että tämän kaltaisella puheella hän pyrki kiinnittämään ihmisten huomion ilmastonmuutoksen turvallisuusaspekteihin. Eri asia kuitenkin on, mikä hänen taustamotiivinsa lopulta oli – nostiko Tynkkynen Orpon näkökulman uudelleen esiin, koska hän oli aidosti samaa mieltä vai koska hän näki sen vahvana uutena argumenttina ilmastolain säätämisen puolesta, mitä Tynkkynen ilmiselvästi voimakkaasti kannatti? Balzacqin teorian perusteella voidaan kuitenkin ajatella, että keskeisintä on se, mitä seurauksia Tynkkynen puheenvuorolla mahdollisesti oli. Voitaneen todeta, että koska Tynkkynen vetosi metaforineen kuulijoidensa käsitukseen siitä, että ilmastolain säätäminen toimisi eräänlaisena varotoimenpiteenä ilmastonmuutoksen uhkaa vastaan, hän osaltaan vahvisti ilmastonmuutoksen turvallistamista.¹⁴²

Monet hallituspuolueiden edustajat pyrkivät saamaan oman kantansa kuuluviin liittyen ilmastonmuutoksen haittapuoliin. Edustaja Wallinheimo esitti lakiesitystä puoltavan kantansa toteamalla valtaosan ihmisistä olevan sitä mieltä, että ”ilmastonmuutos on ihmiskunnan tulevaisuutta vakavammin uhkaava haaste”, mistä syystä sen torjuntaan tulisi suhtautua vakavasti, mutta samalla täytyisi ottaa

¹⁴¹ Vp 2014, PTK 64/2014. Tynkkynen, 52.

¹⁴² Balzacq 2011, 19–22.

huomioon elinkeinoelämän rooli ilmastopolitiikan toteuttamisessa¹⁴³. Sosiaali-demokraattien Suna Kymäläinen taas totesi ilmastopolitiikan tavoitetason noston olevan ”*välttämätöntä*, jos nykykehityksen ennakoituja haitallisia vaikutuksia pyritään merkittävästi rajoittamaan”¹⁴⁴. Tämä antaa ymmärtää Kymäläisen tiedostaneen haitallisten vaikutusten laajuuden sekä poliittisten toimenpiteiden tarpeellisuuden niiden estämiseksi.

Myös edustaja Tuppurainen kannatti ilmastolain säätämistä ja peräänkuulutti keskustelussa laajasti ilmastomuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista muutoksen negatiivisiin seurauksiin vetoavin argumentein:

Säätämällä ilmastolain eduskunta osoittaa sitoutumisensa *meitä kaikkia koskettavan ympäristöuhan varalta*. Ilmastomuutoksesta ei kukaan meistä voi astua sivuun. Se koskettaa meitä kaikkia. Tämä laki on mielestäni tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, ja kannatan ilmastolain säätämistä.¹⁴⁵

Tuppuraisen argumentoinnin mukaan ilmastomuutokseen liittyi siis suoranainen ympäristöuhka, joka koskettaisi koko yhteiskuntaa. Uhkaan vetoamista voitaisiin jossain mielessä pitää ilmastokysymyksen turvallistamisena. On kuitenkin tärkeää pohtia myös Tuppuraisen retoriikan taustalla vaikuttaneita motiiveja sekä sitä, tarkoittiko hän ympäristöuhkalla varsinaista yhteiskunnan turvallisuuteen vaikuttavaa uhkaa, vai sellaista tekijää, josta aiheutuisi lähinnä haittaa ympäristön käyttäytymisen ennakoitavuudelle ja luonnon monimuotoisuudelle.

Tuppurainen totesi eräässä puheenvuorossaan, että ilmaston lämpeneminen tulisi tulevaisuudessa jatkumaan ja sään ääri-ilmiöt lisääntymään, mistä syystä tulviin ja muihin muuttuviin luonnonolosuhteisiin tulisi pystyä varautumaan tulevaisuudessa paremmin.¹⁴⁶ Ottamalla esiin tulevaisuudessa häämöttävän ympäristöuhkan Tuppurainen pyrki selvästi vahvistamaan ainakin ilmastolain säätämisen legitiimiyttä. Sen lisäksi hän kuitenkin pyrki ympäristöuhkaan ja ääri-ilmiöihin vetoamalla samalla myös oikeuttamaan laajempia yhteiskunnallisia varautumistoimia. Erityisesti Tuppuraisen ulko- ja turvallisuuspoliittisesti suuntautuneen poliitikko-profiilin tuntien voidaankin jokseenkin suurella varmuudella todeta, että tässä

¹⁴³ Vp 2014, PTK 64/2014. Wallinheimo, 40.

¹⁴⁴ Ibid., Suna Kymäläinen (sd.), 50; kursivointi tekijän korostus.

¹⁴⁵ Ibid., Tuppurainen, 41; kursivointi tekijän korostus.

¹⁴⁶ Ibid., 34.

taustalla vallitsee viittaus nimenomaan yhteiskunnalliseen turvallisuuteen. Tuppurainen antoikin eduskunnassa ymmärtää, että ilman tarpeellisia toimia ilmastonmuutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia turvallisuuteen, mistä syystä myös ilmastolain säätäminen oli hänen mukaansa tärkeää. Tässä mielessä Tuppuraisen kannanottoja voidaan pitää ainakin yrityksinä ilmastokysymyksen turvallistamiseen.

Erityisen vahvasti ilmastonmuutoksen mahdollisiin negatiivisiin yhteiskunnallisiin seurauksiin vetosi myös vihreiden edustaja Johanna Karimäki:

Kansainvälinen ilmastopaneeli IPCC maalasi kuvan sellaisesta maailmasta, jota kukaan ei halua nähdä. Kuudes sukupolue on jo valitettavasti totta, mutta tulevaisuudessa sään ääri-ilmiöt, kuten tulvat ja kuivuus, lisääntyvät aiheuttaen ilmastopakolaisuutta ja ongelmia ruuantuotannossa, mahdollisesti taistelua vedestä. Nykytutkijoiden mukaan, jos mitään ei tehdä ja nykyinen jatkuu, maailma uhkaa lämmetä liki 6 astetta. Silloin lumitalvet olisivat Etelä-Suomessa historiaa.¹⁴⁷

Karimäki vetosikin IPCC:n tieteellisiin tutkimustuloksiin ja toi esiin, mihin ilmastonmuutos voi paneelin mukaan tulevaisuudessa johtaa. Tällä hän pyrki ennen kaikkea alleviivaamaan ilmastonmuutoksen globaaleja vaikutuksia. Puhumalla sään ääri-ilmiöiden lisääntymisestä, ilmastopakolaisuudesta, ruuantuotannon ongelmista sekä mahdollisesta juomaveden puutteesta Karimäki halusi todennäköisesti herättää kuulijansa ajattelemaan ainakin ilmastonmuutoksen riskejä, jos ei sen suoranaista uhkaa. Hän antoi selvästi ymmärtää pitävänsä itse näitä mahdollisia seurauksia tosiasiallisina, sillä ne perustuvat kansainvälisesti hyväksytyn tieteellisen tahon arvioihin, millä perusteella myös muiden kansanedustajien tulisi ottaa ne vakavasti.

Toisaalta Karimäki pyrki myös jossain määrin vetoamaan kuulijoidensa tunteisiin tuomalla kysymyksen lähemmäs heidän omaa elinpiiriään toteamalla lumitalvien jäävän tulevaisuudessa Etelä-Suomessa nykyisen jatkuessa historiaan. Tämän ei voida katsoa liittyvän millään lailla turvallisuuteen. Karimäen argumentoinnissa korostuikin osittain myös luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen tärkeys. Huomioiden hänen puoluetaustansa tämä on täysin luonnollista, sillä vihreiden

¹⁴⁷ Ibid., Johanna Karimäki (vihr.), 49.

arvopohjassa juuri ympäristöarvot saavat keskeisen roolin. Myöhemmin puheenvuorossaan Karimäki ilmaisikin työskentelyn jatkamisen ja ”muutostöiden” olevan myös ilmastolain säätämisen jälkeen tärkeää, mikä antaa ymmärtää hänen kannattaneen vielä ponnekkaampia toimia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Tästä huolimatta hän totesi ilmastolainkin olevan ”historiallisen tärkeä päätös sekä Suomen että koko maailman kannalta”.¹⁴⁸ Voidaan siis olettaa, että Karimäki piti lain säätämistä hyvänä asiana, mutta hän kuitenkin halusi osoittaa sen riittämättömyyden ilmastomuutoksen moninaisten vaikutusten ja haasteiden edessä.

Vaikka ympäristöministeri Niinistö lähetekeskustelun aloituspuheenvuorossaan pyrki korostamaan ilmastolain säätämisen hyviä puolia, myös hän esitti myöhemmin keskustelussa selväsanaisesti oman kantansa ilmastomuutoksen uhkaavuudesta:

*Ilmastomuutos ja ilmaston lämpeneminen ovat se suurin uhka, mikä meihin kohdistuu, ja koordinoitu ilmastomuutoksen hillintä ja ilmastomuutokseen sopeutuminen kunnissa, ihmisten arjessa, valtion tasolla ja kansainvälisesti maiden välisenä yhteistyönä on välttämätöntä.*¹⁴⁹

Ilmastokysymyksen turvallistamisen kannalta onkin keskeistä kiinnittää huomiota siihen, että Niinistö nimeää ilmastomuutoksen ja ilmaston lämpenemisen suurimmaksi ihmisiin kohdistuvaksi uhaksi. Tällä retoriikallaan hän paitsi liittää ilmastomuutokseen turvallisuuteen viittaavia miellelyhtymiä myös oikeuttaa ympäristöministerinä ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen tähtääviä toimia laajemminkin kuin käsittelyssä olevan ilmastolain tapauksessa. Hän antaa ymmärtää, että ilmastomuutokseen reagoiminen on välttämätöntä ennen kaikkea sen uhkaavuuden vuoksi. Näin Niinistön voi Balzacqin teorian pohjalta tarkasteltuna osaltaan katsoa myötävaikuttaneen ilmaston turvallistamispyrkimyksiin, sillä Niinistön puheenvuoro tähtäsi paitsi ilmastolain hyväksymiseen myös laajempiin koordinoituihin ilmastotoimiin.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Ibid., Niinistö, 61; kursivointi tekijän korostus.

Turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa kuultiin jonkin verran myös opposition taholta. Perussuomalaisten Pirkko Ruohonen-Lerner ilmaisi huolensa huoltovarmuuden puolesta ilmastonmuutoksen edetessä:

Kannan erityistä huolta Suomen huoltovarmuudesta: siitä, mikä on tulevaisuudessa tilanne oman maan selviytymisen kohdalla, kun me olemme niin riippuvaisia tuontienergiasta ja tuontilannoitteista. Minusta olisi hyvin tärkeää, että tämä huoltovarmuus turvataan kaikissa olosuhteissa, ja kotimaisen energian tuotantoa pitäisi kaikin keinoin edistää, jotta olisimme mahdollisimman omavaraisia energiantuotannossa.¹⁵⁰

Huoltovarmuudella tarkoitetaan yhteiskunnan selviytymiskykyä erilaisissa poikkeus- ja kriisiolosuhteissa. Se liittyy muun muassa energian ja erinäisten raaka-aineiden saatavuuden turvaamiseen poikkeuksellisten tilanteiden sattuessa, ja siksi sen voidaankin katsoa osaltaan linkittyvän yhteiskunnalliseen turvallisuuteen. Vaikka Ruohonen-Lernerin kommentti liittyykin lähinnä energia- eikä ilmasto-politiikkaan, ja se ei siksi kosketa suoranaisesti ilmastolain soveltamisalaa, puheenvuoron taustalla esiintyy ajatus turvallisuuden kannalta mahdollisesti uhkaavista tekijöistä, jos nykyisessä tilanteessa ei tapahdu muutoksia. Toisaalta hän näki tässä suhteessa ratkaisuksi kotimaisen energiantuotannon lisäämisen ja omavaraisuuden kasvattamisen eikä pitänyt niinkään ilmastopoliittisia toimia tärkeinä. Tästä voisi päätellä, että Ruohonen-Lerner ei pyrkinyt luomaan uhkaavaa kuvaa ilmastonmuutoksesta itsestään, vaan hän halusi kiinnittää huomiota yleisiin tuontienergiain liittyviin riskeihin.

4.2.3 Ilmastolain kritiikki

Suurin osa ilmastolain kritiikistä esitettiin lähetekeskustelussa opposition taholta. Opposition lakiesitykseen kohdistama kritiikki jakautui selvästi kahtia: siinä missä osa opposition edustajista kritisoi lain negatiivisia taloudellisia vaikutuksia sekä lain tarpeettomuutta, toinen puoli taas piti hallituksen esitystä vaikuttavuudeltaan liian laimeana.

Erityisesti perussuomalaiset korostivat lain haittavaikutuksia suomalaisen työn kilpailukyvyille, ja siihen viittaavia argumentteja esiintyi lähes jokaisessa perussuomalaisten eduskuntaryhmän jäsenen käyttämässä puheenvuorossa. Kaj

¹⁵⁰ Ibid., Pirkko Ruohonen-Lerner (ps.), 41.

Turunen totesi: ”Käytännössä on tilanne se, että jos Suomi kovin etupainotteisesti näissä asioissa menee, meidän kilpailukykyämme heikkenee ja sitä kautta myös kansantaloutemme.”¹⁵¹ Vaikka monet perussuomalaisten eduskuntaryhmästä puheenvuoroissaan myönsivät ilmastonsuojelun tärkeyden, he samalla antoivat ymmärtää kotimaan kilpailukykyä huolehtimisen olevan ilmastotoimia tärkeämpää. Turusen tapaan Martti Mölsä kritisoi ilmastopoliittisten taloudellisia vaikutuksia:

Suomi kantaa jo nyt voimakkaasti vastuuta erilaisista päästö- ja ilmastotavoitteista. Tämä edistysellisyys on kuitenkin merkinnyt sitä, että sitoutumisen mukana *on menetetty kotimaista tuotantoa ja työpaikkoja ja ne ovat päätyneet maihin, jotka ovat olleet paljon itsekäämpiä.*¹⁵²

Keskeinen piirre etenkin perussuomalaisten puheenvuoroissa olikin taloudellisten vaikutusten lisäksi se, että niissä katsottiin Suomen olevan jo nykyisellä ilmastopoliitikallaan edellä monia muita maita, mistä syystä lisätoimia ei tulisi tehdä, ennen kuin muuallakin tehtäisiin vastaavanlaisia päätöksiä, jottei kotimainen talous kärsisi. Perussuomalaisten joukossa esiintyi myös kannanottoja, joissa ylipäättään kyseenalaistettiin koko ihmisen aiheuttaman ilmastomuutoksen todenmukaisuus ja vedottiin ilmaston luonnollisiin vaihteluihin maapallon historian aikana.¹⁵³

Toisaalta hallituspuolueidenkin parissa esiintyi jonkinasteisia kriittisiä huomioita lakia kohtaan. Ilmastolain tavoitteita ja ilmastomuutoksen torjuntaa pidettiin suurimmaksi osaksi lähtökohtaisesti hyvänä asiana, mutta kriittisessä palautteessa kiinnitettiin huomiota opposition tapaan ennen kaikkea esityksen mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin suhteessa Suomen kilpailukykyyn ja suomalaisiin työpaikkoihin. Tämä käy ilmi muun muassa seuraavista katkelmista:

*Meidän onkin oltava tarkkoja, ettemme vaikeuta teollisuutemme kilpailukykyä ja näin ulkoista hallinnollisilla päätöksillä työpaikkoja. Kipuilu rikkidirektiivin kanssakin on vielä kesken. Omien toimien onkin tärkeää olla balanssissa ympäristönsuojelun ja kilpailukykyä huolehtimisen osalta. Tässä on todella tarkkana olon paikka, ja kyllä tämä yhtälö on ratkaistava, tarkoitushan on hyvä.*¹⁵⁴

¹⁵¹ Ibid., Kaj Turunen (ps.), 55.

¹⁵² Ibid., Martti Mölsä (ps.), 31; kursivointi tekijän korostus.

¹⁵³ Ibid., Reijo Tossavainen (ps.), 30, 44.

¹⁵⁴ Ibid., Kymäläinen, 33; kursivointi tekijän korostus.

On hyvä, että tämä laki on puitelaki, joka sitten koskee viranomaisia, mutta kyllähän laissa lukee, että tämä on tavoitteellinen, ja täällä on aika paljon näitä tavoitteita, kyllähän jokainen varmaan on samaa mieltä, että ilmaston tulee olla puhdas ja päästöjä tulee vähentää. Mutta kysyn ministeri Niinistöltä: minkälainen on tämä taloudellinen puoli? [--] Jos me ajattelemme vientiä, niin semmoinen pelko tässä tulee, että jos me kovin puhdasoppisesti noudatamme tämän puitelain päämääriä, me kyllä *syömme entisestään meidän kilpailukykyä*.¹⁵⁵

Ilmastolaki *lisäisi* näitten väitteiden mukaan siten *teollisuuden epävarmuutta* tämän toimintaympäristön kehittymisestä ja *heikentäisi Suomen houkuttelevuutta investointikohteena*. En tiedä, onko näin, mutta koska näistä *suomalaisista työpaikoista on niin kova uupelo*, niin tätä joka tapauksessa pitää ihan ehdottomasti seurata hyvinkin tarkkaan ja myöskin edelleenkin näitä väitteitä, että ilmastolain päästöjä vähentävästä vaikutuksesta ei olisi näyttöä muista maista.¹⁵⁶

Erityisesti sosiaalidemokraattien ja kokoomuksen eduskuntaryhmien taholta lähetekeskustelussa esitettiin paljon huolia ennen kaikkea sen suhteen, että ilmastolaki saattaisi haitata Suomen kansainvälistä kilpailukykyä ja sikäli johtaa kotimaisten työpaikkojen vähenemiseen. Tämä lienee suhteellisen luonnollista jo puolueideologioitakin ajatellen. Työväenpuolueena ja vahvojen ammattiyhdistysliikekytkösten takia sosiaalidemokraattien todennäköisesti odotetaan ottavan kantaa työllisyyskysymyksiin. Kokoomukselle taas taloudelliset arvot ja yritystoiminnan edut ovat historiallisesti tärkeitä. Lisäksi on toki otettava huomioon, että talouskysymysten poliittinen painoarvo on 1980-luvun uusliberalistisen käänteen jälkeen alati lisääntynyt, joten senkin vuoksi on selvää, että käytännössä kaiken uuden lainsäädännön kohdalla pohditaan sen vaikutuksia taloudelle. Lakiesityksen taloudellisiin vaikutuksiin keskittyvässä kritiikissä olikin keskeistä se, että siinä katsottiin lain säätämisen mahdolliset negatiiviset seuraukset taloudelle painoarvoltaan kenties tärkeämmiksi kuin ilmastomuutoksen vaikutukset, joita vastaan ilmastolain avulla oli tarkoitus taistella. Tämä antaa ymmärtää, ettei ilmastomuutos näyttäytynyt välttämättä näiden edustajien näkökulmasta kovinkaan uhkaavalta.

¹⁵⁵ Ibid., Markku Eestilä (kok.), 33–34; kursivointi tekijän korostus.

¹⁵⁶ Ibid., Jukka Kärnä (sd.), 37; kursivointi tekijän korostus.

Opposition puolelta perussuomalaisten keskuudessa peräänkuulutettiin pitkälti myös muiden maiden, Suomea suurempien saastuttajien, vastuuta päästövähennyksistä ja muista ilmastopoliittisista päätöksistä. Lauri Heikkilä vetosi tilastoihin todeten Suomen päästöjen muodostavan noin prosentin EU:n ja 0,2 prosenttia maailman kokonaispäästöistä.¹⁵⁷ Tällä hän halusi varmasti viestittää, ettei Suomen toimenpiteillä ole globaalisti suurtakaan merkitystä. Samaa mieltä oli myös edustaja Turunen, jonka mukaan ”koko kuva on siinä, että pitää olla myös potkua vaatia Kiinaa ja muita isoja maita tulemaan tähän päästökauppajärjestelmään mukaan ja tekemään tällainen globaali ratkaisu”¹⁵⁸.

Myös hallituksen puolelta todettiin, että suurimpien saastuttajien täytyisi myös osallistua ilmastotoimiin omilla päätöksillään. Sosiaalidemokraattien Mäkisalo-Ropponen myönsi, ettei Suomi tai EU pysty hillitsemään ilmastomuutosta, jos maailman suurimpia saastuttajia, Kiinaa ja Yhdysvaltoja, ei saada mukaan näihin toimiin.¹⁵⁹ Hallituspuolueissa kuitenkin ei pyritty samassa mittakaavassa vierittämään vastuuta ainoastaan näiden maiden niskaan, vaan niin kokoomuksen, sosiaalidemokraattien kuin vihreidenkin puheenvuoroissa korostui yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta suurimmaksi osaksi se, että säätämällä ilmastolain Suomi näyttää muille positiivista esimerkkiä ja kantaa oman kortensa kekoon ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Monissa opposition esittämässä kriittisissä puheenvuoroissa korostettiin kansainvälisten sopimusten roolia ilmastopoliittisissa päätöksissä, mikä oli perinteisesti ollut ilmastopolitiikan normi. Edustaja Mölsä vetosi komission energia- ja ilmasto-pakettiin, jolla hänen mukaansa olisi suurempi vaikutus päästöihin niin Suomessa, EU:ssa kuin unionin ulkopuolellakin verrattuna kotimaassa säädettävään ilmastolakiin.¹⁶⁰ Toisaalta kansainväliseen päätöksentekoon viitattiin myös hallituspuolueiden taholta, sillä esimerkiksi kokoomuksen Outi Mäkelä oli sitä mieltä, että vaikka kansalliset toimet ovat tärkeitä, ilmastomuutosta voidaan torjua vain kansainvälisillä päätöksillä.¹⁶¹ Kansainvälisiin sopimuksiin ei kuitenkaan vedottu pelkästään kriittissävytteisesti, vaan esimerkiksi keskustan Antti Kaikkonen puhui

¹⁵⁷ Ibid., Lauri Heikkilä (ps.), 51.

¹⁵⁸ Ibid., Turunen, 55.

¹⁵⁹ Ibid., Mäkisalo-Ropponen, 42.

¹⁶⁰ Ibid., Mölsä, 31.

¹⁶¹ Ibid., Outi Mäkelä (kok.), 32.

positiiviseen sävyyn ilmastotavoitteista ja siitä, että Suomen tulisi olla niissä edelläkävijämaa. Hän kuitenkin halusi nostaa esiin vuonna 2015 Pariisissa järjestettävän ilmastokokouksen sekä toiveensa siitä, että kokouksessa saataisiin aikaan globaalisti merkittävä ja sitova ilmastositopimus.¹⁶² Myös lukuisat muut edustajat niin oppositiossa kuin hallituspuolueissakin vaikuttavat panneen toivonsa laajalti nimenomaan Pariisin ilmastokokouksen sekä sen varaan, että sitovan ilmastositopimuksen kautta päästöjä pystyttäisiin vähentämään yhdessä globaalisti.

Erityisesti keskustan parista esitettiin ajatus siitä, että ilmastolaki itsessään olisi turha, vaikka päästövähennyksiä ja ilmastomuutokseen sopeutumista pidettäisiinkin hyvänä asiana. Jari Leppä totesi huolen ilmastomuutoksesta olevan aiheellinen mutta kyseenalaisti silti erillisen ilmastolain säätämisen tarpeen.¹⁶³ Samaa mieltä oli myös pitkän linjan keskustapoliitikko Mauri Pekkarinen, jonka mukaan lakiesitys oli turha, sillä se ei sisältänyt sellaisia ilmastopoliittisia toimenpiteitä päästöjen vähentämiseksi, mistä ei olisi jo aiemmassa päätöksenteossa sovittu. Sen sijaan hän syytti hallitusta energiapoliittisista päätöksistä, joilla oli hänen mukaansa jopa lisätty energiantuotannon päästöjä. Ylipäättään ilmastolain kritiikissä korostettiin sekä oppositiossa että hallituspuolueissa energiapoliittisten ratkaisujen roolia päästöjen vähentämisessä.¹⁶⁴ Tästä huolimatta Pekkarinen ei sinänsä vastustanut lain säätämistä. Sen sijaan halusi samalla vielä erikseen korostaa, että vaikka hän kritisoi ilmastolakiesitystä, hän kannatti ilmastomuutokseen puuttumista:

Aivan ehdottomasti kannatan kaikkia niitä toimia ja totean, että ne tavoitteet ja ne sitoumukset, mitä Suomen hallitus näiltä osin on tehnyt kansainvälisen yhteisön piirissä, eivät ollenkaan ole liian vaativia, vaan pikemminkin pitäisi pystyä ja rohjeta ottaa tässä suhteessa vähän pitemmälle meneviä askeleita.¹⁶⁵

Yllä olevan perusteella Pekkarinen halusi siis puheillaan osoittaa hallituksen esityksen olevan hyvistä aikeista huolimatta riittämätön. Hyvä esimerkki siitä, miten oppositio kritisoi osittain lakiesityksen kunnianhimottomuutta, on myös

¹⁶² Ibid., Antti Kaikkonen (kesk.), 48.

¹⁶³ Ibid., Jari Leppä (kesk.), 58.

¹⁶⁴ Ibid., Mauri Pekkarinen (kesk.), 31; 42–43; 58–59; Pekkarisen lisäksi muihin energiaratkaisuja ja ennen kaikkea ydinvoiman roolia korostaviin edustajiin kuuluivat muun muassa Kimmo Sasi (kok.), Heikki Autto (kok.) ja Kaj Turunen.

¹⁶⁵ Ibid., 58.

Martti Korhosen puheenvuoro, jossa tämä selväsanaisesti tuomitsi käsittelyssä olevan lakiesityksen liian heikkotehoiseksi:

Mutta kyllähän tämä todella läsähtänyt esitys kaiken kaikkiaan on ottaen huomioon sen tavoitetilan, joka tässä alun perin oli liikkeellä, ja oli toivetilakin, että tällä pystyisi saamaan konkreettisesti tulevaisuuteen ehkä merkittävääkin asiaa auki.

Sinänsä hyvä, että tämä säädetään [--]. Mutta täysin kunnianhimotonhan tämä lopputulemana on, huomoiden sen, mikä se lähtötilanne oli ja mitä odotusarvoja tähän liittyi.¹⁶⁶

Näin Korhonen osoittaa suoraan tyytymättömyytensä esityksen lopulliseen muotoon. Hän viittaa esitystä edeltäneeseen tavoitetilaan, jossa hänen mielestään tavoitteet lain vaikuttavuudelle olivat korkeammalla. Aiemmasta tavoitetilasta puhumisen voi tulkita viittaavan osaltaan ilmastolakiprosessin käynnistymiseen myötävaikuttaneeseen kansanliikkeeseen. Aiempaan tavoitetilaan viitaten Korhonen peräänkuuluttaakin konkreettista vaikuttamista tulevaisuuteen, mikä hänen käsityksensä mukaan ei hallituksen lakiesityksen puitteissa tulisi tapahtumaan. Korhonen ei suoraan puheenvuorossaan ilmaise, millaisia nämä konkreettiset toimet olisivat. Puheenvuoron sävystä voinee kuitenkin päätellä, että esityksen puitelakiluonne ja se, ettei laki sisältäisi velvoittavaa lainsäädäntöä, ei ainakaan miellyttänyt Korhosta. Tärkeämpää on kuitenkin pohtia, mistä syystä Korhonen peräänkuulutti tehokkaampia toimia ilmastomuutoksen suhteen. Selvästi hän piti ongelmaa merkityksellisenä. Lyhyestä puheenvuorosta ei kuitenkaan pysty päättämään, mitkä olivat hänen motiivinsa konkreettisten ilmastotoimien kannatukselle ja kuuluivatko ilmastomuutokseen liittyvät uhkat tai riskit niiden joukkoon.

Myös hallituspuolueiden edustajissa oli niitä, jotka kritisoivat ilmastolakiesitystä sen vähäisen vaikuttavuuden ja ilmastopolitiikan tehottomuuden vuoksi. Kokoomuksen Heikki Autto totesi ministeri Niinistön tapaan ilmastopäästöjen vähentämisen olevan Suomelle mahdollisuus taloudelliseen kasvuun ja soimasi hallitusta ja sen lakiesitystä kovasanaisesti siitä, ettei esityksellä pyritä aidosti päästöjen vähentämiseen:

Ilmastopolitiikasta on siis tullut ideologinen temmelyskenttä, eikä ilmastopolitiikalla ole tuntunut enää aikoihin olevan tekemistä sen kanssa, että yrittäisimme oikeasti vähentää päästöjä ja sitä kautta

¹⁶⁶ Ibid., Martti Korhonen (vas.), 32.

torjua ihmisen vaikutusta ilmastonmuutokseen ja turvata kestävästä kehitystä. [–] Ideologisesta ilmastopolitiikasta on osoitus myös tämä nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys. Tuntuu olevan tärkeämpää, että säädetään laki, jonka nimi on ilmastolaki, kuin se, että laki oikeasti auttaisi vähentämään päästöjä ja globaalisti auttaisi ilmastoa.¹⁶⁷

Autto ilmaisee puheenvuorossaan ilmastopolitiikan muuttuneen hänen mielestään lähinnä ideologiseksi peliksi, jossa päästöjen konkreettisella vähentämisellä muun muassa vähäpäästöisten energia- ja teknologiaratkaisujen kautta ei ole sijaa. Hänen mukaansa myöskään käsittelyssä oleva ilmastolaki ei auttaisi aidosti vähentämään päästöjä, mistä syystä hän kritisoikin sitä. Tämä antaa selvän kuvan siitä, että Autto piti päästöjen vähentämistä tärkeänä. Kysymys kuitenkin kuuluu, mistä syystä hän piti sitä tavoittelun arvoisena asiana. Oliko hän kiinnostunut ennen kaikkea rohkeiden ilmastopoliittisten ratkaisujen mukanaan tuomista positiivisista mahdollisuuksista vai oliko hän ennemminkin huolissaan ilmastonmuutoksen negatiivisista seurauksista? Todennäköisesti Auton motiivissa yhdistyvät jollain tasolla nämä molemmat vaihtoehdot, mutta jälkimmäisen merkittävyyttä puoltaa hänen seuraava kommenttinsa:

Päästöt eivät tunne rajoja. *Ilmastonmuutoksen uhka* ei poistu vain sillä, että panemme pään pensaaseen. Lyhytnäköinen omaan napaan tuijottaminen johtaa todennäköisesti vain päästöjen lisääntymiseen globaalisti.¹⁶⁸

Voinee päätellä, että Autto kannatti aidosti pyrkimystä päästöjen globaaliin vähentämiseen, millä perusteella hän halusi myös Suomen tekevän konkreettisia siihen myötävaikuttavia päätöksiä. Huomionarvoista on myös, että hän käytti ilmastonmuutoksen yhteydessä käsitettä uhka, joten hän selvästi halusi korostaa myös sen mukanaan tuomia vaaroja. Toisaalta hän myös painotti suomalaisen työn kilpailukyvyystä huolehtimisen tärkeyttä ja päätti puheenvuoronsa paljonpuhuvaan lausahdukseen: ”Suomalainen työ on aina globaalisti tarkasteltuna ekoteko.”¹⁶⁹

Kokonaisuutena lähetekeskustelu hallituksen esityksestä ilmastolaiksi oli värikäs: kansanedustajat esittivät paljon kannanottoja puolesta ja vastaan. Tämä kertoo siitä, että sekä käsittelyssä oleva ilmastolaki että laajemmin myös ilmastonmuutos

¹⁶⁷ Ibid., Autto, 51.

¹⁶⁸ Ibid., 52; kursivointi tekijän korostus.

¹⁶⁹ Ibid.

puhuttivat eduskunnassa laajalti. Ilmastokysymys herätti eduskunnassa paljon tunteita, ja huolimatta siitä, että osa kansanedustajista kantoi huolta ennemminkin Suomen talouden kilpailukyvystä kuin ilmastomuutoksen vaikutuksista kansalaisten elinmahdollisuuksiin, ilmastomuutos vaikuttaa lähetekeskustelun perusteella olleen kesällä 2014 kansanedustajien keskuudessa selvästi vähintäänkin politisoitunut kysymys. Kuten esitellyistä puheenvuoroista voi huomata, monet kansanedustajat liittivät puheenvuoroihinsa myös turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa. Epäselvää kuitenkin on, oliko se itsetarkoituksellista ja mitkä olivat edustajien lopulliset motiivit turvallisuuteen viittaavan puheen taustalla. Haluttiinko tämänkaltaisella puheella aidosti kiinnittää huomiota ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutuksiin, vai toimiko uhkista ja riskeistä puhuminen vain yhtenä retorisenä keinona muiden joukossa?

4.3 Valiokuntakäsittely

Lähetekeskustelun jälkeen ilmastolakiesitys eteni ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunta, liikenne- ja viestintävaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta ja talousvaliokunta antoivat lausuntonsa. Valiokuntien lausunnoissa suhtauduttiin ilmastolain säätämiseen ristiriitaisesti, sillä vaikka lausunnoissa ilmaistiin yleisesti ilmastopoliittisten päätösten tärkeys, hallituksen esitykseen kohdistettiin myös erinäisiä epäilyjä.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnossa huomautettiin, että päästöjä vähentäviä toimenpiteitä ei tulisi arvioida pelkästään ilmastomuutoksen näkökulmasta, vaan päästövähennystoimenpiteitä harkittaessa pitäisi tunnistaa myös niihin mahdollisesti liittyvät negatiiviset vaikutukset.¹⁷⁰ Samoilla linjoilla oli myös esitykseen kriittisesti suhtautunut talousvaliokunta, joka korosti päätösten vaikutusten laaja-alaista punnintaa. Vaikka valiokunta piti ilmastopolitiikkaa tärkeänä politiikan osa-alueena, se ei ilmastomuutosilmiön laaja-alaisuuden vuoksi katsonut ”näennäisesti eriytetyn valmistelujärjestelmän” muodostamista järkeväksi.¹⁷¹ Maa- ja metsätalousvaliokunnassa taas suhtauduttiin ilmastolain säätämiseen ristiriitaisesti, sillä vaikka ilmastomuutoksen hillitsemistä ja päästöjen

¹⁷⁰ Vp 2014. Valiokunta-asiakirjat. LiVL 6/2014 vp. 4.11.2014.

¹⁷¹ Ibid., TaVL 52/2014 vp. 5.2.2015.

vähentämistä pidettiin tärkeänä, valiokunnassa oltiin sitä mieltä, että ilmasto-poliittisessa suunnittelussa voitaisiin soveltaa jo olemassa olevia järjestelmiä.¹⁷² Yleisesti ottaen valiokuntien lausunnoissa oltiin huolissaan ennen kaikkea päästö-kauppasektoriin ja sen ulkopuoliseen sektoriin liittyvän päätöksenteon eriyttämisestä ja näin ollen energia- ja ilmastopoliitiikan etääntymisestä toisistaan. Valiokuntien lausunnoissa ei esiintynyt turvallisuuteen liittyviä kannanottoja. Sen sijaan niissä keskityttiin lähinnä päivänpoliittisiin, konkreettisempiin kysymyksiin.

Ympäristövaliokunnassa sen sijaan otettiin laajemminkin kantaa ilmastonmuutokseen ongelmana. Mietinnössään valiokunta vetosi esimerkiksi vuoden 2014 marraskuussa julkaistuun päätöksentekijöille suunnattuun IPCC:n viidenteen arviointiraporttiin, jossa ilmaistaan ihmisen vaikutuksen ilmastonmuutokseen olevan kiistaton. Raporttia referoiden mietinnössä todetaan:

[--] käynnistyttyään *ilmastonmuutos muodostaa ihmiskunnalle uhkan* satojen vuosien ajaksi lisäten ihmisiin ja ekosysteemeihin kohdistuvien vakavien ja peruuttamattomien vaikutusten todennäköisyyttä. Ilmastonmuutos etenee kiihtyvästi seuraavat 50 vuotta, ja nyt tehtävillä päästövähennyksillä voidaan vaikuttaa 2060-luvun ilmastoon.¹⁷³

Vaikka katkelmassa viitataan suoraan IPCC:n tekstiin ja mietinnössä käytetyt sanavalinnat ovat varmasti suurelta osin peräisin suoraan viidennessä arviointiraportista, on huomionarvoista, että valiokunta on valinnut juuri tämänkaltaisen ilmauksen heti kannanottonsa alkuun. Ilmauksessa todetaan ilmastonmuutoksen muodostavan ihmiskunnalle *uhkan*, ja referoimalla tätä kohtaa ympäristövaliokunta ensinnäkin antaa ymmärtää olevansa asiasta samaa mieltä ja toisekseen vahvistaa näin ollen IPCC:n turvallisuuspuhetta suomalaisessa kontekstissa. Tällä yritetään ennen kaikkea perustella sitä, miksi ilmastolaki pitäisi säätää. Samalla se kuitenkin herättää lukijassa ajatuksen siitä, että ilmastonmuutokseen liittyy omat kysymyksensä turvallisuuden kannalta. On kyseenalaista, voiko tätä pitää suoranaisena turvallistamisena, sillä on epäselvää, oliko turvallisuuteen viittaaminen itsetarkoituksellista. Trombettan tutkimuksiin nojaten on kuitenkin mahdollista ajatella, että koska valiokunnan mietinnössä puollettiin ilmastolain säätämistä ja pyrittiin sitä kautta edistämään ilmasto-ongelmiin liittyviä ennaltaehkäiseviä toimia

¹⁷² Ibid., MmVL 45/2014 vp. 20.1.2015.

¹⁷³ Ibid., YmVM 22/2014 vp. 18.2.2015. 3; kursivointi tekijän korostus.

ilmastopoliittisen suunnittelun vahvistamisen kautta, yllä oleva katkelma voisi osaltaan kuvastaa ilmastokysymyksen turvallistamista.¹⁷⁴ Toisaalta on tärkeää pohtia kriittisesti ympäristövaliokunnan motiiveja ja sitä, oliko ilmastomuutoksen uhkaavuuden korostaminen vain yksi keino ilmastolain eteenpäin viemiseen.

Selvää kuitenkin on, että valiokunta halusi korostaa ilmastomuutosilmiön kauaskantoisuutta ja sitä, että sen kulkuun on vaikeaa ja hidasta vaikuttaa. Tähän viittaa se, että mietinnössä todetaan nykyisten päästövähennysten vaikuttavan IPCC:n arvioiden mukaan 2060-luvun ilmastoon. Lisäksi se, että ilmastomuutoksen ihmisiin ja ekosysteemeihin kohdistuvien vaikutuksen mainitaan olevan jopa ”vakavia ja peruuttamattomia”, korostaa sitä, että valiokunnassa pidettiin ilmastomuutosta ainakin mahdollisesti uhkaavana. Tämä viesti mietinnössä haluttiinkin todennäköisesti välittää myös eduskunnalle. Mietinnössä todetaan:

Ilmastomuutos on *globaali uhka*, jonka hillitseminen edellyttää maailmanlaajuisia päästövähennystoimia. YK:n ilmastoneuvotteluissa Pariisissa joulukuussa 2015 on tavoitteena sopia uusi maailmanlaajuinen, kaikkia maita sitova ilmastopopimus. [...] *Kunnianhimoisen kansainvälisen ilmastopopimuksen aikaansaaminen edellyttää myös kaikkien teollisuusmaiden sitoutumista kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan.*¹⁷⁵

Katkelmassa todetaan suoraan ilmastomuutoksen olevan globaali uhka. Siinä annetaan ymmärtää, että uhkaan voidaan parhaiten vaikuttaa kansainvälisten sopimusten avulla. Kuten jo eduskunnan lähetekeskustelussa, myös ympäristövaliokunnan mietinnössä annettiin siis selvästi painoarvoa vuoden 2015 Pariisin ilmastokokoukselle siinä toivossa, että kokouksessa saataisiin aikaan kansainvälisesti sitova ilmastopopimus, jossa sovittaisiin konkreettisista päästövähennyksistä.

Toisaalta ylläolevassa katkelmassa korostetaan kaikkien teollisuusmaiden sitoutumisen kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan olevan edellytys ilmastopopimuksen aikaansaamiseksi. Tämä antaa ymmärtää, että valiokunnan mielestä myös Suomen tuli sitoutua kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan, mistä käsittelyssä oleva ilmastolaki olisi yksi osoitus. Turvallistamisteorian kannalta lienee olennaisinta

¹⁷⁴ Trombetta 2012, 159–161.

¹⁷⁵ Vp 2014, YmVM 22/2014. 6; kursivointi tekijän korostus.

pohtia, mitä mietintöä kirjoittaessa lopulta tavoiteltiin, kun viitattiin ilmastonmuutoksen globaaliin uhkaan ja annettiin ymmärtää, että Suomella on velvollisuus sitoutua kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan. Pyrittiinkö näihin tekijöihin viittamalla ennen kaikkea kääntämään kansanedustajien päät ilmastolain kannalle, vai oliko tarkoituksena aidosti kiinnittää huomiota ilmastonmuutoksen riskeihin tai uhkaan ja saada niitä kotimaisen lainsäädännön kautta paremmin hallintaan? Todennäköisesti kyse on enemmän ensimmäisestä vaihtoehdosta. Se ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että vetoamalla ilmastonmuutoksen uhkaan valiokunta tuli jossain määrin myös vahvistaneeksi ilmastonmuutoksen turvallistamisprosessia, oli se sen pääasiallinen tarkoitus tai ei.

4.4 Kahtiajakautuminen lakiesityksen eduskuntakäsittelyssä

4.4.1 Laaja konsensus ongelmaan puuttumisen tärkeydestä

Ympäristövaliokunnan mietintö, jossa valiokunta ehdotti ilmastolakiesityksen hyväksymistä muuttumattomana, annettiin eduskunnalle 18. helmikuuta 2015. Tämän jälkeen esitys eteni varsinaiseen eduskuntakäsittelyynsä. Käsittelyn pohjana toimineen ympäristövaliokunnan mietinnön esitteli eduskunnalle 25. helmikuuta 2015 ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Martti Korhonen. Tässä ilmastolain ensimmäisessä käsittelyssä käytettiin yhteensä 60 puheenvuoroa mukaan lukien valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoro ja vastaukset sekä ympäristöministerin käyttämät puheenvuorot. Puheenvuoroja käyttivät kaikkien muiden puolueiden paitsi kristillisdemokraattien kansanedustajat, joskin RKP:n riveistä ainoastaan yksi kansanedustaja käytti yhteensä kaksi puheenvuoroa.

Esittelypuheenvuorossaan Korhonen ilmaisi monisanaisesti, että ympäristövaliokunta kokonaisuutena sekä hän itse henkilökohtaisesti pitivät ilmastolain säätämistä positiivisena asiana. Hänen mukaansa ilmastolaki sekä vahvistaisi kansallista ilmastopolitiikkaa ja sen suunnittelua että tekisi Suomesta kansainvälisesti edistyksellisen ilmastopoliittisen toimijan. Korhonen korosti ilmastolain olevan tärkeä viesti Pariisin ilmastokokouksen kannalta, mihin mietinnössäänkin vedottiin. Muutenkin Korhosen puheenvuoro perustui luonnollisesti pitkälti mietinnön tekstiin, ja hän antoi puheessaan suuren painoarvon muun muassa IPCC:n arvioille ilmastonmuutoksen vaikutuksista, aivan kuten valiokunnan mietinnössäänkin oli tehty. Korhonen ei siis tuonut esittelypuheenvuorossaan esiin mitään

uutta turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa, vaan hänen tehtävänä oli lähinnä sanoa ääneen ne perustelut, jotka ympäristövaliokunta oli mietinnössään katsonut tärkeimmiksi. Perusteluihin sisältyi kuitenkin jossain määrin turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa, kuten edellisessä alaluvussa on todettu.¹⁷⁶

Pääosin ilmastolain ensimmäinen käsittely ja siinä esitetyt puheenvuorot noudattelivat samaa kaavaa kuin lähetekeskustelu, eivätkä eduskuntaryhmien perustelut ilmastolain puolustamiselle tai vastustamiselle eronneet lähetekeskustelussa esitetyistä paljoakaan. Kenties huomattavin muutos lähetekeskusteluun verrattuna oli perussuomalaisia lukuun ottamatta muiden eduskuntaryhmien yhä vahvempi kääntyminen ilmastolain kannalle. Tämä on huomattavissa erityisesti perinteisten suurten puolueiden edustajien puheenvuoroista, sillä vaikka vielä lähetekeskustelussa myös suurimpien hallituspuolueiden, kokoomuksen ja SDP:n, edustajat esittivät eräitä lakiesitykseen varauksellisesti suhtautuvia puheenvuoroja, ensimmäisessä varsinaisessa käsittelyssä sellaisia ei enää kuultu. Toisaalta tämä on hallitusaseman huomioiden ymmärrettävää, sillä hallituspuolueiden eduskuntaryhmien tulee seistä hallituksen lakiesitysten takana. Ilmastolain puolustuksen vahvistumista on havaittavissa kuitenkin myös oppositiossa, sillä esimerkiksi keskustan kansanedustajat käyttivät käsittelyssä silmämääräisesti arvioiden lähetekeskustelua enemmän ilmastolakiin positiivisesti suhtautuvia puheenvuoroja. Tämä selittynee osaltaan ympäristövaliokunnan mietintöön sisältyneellä ponnella, jossa Antti Kaikkosen mukaan eksplikoitiin, ettei lakiesityksestä tulisi kansalaisille, yrityksille tai maanviljelijöille ylimääräistä byrokratiaa. Tämä oli keskustalle merkittävimpiä kynnyskysymyksiä lain säätämistä ajatellen.¹⁷⁷

Yksi suurimmista lähetekeskustelun ja lakiesityksen ensimmäisen varsinaisen käsittelyn välillä tapahtuneista muutoksista oli vihreiden siirtyminen hallitusasemasta oppositioon, mikä tarkoitti muutoksia paitsi puolueiden väliseen dynamiikkaan myös hallituksessa istuvien ministerien henkilövalintoihin. Ville Niinistön tilalle ympäristöministeriksi astunut kokoomuksen Sanni Grahn-Laasonen ilmaisi tyytyväisyytensä lakiesityksen etenemiseen ja korosti sen taustalla vaikuttavan

¹⁷⁶ Vp 2014, Pöytäkirjat. PTK 160/2014 vp. 25.2.2015. Korhonen, 4–6.

¹⁷⁷ Ibid., Kaikkonen, 14.

vastuun ”yhteisestä ympäristöstämme ja tulevista sukupolvista”¹⁷⁸. Grahn-Laasonen kommentoi myös ilmastonmuutoksen uhkaa:

Ilmastonmuutos on aikamme suurin uhka. Se, että ilmastolaki yhdistää myös yli hallitus- ja oppositiorajojen lähes koko poliittisen kentän, kertoo siitä, että huoli ilmastonmuutoksen etenemisestä ja sen vaikutuksista on yhteinen.¹⁷⁹

Ympäristöministeri siis sanoi suoraan ilmastonmuutoksen olevan *aikamme suurin uhka*, mikä kertoo siitä, että hän ainakin jossain määrin näki – tai halusi antaa ymmärtää näkevänsä – ilmastonmuutoksen linkittyvän turvallisuuteen. Korostamalla tätä retorisesti hän toi näkemyksensä näkyväksi myös muille ja ympäristöministerin roolissa pyrki saamaan eduskunnan ymmärtämään, miksi ilmastolain säätäminen olisi tärkeää. Jälleen Trombettaan ja Oelsiin vedoten voidaankin olettaa, että tämänkaltaisen retoriikka hallituksen taholta on osoitus siitä, että hallitus pyrki ilmastolain säätämisen kautta saamaan hallintaan tämän ongelman, jota oli alettu pitää uhkaavana. On tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, että Grahn-Laasonen argumentoi ilmastolain vahvan kannatuksen kertovan siitä, että huoli ilmastonmuutoksesta on yhteinen. Tämä antaa ymmärtää, että Grahn-Laasonen lisäksi suurin osa poliittisesta kentästä oli hänen mukaansa yhtä mieltä hänen kanssaan tästä uhkasta. Näin argumentoimalla hän pyrkikin edelleen oikeuttamaan ilmastonmuutoksen uhkaan puuttumista ilmastolain säätämisen ja lakiin sisältyvän ilmasto-poliittisen suunnittelujärjestelmän kautta.

Samoin kuin Grahn-Laasonen, myös kokoomuksen kansanedustaja Anu Urpalainen totesi ilmastonmuutoksen olevan aikamme suurin uhka. Hän ottikin suoraan kantaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin elinoloihin toteamalla, että Suomen asioita ja maapallon tulevaisuutta ei voi erottaa toisistaan ja että Euroopan tulisi toimia ilmastojohtajana ja näyttää muillekin esimerkkiä, ”että meillä on oikeasti tulevaisuudessa maapallo, jossa voi elää”.¹⁸⁰ Grahn-Laasonen ja Urpalaisen tapaan edustaja Korhonen korosti vahvasti vastauspuheenvuorossaan ilmastonmuutoksesta yhteiskunnalle aiheutuvaa uhkaa:

¹⁷⁸ Ibid., Grahn-Laasonen, 9.

¹⁷⁹ Ibid; kursivointi tekijän korostus.

¹⁸⁰ Ibid., Anu Urpalainen (kok.), 25.

Tässä aina akuutissa tilanteessa yhteiskunnassa puhutaan paljon erilaisista uhkista ja siitä, mitkä uhkat milloinkin yhteiskuntaan kohdistuvat, mutta *kyllähän tämän maapallon ylivoimaisesti suurin yhteinen uhka on ilmastonmuutos*. [–] Ihmiset ymmärtävät kuinka isosta asiasta tässä on kyse. Ihmiset ymmärtävät sen, että Suomen kumminkin, yhtenä maailman kehittyneimmistä yhteiskunnista, pitää olla edelläkävijänä.¹⁸¹

Korhonen toi siis selvästi esiin, että ilmastonmuutoksen *uhka* kohdistui globaalisti kaikkiin. Tällä hän halusi viestiä, ettei kyseistä uhkaa tullut Suomessakaan jättää huomiotta vaan että sitä vastaan tulisi taistella maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Lisäksi hän nosti esiin Suomen roolin yhtenä maailman kehittyneimmistä ja sikäli väkilukuun suhteutettuna ilmastonmuutoksen etenemiseen kiihdyttävimmän vaikuttaneista maista, mikä hänen mukaansa lisäsi Suomen vastuuta toimia ilmastopoliittisesti edelläkävijämaana. Kuten sanottu, esimerkiksi edustaja Tynkkynen oli vedonnut samaan asiaan jo lähetekeskustelussa. On myös huomionarvoista, että Korhonen korosti toiston kautta ”ihmisten ymmärtävän” asian tärkeyden. Ihmisillä hän luultavimmin viittasi siihen laajaan kansantukeen, joka ilmastolailla oli takanaan lähes puolueataustasta riippumatta, mihin Grahn-Laasonenkin omassa puheenvuorossaan vetosi. Myös Korhonen katsoi tämän yhteisymmärryksen puoltavan ilmastopoliittisten toimenpiteiden tekemistä.

Vihreiden kansanedustaja ja ympäristövaliokunnan jäsen Johanna Sumuvuori oli samoilla linjoilla ja vetosi paitsi ilmastonmuutosilmiön laaja-alaisuuteen myös kansan yleiseen mielipiteeseen lain säätämisen puolesta. Hänen mukaansa 79 prosenttia suomalaisista kannatti ilmastolakia ja kaksi kolmannesta toivoi hallitukselta jämerämpiä toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Vaikka Sumuvuori totesi ilmastolain säätämisen olevan ”ympäristön kannalta välttämätöntä”, hän ei kuitenkaan vedonnut puheessaan ilmastonmuutoksen moninaisiin negatiivisiin ja mahdollisesti kohtalokkaisiin seurauksiin. Sen sijaan Sumuvuori keskittyi kiittelemään vuodesta 2008 lähtien toiminutta Polttava kysymys -kansanliikettä aktiivisesta lobbaustyöstä, joka lopulta oli johtanut siihen, että ilmastolakia nyt ylipäättään käsiteltiin eduskunnassa. Tämän lausunnon voi tulkita olevan suunnattu erityisesti vihreiden kannattajakunnalle, jotka olivat merkittävässä roolissa kansanliikkeen takana. Toisaalta voidaan myös ajatella, että Sumuvuori pyrki luomaan ilmastolaista

¹⁸¹ Ibid., Korhonen, 9–10; kursivointi tekijän korostus.

mahdollisimman positiivisen kuvan, jotta mahdollisimman moni edustaja vakuuttuisi lain säätämisen olevan hyvä asia. Ainoastaan puheenvuoronsa lopuksi Sumuvuori otti esiin itse ilmastonmuutoksen ilmiönä:

Vaikka kasvihuonepäästöt nollattaisiin tänään, ilmastonmuutos ei pysähtyisi. Ilmastolailla on kiire, koska vastuullamme on monien sukupolvien tulevaisuus. Olisi itsekästä, epäeettistä ja vastuutonta politiikkaa lykätä näitä päätöksiä enää päivääkään.¹⁸²

Sumuvuori siis selvästi näki ilmastonmuutoksen peruuttamattomana ilmiönä. Onkin huomionarvoista, että hän vetosi päättäjien vastuuseen tulevaisuuden sukupolvista. Tämä on varmasti toistuva argumentti asiayhteydestä riippumatta, mutta lienee tärkeää pohtia sitä, mitä vaikutuksia hän katsoi ilmastonmuutoksesta tuleville sukupolville olevan ja toisaalta mitä mielikuvia tämä herätti hänen kansanedustajakollegoissaan. Ainakin tuleviin sukupolviin viittaamista voidaan pitää yrityksenä vedota kuulijoiden tunteisiin ja moraalikäsitteisiin. Radikaaleimmillaan Sumuvuori on kuitenkin saattanut haluta viitata siihen, ettei tulevia sukupolvia välttämättä enää jossain vaiheessa tulisi, jos ilmastolain kaltaisia poliittisia päätöksiä ei tehtäisi. On toki otettava huomioon, ettei ole mahdollista saada aukottomasti selville, mihin hän kommentillaan viittasi. Kysymys on kuitenkin ennen kaikkea siitä, miten eduskunta tulkitsee Sumuvuoren puheen. Tästä huolimatta, vaikka kommentti olisi herättänytkin joissakin kuulijoissa turvallisuusajattelua, siihen ei viitata puheenvuorossa suoraan.

Vihreiden Satu Haapanen taas lähestyi ilmastonmuutoksen ongelmaa käytännönläheisemmin ja pyrki tuomaan sen vaikutusten tarkastelun lähemmäs Suomen kontekstia. Haapanen vetosi maailmalla nähtyihin ilmastonmuutoksesta aiheutuneisiin metsäalueiden tuhoihin. Hän pyrkikin viestittämään näiden tuhojen mahdollisuuden olevan myös Suomen kannalta huolestuttava asia, sillä metsäteollisuuden osuus Suomen tuotannosta on tunnetusti merkittävä. Metsätuhoihin viitaten Haapanen totesikin: ”Nyt ei ole yhtään liian aikaista. Tuho on jo tapahtunut monissa osissa maapalloa, kun keskilämpötila on noussut. Nämä ovat mitä vakuuttavimpia todisteita siitä, että meidän on tehtävä oma osuutemme.”¹⁸³

¹⁸² Ibid., Johanna Sumuvuori (vihr.), 8.

¹⁸³ Ibid., Satu Haapanen (vihr.), 16.

Haapasen puhetta ei kuitenkaan voida pitää suoranaisena ilmastonmuutokseen liittyvänä turvallisuuspuheena, koska hänen argumentaationsa perustuu ennen kaikkea huoleen Suomen taloudellisesta selviytymisestä ilmastonmuutoksen edetessä, vaikka siinä viitataan Suomeen metsäteollisuusvetoisen talouden kannalta huomattavaan riskiin. Toisaalta Buzan et al.:n mukaan talous on yksi uusista yhteiskunnallisista sektoreista, joita on alettu pitää yhä enemmän myös turvallisuuskysymyksinä ennen kaikkea talouden epävakauden ja eriarvoisuuden näkökulmista.¹⁸⁴ Voikin jossain mielessä ajatella, että ilmastonmuutoksen vaikutukset johtaisivat Haapasen argumentoinnin mukaan Suomen talouden epävakauteen ja epävarmuuteen, jolloin taloudellinen turvallisuusongelma aiheutuisi nimenomaan ilmastonmuutoksesta. Tästä päästään kuitenkin pohtimaan sitä, mikä tämänkaltaisessa argumentaatiossa asetetaan varsinaiseksi turvallisuusuhaksi: ilmastonmuutos itsessään vai sen mahdolliset taloudelliset vaikutukset. Haapasen tapauksessa kyse lienee jälkimmäisestä. Näin ollen Haapasen argumentaatio ei liity suoranaisesti ilmastonmuutoksen turvallistamiseen. Corryn riskifikaatioteoriaan vedoten voidaan kuitenkin ajatella, että ilmastonmuutos aiheuttaisi Haapasen ajattelun mukaan Suomen metsäteollisuuden pärjäämiselle ja sitä kautta turvallisuudelle riskejä, vaikkei ilmastonmuutos olekaan suoranainen uhka.¹⁸⁵

Vaikka useat käsittelyssä esitetyt viittaukset turvallisuuteen olivat ympäristöministeri Grahn-Laasosen puheenvuoron jälkeen lähinnä epäsuoria vihjauksia turvallisuuteen liittyvistä seikoista, eräiden edustajien suusta kuultiin suoraakin turvallisuuspuhetta, kuten jo lähete keskustelussa oli tehty. Esimerkiksi jo lähete keskustelussa aktiivinen edustaja Tynkkynen kiinnitti ilmastolain ensimmäisessä käsittelyssä sotametaforan välityksellä huomiota ilmastonmuutoksen aiheuttamaan globaaliin uhkaan ja Suomen vastuuseen sen torjunnassa:

Me voimme edistää sitä näyttämällä, että me kannamme oman reilun osuutemme tästä globaalista ilmastovastuusta. *Me voimme näyttää, että me emme suostu rintamakarkuruuteen ihmiskunnan suurimman uhkan vastaisessa työssä.*¹⁸⁶

¹⁸⁴ Buzan et al. 1998, 7–8, 97.

¹⁸⁵ Corry 2012, 235–236.

¹⁸⁶ Vp 2014, PTK 160, Tynkkynen, 18; kursivointi tekijän korostus.

Tynkkysen kommentti on selvä turvallisuusviittaus, sillä hän nimeää tarkoituksellisesti ilmastonmuutoksen ihmiskunnan suurimmaksi uhaksi. Erityisen mielenkiintoisen kommentista tekee kuitenkin se, että Tynkkynen rinnastaa ilmastonmuutoksen vastaisen toiminnan ja sodankäynnin toisiinsa. Näin hän luo kuvan ilmastonmuutoksesta koko maapallolle yhteisenä vihollisena, jota vastaan kaikki ovat sodassa. Samalla Tynkkynen vetoaa perinteiseen suomalaiseen maanpuolustushenkeen ja urhoollisten sotilaiden arvostukseen rinnastaessaan ilmastonmuutokseen puuttumattomuuden rintamakarkuruuteen. Tällä tavoin hän antaa ymmärtää, että olisi häpeällistä ja pelkurimaista olla tekemättä ilmastonmuutoksen vastaisia toimia.

Turvallisuuspoliittisesti kenties mielenkiintoisimman puheenvuoron ilmastolain ensimmäisessä käsittelyssä käytti kuitenkin RKP:n kansanedustaja Christina Gestrin, joka paitsi nimesi ilmastonmuutoksen aikamme sekä tulevaisuuden suurimmaksi uhaksi myös kommentoi suoraan ilmastonmuutoksen roolia ulko- ja turvallisuuspolitiikassa:

Klimatförändringen är vår tids och framtidens största hot mot miljön och livet på jorden. Klimatpolitiken är inte bara en miljöfråga utan också en fråga om mänskliga rättigheter. *Dag för dag blir det allt klarare att klimatförändringen måste få en större betydelse i den säkerhets- och utrikespolitiska kontexten både nationellt och internationellt.*¹⁸⁷

Vaikka myös muut kansanedustajat nostivat keskustelussa esiin näkökulman ilmastonmuutoksesta ihmisoikeuskysymyksenä, Gestrin vetosi käytännössä ainoana siihen, että ilmastonmuutoksella tulisi siitä syystä olla suurempi merkitys myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa kontekstissa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Tätä voidaan käsitteen varsinaisessa merkityksessä pitää ilmastonmuutoksen turvallistamiseen pyrkivänä puheena. Toteamalla ilmastonmuutoksen olevan suurin uhka sekä ympäristölle että elämälle maapallolla Gestrin loi ilmastonmuutoksesta retoriikallaan eksistentiaalisen uhan, jota vastaan hänen mukaansa tulisi taistella kaikin mahdollisin keinoin – myös ulko- ja turvallisuuspolitiikalla. Gestrinin puheenvuoro olikin siinä mielessä poikkeuksellinen, että hän nosti esiin kansainvälisessä keskustelussa paljon puhutun mahdollisen tulevaisuusskenaarion, jossa kansakunnat alkavat käyttää yhä enemmän resursseja omien kansalaistensa

¹⁸⁷ Ibid., Christina Gestrin (r.), 22; kursivointi tekijän korostus.

suojaamiseen ilmastonmuutoksen ja sen aiheuttamien luonnonkatastrofien seurauksilta. Tällainen skenaario antaa kuvan siitä, että turvallisuuspolitiikka saattaisi ilmastonmuutoksen seurauksena tulevaisuudessa siirtyä jälleen perinteisempään, defensiiviseen ja valtiokeskeiseen suuntaan. Kommenttiaan painottaakseen Gestrin myös korosti ilmastonmuutoksen uhkaan puuttumisen kiireellisyttä: ”När det gäller att bromsa klimatförändringen har vi ingen tid att förlora.”¹⁸⁸

Toisaalta myös vasemmistoliiton kansanedustaja Anna Kontula painotti ilmastonmuutokseen puuttumisen kiireellisyyttä ja nykyisen sukupolven vastuuta sen toteuttamisesta. Hänen mukaansa ilmastonmuutos oli ihmiskunnan ykköskysymys. Myös hän nosti esiin uhkaavan tulevaisuusskenaarion todetessaan, että tällä hetkellä ”kamppaillaan siitä, saadaanko ilmastonlämpeneminen pysäytettyä ennen täysimittaista ympäristökriisiä”.¹⁸⁹

On tärkeää kiinnittää huomiota Kontulan retoriikkaan siinä suhteessa, että hän argumentoi ilmastonmuutoksen voivan johtaa tulevaisuudessa ympäristökriisiin. Kriisin uhkaan viittaaminen on tyypillistä perinteiselle turvallisuuspolitiikalle, joten Kontulan puheessa on selvästi huomattavissa se, miten turvallisuus on Buzan et al.:n havaintojen mukaan levinnyt myös ympäristösektorille.¹⁹⁰ Sosiologisen turvallistamisteorian nojalla taas voidaan ajatella, että jo se, että Kontula viittaa ilmastonmuutoksen yhteydessä ympäristökriisin uhkaan, on eräänlaista ilmastonmuutoksen turvallistamista huolimatta siitä, onnistuiko hän todellisuudessa luomaan kuvaa ilmastonmuutokseen liittyvästä eksistentiaalisesta uhasta. Keskeistä on ennemminkin se, että mahdolliseen kriisiin viittaaminen saattoi herättää kuulijoissa ajatuksen ilmastonmuutoksesta turvallisuuskysymyksenä ja sikäli sellaisena asiana, johon tulisi puuttua.

4.4.2 Perussuomalaiset vastaan muu eduskunta

Vaikka muu eduskunta esittikin vahvasti mielipiteitä liittyen nimenomaan ilmastonmuutoksen huolestuttaviin seurauksiin, perussuomalaisten eduskuntaryhmä kiinnitti huomionsa toisaalle. Heidän tahollaan oltiin edelleen huolissaan lähinnä

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid., Anna Kontula (vas.), 23.

¹⁹⁰ Buzan et al. 1998, 7–8.

lakiesityksen vaikutuksista Suomen talouteen. Tätä kuvastaa hyvin muun muassa edustaja Timo Soinin populistinen retorinen kysymys: ”Kuka maksaa?”, joka toistui paitsi hänen puheenvuoroissaan myös hänen lukuisissa välihuudoissaan.¹⁹¹ Myös perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Jari Lindström oli sitä mieltä, että ympäristönsuojelun ja ilmastonsuojelun rinnalle tulisi nostaa taloudesta, työllisyydestä ja kilpailukyvyistä huolehtiminen ja että niiden ei pitäisi olla toisiaan pois-sulkevia asioita.¹⁹²

Muiden puolueiden kansanedustajat asettuivat kuitenkin vahvasti perussuomalaisten kantaa vastaan. Ville Niinistö puhutteli Soinia suoraan ja otti kantaa paitsi lain taloudellisiin vaikutuksiin myös siihen, mistä syystä lakia hänen mukaansa tarvittiin:

Luulisi, että edustaja Soini, joka peräänkuuluttaa kustannusten näkyvyyttä, juuri kannattaisi ilmastolakia, koska tässä pyritään kehittämään taloutta niin, että elinkeinoelämä pärjää, ihmiset saavat fiksumpia vähäpäästöisiä palveluita ja *samalla me torjumme globaalia suurta uhkaa, ilmastomuutosta*.¹⁹³

Niinistö pyrki osoittamaan, ettei ilmastomuutoksen vastainen toiminta välttämättä aiheuttaisi taloudellisia haittoja. Samalla Niinistö halusi korostaa sitä, että taloudellisten vaikutusten lisäksi perussuomalaistenkin tulisi keskittyä myös muihin asioihin, ennen kaikkea ilmastomuutoksen mahdollisiin uhkaaviin vaikutuksiin. Niinistön kanssa samoilla linjoilla oli edustaja Korhonen, joka kommentoi perussuomalaisten talouteen keskittyvää kritiikkiä: ”Te olette nyt jo nähneet ilmastomuutoksen vaikutuksen hintalapun: se on karmea yksilötasolla, se on yhteiskunnan tasolla karmea.”¹⁹⁴ Tätä mieltä olivat myös edustajat Riitta Myller ja Johanna Karimäki, jotka molemmat totesivat ilmastomuutoksen torjunnan viivyttämisen vain lisäävän sen kustannuksia.¹⁹⁵ Edustaja Korhonen taas huomautti kovanaisesti, että jos ilmastokysymystä ei oteta vakavasti, taloudellinen kilpailu ei ole tulevaisuudessa mahdollista.¹⁹⁶ Tällä hän selvästi viittasi ilmastomuutoksen uhkaaviin vaikutuksiin, vaikkei sitä suoraan sanonutkaan.

¹⁹¹ Esim. *ibid.*, Timo Soini (ps.), 10–11.

¹⁹² *Ibid.*, Jari Lindström (ps.), 16.

¹⁹³ *Ibid.*, Niinistö, 11; kursivointi tekijän korostus.

¹⁹⁴ *Ibid.*, Korhonen, 12.

¹⁹⁵ *Ibid.*, Riitta Myller (sd.), 12; Karimäki, 17.

¹⁹⁶ *Ibid.*, Korhonen, 16.

Toisaalta perussuomalaistenkaan kritiikki ei kohdistunut pelkästään ilmastolain taloudellisiin vaikutuksiin. Heidän kritiikkinsä toinen vahva argumentti oli se, ettei Suomen kaltaisen pienen maan päätöksillä ole ilmaston kannalta maailman mittakaavassa käytännössä mitään merkitystä. Perussuomalaiset esittivätkin lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä hyvin samankaltaisia mielipiteitä kuin lähetekeskustelussa siitä, että suurempien saastuttajien pitäisi ottaa ilmastopolitiikasta enemmän vastuuta ja että ilmastopolitiikka pitäisi jatkossakin määräytyä lähinnä kansainvälisten sopimusten perusteella. Tätä mieltä oli muiden muassa edustaja Soini:

Kun katsotaan, kuka tässä maailmassa saastuttaa, niin ne ovat Kiina, Intia, USA, Venäjä – tällaiset maat. Perussuomalaiset siinä vaiheessa, kun saadaan laaja kansainvälinen sopimus esimerkiksi YK:n kautta – tai jotain muuta, joka koskee kaikkia maita – totta kai voi olla mukana.¹⁹⁷

Toki myös muut edustajat laskivat toivonsa vahvasti Pariisin ilmastokokouksen varaan. Näin teki esimerkiksi edustaja Kaikkonen, joka korosti kansainvälisen ilmastopoliittisen saavuttamisen olevan vuoden tärkein ilmastopoliittinen teko. Hän kuitenkin pyrki kiinnittämään huomiota ongelman laajuuteen ja ennen kaikkea siihen, että vaikka Suomen kokoisen valtion päätökset eivät maailman mittakaavassa vaikuta sinänsä esimerkiksi päästöjen määrään, ilmastolailla on tärkeä symbolinen arvo. Kaikkonen totesi, että ”jos tämä sali nyt kerran vuodessa ilmastopolitiikasta keskustelee, niin ei se liikaa ole tähän kysymyksen mittakaavaan nähden.”¹⁹⁸

Vaikka myös muut puolueet siis korostivat kansainvälistä vastuuta ilmastonmuutoksen torjunnasta, ainoastaan perussuomalaiset esittivät kannanottoja, joissa käytännössä sysättiin koko vastuu kansainväliselle päätöksenteolle ja annettiin ymmärtää, ettei Suomen toiminnalla ole globaalissa mittakaavassa merkitystä. Tähän kiinnitti huomiota myös ympäristöministeri Grahns-Laasonen:

Pakko sanoa, että perussuomalaisten piittaamattomuus tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksista ja maapallon tilasta kyllä hämmästyttää,

¹⁹⁷ Ibid., Soini, 12.

¹⁹⁸ Ibid., Kaikkonen, 14.

vaikka toisaalta ei se kovin yllätyksenä tullut. (Matti Korhonen: Ja kauhistuttaa!)¹⁹⁹

Kommentillaan ympäristöministeri antoi selvästi ymmärtää paheksuvansa perussuomalaisten arvomaailmaa ja eritoten sitä, että kannanotoistaan päätellen perussuomalaiset eivät piittaaisi tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksista. Rivien välistä voikin lukea, että Grahn-Laasosen mielestä nämä elinmahdollisuudet olisivat ilmastonmuutoksen vuoksi vaarassa tai ainakin että hän halusi antaa ymmärtää olevansa tätä mieltä ja vastustavansa perussuomalaisten lyhytnäköistä politiikkaa. Grahn-Laasosen kommentti oli varmasti myös tyypillistä poliittista piikittelyä hallituksen taholta sellaista oppositiopuoluetta vastaan, joka vastustaa hallituksen lakiesitystä. Tästä huolimatta Grahn-Laasonen välitti puheessaan tietoisesti tai tiedostamattaan samalla viestiä siitä, mitä ihmisten elinmahdollisuuksille saattaa tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen johdosta tapahtua.

Kaiken kaikkiaan ilmastolain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä otettiin siis lähete-keskustelua vahvemmin kantaa myös ilmastonmuutokseen ilmiönä eikä pelkästään ilmastolakiin itsessään. Perussuomalaisten tekemää poikkeusta lukuun ottamatta lähes kaikissa kansanedustajien käyttämissä puheenvuoroissa korostettiin jollain tavalla ilmastonmuutoksen laajoja ja peruuttamattomia vaikutuksia. Kansanedustajien puheessa esiintyi selvästi myös turvallisuuteen liittyvää retoriikkaa. Tulokinnan varaa jää kuitenkin sille, voidaanko sitä pitää turvallistamisena.

4.4.3 Lain hyväksyminen toisessa käsittelyssä

Ilmastolain sisältö hyväksyttiin ensimmäisessä käsittelyssä ympäristövaliokunnan mietinnön mukaisena, minkä jälkeen laki eteni toiseen käsittelyyn, jossa päätettiin lain hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Ilmastolain toinen käsittely aloitettiin 3. maaliskuuta 2015, mutta se keskeytettiin. Varsinainen äänestys ilmastolaista toteutettiin, kun lakiesityksen toista käsittelyä jatkettiin 6. maaliskuuta 2015.

Lakiesityksen toisessa käsittelyssä on tarkoitus pelkästään äänestää lain hyväksymisen tai hylkäämisen puolesta, eikä toisessa käsittelyssä enää keskustella lain sisällöstä. Tästä huolimatta, vaikka ilmastolaista oli tarkoitus äänestää jo 3. maaliskuuta, eräät kansanedustajat käyttivät silloin edelleen puheenvuoroja liittyen

¹⁹⁹ Ibid., Grahn-Laasonen, 19.

siihen, miksi lakia ei pitäisi säätää sekä vastavuoroisesti miksi se pitäisi hyväksyä. Perussuomalaisten Martti Mölsä pyrki Jari Lindströmin tukemana kenties vielä vaikuttamaan eduskunnan mielipiteisiin tai vähintään vetoamaan puolueen äänestäjäkuntaan toteamalla perussuomalaisten näkevän ilmastolain ongelmallisena ja olevan sitä mieltä, että Suomen ilmastopolitiikan keskeisenä tavoitteena pitäisi olla se, ettei ilmastopolitiikka vaikeuta maan yritys- ja maa- ja metsätaloussektorien toimintaa. Tästä syystä lakiesitys piti hänen sekä perussuomalaisten ympäristövaliokunnan valiokuntaryhmän mielestä hylätä.²⁰⁰

Myös vasemmistoliiton kansanedustaja Jari Myllykoski käytti samana päivänä kaksi vaikeasti tulkittavaa puheenvuoroa, joissa hän myönsi lain taloudellisiin vaikutuksiin keskittyvän kritiikin olevan oikeutettua, mutta painotti silti ilmastolain edun olevan siinä, että se nimenomaan selkiyttäisi ja kokoaisi yhteen Suomen ilmastopolitiikkaa. Myllykoski totesi:

Mutta sitä haluan korostaa, että kun meillä tehdään ilmastomuutoksen takia jo tällä hetkellä merkittävästi työtä, niin tämä laki mahdollistaa sen, että se työ laitetaan yhteen kansioon eikä sitä tehdä monessa kansiossa [--]. [--]

Toki olen ehdottomasti sitä mieltä, että me olemme edelläkävijöitä, meitä pitää seurata. Jokainen teollinen toiminta, jota tehdään Suomessa, on ilmaston pelastamista.²⁰¹

Voitaneen ajatella, että vaikka Myllykoski ei varsinaisesti ylistänyt ilmastolakia, hän kohdisti puheensa perussuomalaisille siinä mielessä, että ilmastolaki ei hänen mukaansa lisäisi tarpeetonta byrokratiaa, kuten perussuomalaisten argumentoinnin mukaan tapahtuisi. Sen sijaan, vaikka hän totesi suomalaisen teollisuustoiminnan olevan ilmaston pelastamista verrattuna tuotantoon muualla maailmassa, hän ei kuitenkaan ottanut kantaa siihen, miksi Suomessa ylipäättään tehdään, tai joidenkin mielestä pitäisi tehdä, ilmastomuutoksen vastaisia toimia. Hän keskittyikin ainoastaan ilmastokysymyksen poliittiseen ja byrokraattiseen puoleen.

²⁰⁰ Vp 2014, PTK 163/2014 vp. 3.3.2015. Mölsä, 41–42; Lindström, 42.

²⁰¹ Ibid., Jari Myllykoski (vas.), 42–43.

Ilmastolaki hyväksyttiin eduskunnassa kolme päivää myöhemmin selvin luvuin, 150–33. Poissa oli 16 kansanedustajaa. Äänestyksessä ainoastaan perussuomalaisten eduskuntaryhmä sekä yksin Muutos 2011 -puolueen eduskuntaryhmän muodostanut kansanedustaja James Hirvisaari äänestivät ilmastolakia vastaan. Kaikkien muiden puolueiden eduskuntaryhmät osoittivat tukensa ilmasto-
laille ja sitä kautta Suomen ilmastopolitiikan vahvistamiselle ja selkiyttämislle.²⁰²

Erityisen huomionarvoista on se, että perussuomalaisia lukuun ottamatta myös oppositiopuolueet kannattivat lain säätämistä. Tämä kertonee jotain laajasta yhteiskunnallisesta konsensuksesta, joka ilmastolain säätämisen tärkeyden suhteen vallitsi. Eduskunnan äänestystulos todennäköisesti heijastelikin kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä; olettaen että eduskunnassa esitetyt arviot niiden kansalaisten osuudesta, jotka olivat ilmastolain ja hallituksen voimakkaampien ilmastotoimien kannalla, pitivät edes jossain määrin paikkansa. Tätä päätelmää tukee myös se, että ilmastolaki otettiin ylipäätään Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan kansalaisaktivismiin johdosta.

Äänestystuloksesta ei voi kuitenkaan päätellä sitä, mitkä motiivit eduskuntaryhmissä vaikuttivat ilmastolakiin myönteisesti suhtautumisen taustalla. On tärkeää ottaa huomioon eduskuntaryhmissä vallitseva ryhmäkuri sekä se, että kussakin eduskuntaryhmässä on ennen toista käsittelyä keskinäisellä äänestyksellä päätetty siitä, miten eduskuntaryhmä tulee toisessa käsittelyssä äänestämään lakiesityksestä. Näin ollen eduskuntaryhmissä on teoriassa saattanut olla suuriakin vähemmistöjä, jotka eivät olisi olleet ilmastolain kannalla. Lain takana olleen vahvan kansantuen vuoksi on kuitenkin oletettavaa, että perussuomalaisia lukuun ottamatta eduskuntaryhmät katsoivat toteuttavansa äänestäjäkuntansa tahtoa äänestäessään ilmastolain puolesta. Muita mahdollisia motiiveja ilmastolain puolesta äänestämislle voivat äänestäjien miellyttämisen lisäksi olla eduskunta-keskustelujen perusteella muun muassa ilmastopolitiikan aiempi hajanaisuus ja sen selkiyttämisen tarve, ympäristöarvot, ilmastolain säätämisen välittämä kansainvälinen viesti Suomesta ilmastopoliittisena edelläkävijänä sekä ilmastotoimien

²⁰² Vp 2014, PTK 166/2014 vp. 6.3.2015., 9; Eduskunta. Äänestys 10, istunto 166/2014: Hallituksen esitys ilmastolaiksi.
<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=10&istuntonro=166&vuosi=2014> [Luettu 13.12.2018].

suomalaiselle teknologiateollisuudelle tuomat positiiviset mahdollisuudet. Näiden lisäksi lain hyväksymisen taustalla on kuitenkin edellä olevan tarkastelun perusteella saattanut ainakin jossain määrin vaikuttaa se, että ilmastonmuutos nähtiin Suomen ja ihmiskunnan elinolojen kannalta uhkaavana tekijänä.

5 Turvallisuusvaikutteet valmiissa ilmastolaissa

Lakiesityksen toisessa käsittelyssä 6. maaliskuuta hyväksytty ilmastolaki astui voimaan 1. kesäkuuta vuonna 2015.²⁰³ Puitelain suhteellisesta suppeudesta kertoo muun muassa se, että laki sisältää vain 17 pykälää. Tämä kuvastaakin sitä, miten laissa luodaan lähinnä yleisiä suuntaviivoja maan tulevalle ilmastopoliittiselle päätöksenteolle, eikä niinkään säädetä yksittäisistä ilmastopoliittisista toiminista. Tästä johtuen laissa on myös turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa hyvin rajallisesti.

Ensimmäisessä pykälässä ilmaistaan ilmastolain tarkoitus ja tavoitteet. Ilmastolain yhtenä tavoitteena on ensimmäisen pykälän toisen momentin mukaan Suomen kansainvälisten päästövähennysvelvoitteiden täyttymisen varmistamisen lisäksi ”vähentää ihmisen aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä ilmakehään, kansallisin toimin osaltaan hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutua siihen”.²⁰⁴ Voidaan siis ajatella, että lain säätämisen taustalla vallitsi ajatus siitä, että nämä toimet ovat tärkeitä.

Pykälissä 2–5 säädetään ilmastolain soveltamisalasta, sen vaikutuksista muuhun suunnitteluun ja päätöksentekoon, ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävistä toiminista sekä laissa esiintyvien käsitteiden määrittämisestä.²⁰⁵ Lain neljännen pykälän mukaan valtion viranomaisen on edistettävä toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan ilmastolain mukaisten suunnitelmien toteutumista.²⁰⁶ Viidennessä pykälässä esiteltujen määritelmien mukaan ilmastonmuutoksen hillitsemisellä tarkoitetaan ”ihmisten toiminnasta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen syntymisen ja niiden ilmakehään pääsemisen estämistä sekä muuta ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventämistä tai poistamista” ja ilmastonmuutokseen sopeutumisella ”toimia, joilla varaudutaan ja mukaudutaan ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin sekä toimia, joiden avulla voidaan hyötyä ilmastonmuutokseen liittyvistä vaikutuksista”.²⁰⁷

Ilmastolain ja turvallisuuden välisen yhteyden tarkastelun kannalta ilmastolain ydinosan muodostavat pykälät 6–9, jotka käsittelevät varsinaista lain nojalla säädettyä ilmastopoliitiikan suunnittelujärjestelmää kokonaisuutena. Ilmastolain

²⁰³ Ilmastolaki 609/2015 17 §.

²⁰⁴ Ibid., 1 § 2 mom.

²⁰⁵ Ibid., 2–5 §.

²⁰⁶ Ibid., 4 §.

²⁰⁷ Ibid., 5 § 3–4 mom.

kuudennessa pykälässä säädetään ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmästä, joka pykälän ensimmäisen momentin mukaan koostuu pitkän aikavälin suunnitelmasta; keskipitkän aikavälin suunnitelmasta, joka perustuu pitkän aikavälin suunnitelman arvioihin ja tavoitteisiin, sekä ilmastonmuutoksen kansallisesta sopeutumis-suunnitelmasta.²⁰⁸

Turvallisuuskulman kannalta on erityisen kiinnostavaa, että ilmastolain kuudennessa pykälässä todetaan:

[--] Ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnittelussa tavoitteena on *edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa* ja toimialakohtaista sopeutumista ilmastonmuutokseen.²⁰⁹

[--] Ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista koskevat tavoitteet ja toimet on asetettava suunnitelmissa tieteellisen tiedon perusteella siten, että *otetaan huomioon ilmastonmuutoksen eteneminen, sen todennäköiset myönteiset ja kielteiset vaikutukset, siihen liittyvät vaarat ja riskit sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden haitallisten vaikutusten rajoittamiseen*. [--]²¹⁰

Näissä momenteissa annetaan selvästi ymmärtää, että ilmastonmuutokseen liittyy todennäköisesti kielteisiä vaikutuksia, jopa vaaroja ja riskejä. Koska ilmastolain tavoitteisiin kuuluu sen ensimmäisen pykälän toisen momentin mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja koska kuudennen pykälän mukaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnittelun tavoitteena on edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa, on perusteltua olettaa, että ilmastolailla itsellään pyrittiin muiden tavoitteiden ohella nimenomaan lisäämään hallinnon keinoja seurata ja puuttua ilmastonmuutoksen riskeihin. Trombettaa ja Oelsia seuraillen voidaan siis ajatella, että tämänkaltaisen retoriikka kuvastaa sitä, että hallinto halusi viestiä sekä omille instituutioilleen että kansalaisille, että Suomessa tunnistetaan ilmastonmuutos potentiaaliseksi turvallisuushaksi, joka tämän lain nojalla pyritään saamaan paremmin hallintaan.

Kuudennessa pykälässä säädetyn ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän yleisten piirteiden määrittelyn jälkeen lain pykälissä 7–9 säädetään erikseen kustakin suunnittelujärjestelmän osasta. Näistä pykälistä erityisesti kahdeksas on

²⁰⁸ Ibid., 6 § 1 mom.

²⁰⁹ Ibid., 6 §, 3 mom.; kursivointi tekijän korostus.

²¹⁰ Ibid., 6 § 4 mom.; kursivointi tekijän korostus.

turvallisuuden kannalta keskeinen, sillä siinä käsitellään ilmastonmuutokseen sopeutumista kansallisesti. Se antaa ymmärtää, että ilmastonmuutos nähdään tekijänä, joka vaatii konkreettisia toimenpiteitä, mikä tukee kuudenteen pykälään liittyntä päättelyketjua siitä, että ilmastolailla oltaisiin pyritty lisäämään hallinnon keinoja seurata ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja puuttua niihin.²¹¹

Kahdeksannessa pykälässä säädetään ilmastonmuutoksen kansallisesta sopeutumissuunnitelmasta. Pykälän ensimmäisessä momentissa säädetyn mukaan valtioneuvosto hyväksyy ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumissuunnitelman vähintään kerran kymmenessä vuodessa.²¹² Tämä kertonee siitä, että ilmastolailla pyrittiin luomaan puitteet pitkäjänteiseen työhön ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, sillä kuten aiemmin on mainittu, lain yhtenä tavoitteena on sen ensimmäisen pykälän toisen momentin mukaan kansallisin toimin paitsi hillitä ilmastonmuutosta myös sopeutua siihen. Juuri ilmastonmuutokseen sopeutumista voidaan pitää eräänlaisena varautumispolitiikkana ilmastonmuutoksen mahdollisiin tai todennäköisiin haittavaikutuksiin.

Erityisen tärkeä on kahdeksannen pykälän toinen momentti, jonka mukaan ”sopeutumissuunnitelma sisältää *riski- ja haavoittuvuustarkastelun* sekä tarpeen mukaan hallinnonaloittaisia sopeutumista koskevia toimintaohjelmia”²¹³. Momentin muotoilusta huomataan, että ilmastolakia säädettäessä pidettiin tärkeänä, että hallinnossa pysytään tulevaisuudessa perillä siitä, mitkä ilmastonmuutokseen liittyvät tekijät ovat kansallisesti katsottuna riskejä ja mitkä yhteiskunnan osa-alueet ovat haavoittuvaisia näille riskeille. Kuudennen ja kahdeksannen pykälän perusteella ilmastolain taustalla vaikuttaa siis selvästi käsitys vähintäänkin siitä, että ilmastonmuutoksen vaikutuksia täytyy pitää tarkasti silmällä. Voidaan kuitenkin pohtia sitä, missä määrin tämänkaltaista retoriikkaa voidaan pitää turvallisena.

Kuten edellä on viitattu, Trombettan ilmaston turvallisamiseen liittyvään teoreettiseen tutkimukseen nojaten voidaan ajatella, että yllä esitellyissä kuudennen ja

²¹¹ Ibid., 7–9 §.

²¹² Ibid., 8 § 1 mom.

²¹³ Ibid., 8 § 2 mom.; kursivointi tekijän korostus.

kahdeksannen pykälän momenteissa olisi havaittavissa sekä vaatimus ilmastonmuutoksen vaikutuksiin puuttumisesta että viittaus kansallisen turvallisuuden narratiiviin sikäli, että annetaan ymmärtää ilmastonmuutoksen aiheuttavan riskejä ja vaaroja. Tämä tarkoittaa, että ilmastolaki on osaltaan mahdollista nähdä hallinnon pyrkimyksenä osoittaa kansalaisille, että se on ottanut ilmastonmuutokseen liittyvät riskit huomioon ja tekee kaikkensa hallitakseen niitä. Koska Trombetta mukaan Balzacqin sosiologisessa turvallistamisteoriassa korostuu ennen kaikkea symbolinen valta, joka turvallisuuteen viittaamisella on yleisöön ja sen käsitykseen väitetystä turvallisuuskysymyksestä, voi ajatella, että kun ilmastolaissa viitataan ilmastonmuutoksen riskeihin, se saattaa luoda lain tulkitsijoille kuvan ilmastonmuutoksesta turvallisuuskysymyksenä. Se taas oikeuttaa hallinnon toimintaa tuota riskiä vastaan. Näin ilmastolain teksti itsessään pyrkii myös legitimoimaan lain olemassaoloa.²¹⁴

On kuitenkin kyseenalaista, voiko tätä pitää ilmastonmuutoksen varsinaisena turvallistamisena. Vaikka Trombetta teorian perusteella yllä olevien momenttien retoriikkaa voisi jossain määrin luonnehtia turvallistamiseksi, koska siinä viitataan ilmastonmuutoksen vaaroihin sekä niihin puuttumisen tavoitteeseen, Corryn näkökulmasta katsottuna kyseessä ei olisi niinkään turvallistaminen vaan riskifikaatio. Corryn riskifikaatiomallin mukaan pelkkiin riskeihin ja haittojen *mahdollisuuksiin* viittaaminen ei riitä ilmastokysymyksen turvallistamiseen. Sen sijaan riskifikaatio, jossa on keskeistä kiinnittää huomio viiteobjektiin liittyviin riskeihin ja niiden hallintaan, voisi Corryn teorian mukaan kuvata ilmastolain kuudennen pykälän retoriikkaa turvallistamista paremmin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö pykälässä tarkastelukulmasta riippumatta viitattaisi siihen, että ilmastonmuutoksella on yhteyksiä turvallisuuteen. Corryn mukaan riskifikaatio onkin myös omanlaistaan nykyajan turvallisuuspolitiikkaa, jolla puututaan suorien uhkien sijaan niiden taustatekijöihin ja pyritään mahdollisesti estämään ennakolta niiden muodostuminen varsinaisiksi turvallisuushvikiksi. Näin ollen ainakin ilmastolain pykälissä kuusi ja kahdeksan voidaan katsoa esiintyvän jossain määrin turvallisuuteen viittaavaa retoriikkaa.²¹⁵

²¹⁴ Trombetta 2012, 159–161.

²¹⁵ Corry 2012, 256–258.

Näiden pykälien lisäksi ilmastolaissa ei kuitenkaan viitata turvallisuuteen käytännössä lainkaan. Pykälissä seitsemän ja yhdeksän säädetään pitkän ja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmista, mutta molempien pykälien säädökset liittyvät lähinnä siihen, mitä näihin suunnitelmiin sisältyy. Sekä pitkän että keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan sisältyy ilmastolain mukaan suunnitelma niistä toimenpiteistä, millä toimilla kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään ja ilmastonmuutosta hillitään. Lisäksi pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan sisältyy ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien tavoitteiden asettaminen. Tästä huolimatta pykälissä seitsemän ja yhdeksän ei viitata suoraan eikä edes epäsuorasti ilmastonmuutokseen liittyviin riskeihin tai uhkiin. Pykälien säännökset onkin todennäköisesti kirjoitettu lähinnä hallinnon ilmastopoliittisiksi toimintaohjeiksi, mikä osaltaan selittää niiden teknisen luonteen.²¹⁶ Sama pätee myös lain loppuihin pykäliin, joissa käsitellään muun muassa edellisissä pykälissä säädettyjen ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelua, niiden toteutumisen seuraamista ja eri viranomaisten tehtäviä ilmastopolitiikan suunnitelmien sekä pykälässä 14 säädetyn ilmastovuosikertomuksen valmistelussa.²¹⁷ Lisäksi pykälässä 16 säädetään uuden tieteellisen ja riippumattoman asiantuntijaelimen, Suomen ilmastopaneelin, asettamisesta. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan ilmastopaneelin tehtävänä on koostaa tieteellistä tietoa ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta ilmastopolitiikan suunnittelun ja seurannan tarkoituksiin.²¹⁸ Näin ollen ilmastolain nojalla perustetun ilmastopaneelin tehtävät liittyvät lähinnä luotettavan tiedon tuottamiseen hallinnon ilmastopoliittisen päätöksenteon tueksi. Laissa ei kuitenkaan erikseen eksplikoida syitä siihen, miksi tällainen riippumaton tieteellinen tieto ilmastonmuutoksesta on ilmastopoliittisen päätöksenteon kannalta tärkeää. Tästä syystä lienee luonnollistakin, ettei laissa varsinaisesti oteta paljoakaan kantaa ilmastonmuutoksen mahdollisten seurausten uhkaavuuteen.

Kokonaisuudessaan ilmastolaki on lyhytsanainen eikä siinä esiinny kovin montaa turvallisuusviittausta, lukuun ottamatta kuudennen ja kahdeksannen pykälän mainintoja ilmastonmuutoksen riskeistä. Turvallisuusviitteiden verrattainen puute

²¹⁶ Ilmastolaki 609/2015, 7 §, 9 §.

²¹⁷ Ibid., 10–15 §.

²¹⁸ Ibid., 16 § 1 mom.

ei kuitenkaan itsessään kerro välttämättä siitä, etteikö lain taustalla vallitsisi ajatuksia ilmastonmuutokseen liittyvistä turvallisuuskysymyksistä. Kun otetaan huomioon ilmastolain puitelakiluonne, on jopa oletettavaa, ettei laki käsittele ilmastonmuutosta ilmiönä kovinkaan syvällisesti tai yksityiskohtaisesti. Säädöksen luonteeseen ei muutenkaan kuulu kantaaottavuus, jota taas voidaan pitää keskeisenä osana esimerkiksi edellä tarkasteltuja kansanedustajien puheenvuoroja. Kansanedustaja voi eduskunnassa ilmaista vahvojakin mielipiteitä ja poliittisia kannanottoja, mutta lakitekstin tulee olla neutraalia. Näin ollen ei siis ole ihme, ettei ilmastolaissa viitata turvallisuuteen suoraan.

6 Lopuksi

Tässä tutkielmassa tehdään selkoa Suomen ilmastolakiprosessin etenemisestä vuosina 2014–2015. Tutkielmassa on ennen kaikkea pohdittu sitä, onko ilmastolaki-prosessin yhteydessä havaittavissa viitteitä Thierry Balzacqin sosiologisen määritelmän mukaisesta *turvallistamisesta*. Pääasiallisena tavoitteena on ollut selvittää, nähtiinkö ilmastonmuutos suomalaisessa ilmastopolitiikassa ja -lainsäädännössä turvallisuusuhkana vuosina 2014–2015. Tätä tutkimusongelmaa on tarkasteltu lähinnä ilmastolain säätämiseen liittyvien eduskunnan asiakirjojen sekä valmiin ilmastolain lakitekstin perusteella asetettujen tutkimuskysymysten avulla, historialliseen lähdekriittiseen menetelmään tukeutuen ja peilaten havaintoja teoreettiseen viitekehykseen.

Tuloksia lienee luontevinta tarkastella alussa asetettujen tutkimuskysymysten valossa ja pohtia, minkälaisia vastauksia kysymyksiin on saatu. Ensinnäkin pyrittiin saamaan selville, mihin asioihin tai tekijöihin eduskunnan asiakirjoissa vedotaan, kun puolustetaan tai vastustetaan ilmastolakia. Tämän perusteella voidaan tehdä päätelmiä siitä, oliko turvallisuus mahdollisesti eräs perustelu sille, että ilmastolaki tulisi säätää.

Luvussa neljä esitellyn tarkastelun perusteella voidaan todeta, että eduskunnan asiakirjoissa esiintyvät perustelut ilmastolain säätämisen puolustamiselle sekä vastustamiselle olivat hyvin moninaiset. Turvallisuuteen viittaavat tekijät olivat kuitenkin selvästi yksi perustelu muiden joukossa ilmastolain puolesta. Hallituksen esityksessä ilmastolain säätämisen perustellaan olevan tärkeää ennen kaikkea ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen sekä kansainvälisten sopimusten noudattamisen vuoksi. Esityksessä myös mainitaan useaan otteeseen ilmastonmuutokseen liittyvät riskit, mitä voidaan Corryn riskifikaatiomallia mukaillen pitää eräänlaisena toisen asteen turvallisuuspolitiikkana. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan suoranaisesti vedota turvallisuuteen, kun perustellaan lain säätämisen tärkeyttä.

Täysistuntokeskusteluissa ilmastolaki herätti paljon keskustelua ja sai paljon niin puolustus- kuin vastustuspuheenvuorojakin. Tarkastelun perusteella on havaittavissa, että ilmastolain lähetekeskustelussa ilmastolakia puolustettiin vetoamalla

pitkälti lain mukanaan tuomiin positiivisiin vaikutuksiin ja sen luomiin tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä lain säätämisen lähettämään kansainväliseen viestiin Suomen merkittävästä ilmastotoimijuudesta. Toisaalta osa kansanedustajista nosti ilmastolakia puolustavissa perusteluissaan esiin myös ilmastonmuutoksen aiheuttaman uhkan, jota vastaan tulisi taistella. Ilmastolakia kritisoinet tai sen säätämistä jopa vastustaneet kansanedustajat taas perustivat kritiikkinsä etenkin lain negatiivisiin taloudellisiin vaikutuksiin. Lain vastustamista perusteltiinkin pitkälti vetoamalla työllisyyden ja Suomen talouden kilpailukyvyn mahdolliseen heikkenemiseen lain säätämisen myötä. Toisaalta osa lakiin kohdistuneesta kritiikistä vetosi myös siihen, ettei laki esitellyssä muodossaan olisi tarpeeksi tehokas.

Kuten luvussa 4.4 on todettu, helmikuussa 2015 ensimmäisessä käsittelyssä esitetyt perustelut olivat entisestään terävöityneet sitten kesäkuussa 2014 käydyn lähetekeskustelun. Perussuomalaiset jatkoivat entistä vahvemmin Suomen kilpailukyvyn sekä työpaikkojen säilyttämiseen vetoamistaan perustellessaan kantaansa, jonka mukaan ilmastolakia ei tulisi säätää. Sen lisäksi he myös vetosivat Suomea suurempien saastuttajien rooliin päästövähennysten toteuttamisessa ja argumentoivat Suomessa tehtyjen ilmastopoliittisten linjausten olevan globaalissa mitta-kaavassa merkityksettömiä. Muut eduskuntaryhmät kuitenkin ilmaisivat vahvasti olevansa toista mieltä.

Monet ilmastolakia puolustavat puheenvuorot lain ensimmäisessä käsittelyssä olivat turvallisuusviittausten kannalta erityisen kiinnostavia. Huomionarvoista on, että lukuisat kansanedustajat vetosivat ilmastonmuutoksen uhkaan ja niihin mahdollisiin negatiivisiin seurauksiin, joita lain säätämättä jättämisellä saattaisi olla. Tämä tendenssi ei ollut ollut läheskään yhtä vahva vielä lain lähetekeskustelun aikaan. Monet edustajat vetosivat ensimmäisessä käsittelyssä nykyisten päättäjien vastuuseen tulevista sukupolvista ja heidän elinoloistaan, joista tulisi pitää huolta. Lisäksi monet painottivat tämänkaltaisen ilmastopoliittisen päätöksenteon kiireellisyyttä vedoten ilmastonmuutoksen peruuttamattomaan luonteeseen. Erityisen merkittävä tutkimustulos on kuitenkin se, että siinä missä vielä lähetekeskustelun aikaan merkittävä osa ilmastolain puolustamista vetosi nimenomaan lain positiivisiin vaikutuksiin, ensimmäisessä käsittelyssä lain puolustus vetosi paljon selvemmin juuri ilmastonmuutoksen uhkaavuuteen.

Kiintoisa tutkimustulos, jota ei alkuperäisissä tutkimuskysymyksissä ollut osattu ennakoida, olivat ilmastolain puolustajien ja vastustajien puoluetustat, tai paremminkin niiden suhteen havaittavissa oleva selvä muutos lainsäädäntäprosessin aikana. Lähetekeskustelun aikana sekä hallitus- että oppositiopuolueissa esiintyi niin lakia puolustavia kuin vastustaviaakin kannanottoja. Ilmastolain ensimmäisessä varsinaisessa käsittelyssä sen sijaan on havaittavissa eduskunnan selkeämpi hajaannus ilmastolain puolustajiin ja vastustajiin – perussuomalaiset ainoana eduskuntaryhmänä vastusti suoraan ilmastolain säätämistä, kun taas muiden eduskuntaryhmien edustajat esittivät ainoastaan ilmastolakia puoltavia puheenvuoroja. Lähtökohtaisesti on oletettavaa, että hallituspuolueet tukevat lakiesitystä, kun taas oppositiossa saatetaan usein äänestää hallituksen esitystä vastaan. Onkin mielenkiintoista, että ensimmäisen käsittelyn aikana kaikki muut eduskuntapuolueet perussuomalaisia lukuun ottamatta esiintyivät niinkin vahvasti ilmastolain puolesta vedoten ennen kaikkea ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin riskeihin ja uhkiin. Toki on otettava huomioon, että vain yksi RKP:n kansanedustaja käytti keskustelussa puheenvuoroja, eikä kristillisdemokraattien keskuudesta kukaan esittänyt kantoja lain puolesta eikä sitä vastaan. Eräs merkittävä pohdinnanaihe onkin, miksi näiden puolueiden edustajat eivät osallistuneet ilmastolakikeskusteluihin. Voi olla, että ilmastolakia ei pidetty tärkeänä tai siihen ei haluttu ottaa selkeästi kantaa. Puolueiden edustajat puhuvat eduskunnassa eritoten äänestäjilleen, joten RKP:ssa ja kristillisdemokraateissa on ehkä ajateltu, ettei ilmastolakia kannata kommentoida, jos se saattaa aiheuttaa äänestäjissä vastareaktioita. On myös otettava huomioon, että kyseisten puolueiden eduskuntaryhmät olivat verrattain pieniä, joten niiden vähäinen osallistuminen on suhteellisesti katsottuna osaltaan ymmärrettävää. Tästä huolimatta on jossain määrin yllättävää, että ne olivat lain kommentoimisessa näinkin epäaktiivisia.

Kuten neljännen luvun loppupuolella on pohdittu, on huomioitava, että eduskuntaryhmissä on jo ennen ensimmäistä käsittelyä ehditty todennäköisesti muodostaa yhteinen päätös siitä, mitä mieltä kukin eduskuntaryhmä käsittelyssä olevasta laista on, jolloin ryhmäkurinkin huomioiden on selvää, että täysistuntopuheenvuoroissa korostuu eduskuntaryhmän enemmistön kanta, jolloin kenties vähemmistöön jääneet kriittisemmät kannat jäävät piiloon. Tämä voi osin selittää sitä, miksi ilmastolakia kannatettiin lopulta niinkin vahvasti. Lisäksi on huomattava, että

vaikka esimerkiksi vihreät ja vasemmistoliitto kuuluivat ensimmäisen käsittelyn aikaan oppositioon, ilmastopolitiikalla on merkittävä rooli niiden molempien arvopohjassa, joten lienee luontevaa, että niiden eduskuntaryhmät esiintyivät vahvasti ilmastolain kannalla. Kenties vielä mielenkiintoisempaa onkin pohtia syitä siihen, miksi perussuomalaiset ainoana eduskuntaryhmänä vastusti ilmastolakia niin selvästi. Heidän parissaan ei selvästi ainakaan katsottu ilmastonmuutoksen aiheuttavan sellaista uhkaa, johon tulisi ilmastolain kaltaisilla toimilla puuttua.

Toisena ja kolmantena esitetyt tutkimuskysymykset siitä, esiintyykö aineistossa suoria tai epäsuoria viittauksia turvallisuuteen, kytkeytyvät olennaisesti toisiinsa. Lisäksi ne liittyvät läheisesti edellä esiteltyyn pohdintaan siitä, mihin aineistossa vedotaan, kun puolustetaan tai vastustetaan ilmastolakia. Kuten luvuista neljä ja viisi huomataan, eduskunnan asiakirjoissa ja valmiissa ilmastolaissa esiintyy hyvin vähän suoria viittauksia turvallisuuteen. Ilmastolaissa niitä ei itse asiassa ole lainkaan. Täysistuntokäsittelyissäkin ainoastaan yksi kansanedustaja rinnasti puheessaan ilmastonmuutoksen sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan toisiinsa suoraan. Tässä suhteessa alkuperäinen tutkimushypoteesi siitä, että suoria turvallisuusviittauksia tuskin esiintyy aineistossa kovinkaan paljon, osoittautui tutkimuksen aikana suhteellisen hyvin paikkaansa pitäväksi. Sen sijaan sekä kaikissa eduskunnan asiakirjoissa että ilmastolain lakitekstissä viitattiin toistuvasti ainakin jossain muodossa ilmastonmuutokseen liittyviin *riskeihin*, mitä voidaan Corryn riskifikaatiomallin mukaan pitää jonkinlaisena epäsuorana viittauksena turvallisuuteen. Riskeistä saattaa tulevaisuudessa muodostua uhkia, mistä syystä yleisesti katsotaan, että niihin tulee varautua ja niitä tulee hallita. Näin ollen tutkimushypoteesiin sisältyneen ajatuksen siitä, että aineistoa tulkitsemalla voisi havaita pohjavireenä jonkin sellaisen käsityksen, jonka mukaan ilmastonmuutoksesta saattaisi tulevaisuudessa muodostua turvallisuushka, voi katsoa osoittautuneen tutkielman aikana todeksi.

Tähän liittyen, huolimatta suorien turvallisuusviittausten vähäisyydestä varsinkin esityksen ensimmäisessä käsittelyssä useissa puheenvuoroissa viitattiin suoraan ilmastonmuutoksen sekä Suomelle että maapallolle aiheuttamaan *uhkaan*, jota vastaan tulisi taistella. Useiden kansanedustajien suusta kuultiin lausahduksia, joiden mukaan ilmastonmuutos on jopa suurin uhka ihmiskunnalle. Kuten

edellisissä luvuissa on argumentoitu, tätä voidaan sosiologiseen turvallistamisteoriaan pohjaten pitää perustellusti pyrkimyksenä ilmastonmuutoksen turvallistamiseen. Tämä liittyy keskeisesti tutkielman neljänteen tutkimuskysymykseen: *onko ilmastonmuutos turvallistettu Suomessa, ja soveltuuko turvallistamisteoria ylipäättään selittämään suomalaista lähestymistapaa ilmastokysymyksen turvallisuusulottuvuuteen?*

Aineistosta ei voi päätellä, pystyivätkö kansanedustajat onnistuneesti luomaan ilmastonmuutoksen uhkaavuutta korostavilla puheenvuoroillaan kuvan ilmastonmuutoksesta eksistentiaalisena uhkana, mitä voidaan alkuperäisen turvallistamisteorian mukaan pitää turvallistamisen edellytyksenä. Sosiologisen turvallistamisteorian mukaan prosessin lopullisella onnistumisella ei kuitenkaan niinkään ole merkitystä, vaan tärkeämpää on se, että turvallistamisprosessi on ylipäättään ollut käynnissä näiden kansanedustajien pyrkiessä liittämään uhkakuvia ja turvallisuuskäsityksiä ilmastonmuutosilmiöön. Koska ilmastolaki on vielä suhteellisen tuore ja keskustelu ilmastonmuutoksen vaaroista jatkuu yhä, on vaikeaa analysoida kattavasti sitä, oliko ilmastonmuutoksesta siihen liittyvien uhkapuheiden johdosta tullut vuosina 2014–2015 varsinaisesti osa suomalaista turvallisuuskenttää. Todennäköisesti oikea vastaus tähän kysymykseen on kielteinen. Ei olisi tieteellisesti kestävää ainakaan tämän tutkimusaineiston perusteella väittää, että tutkielman aikarajauksen puitteissa ilmastonmuutos olisi Suomessa varsinaisesti turvallistettu. Tästä huolimatta sosiologisen turvallistamisteorian hengessä voidaan spekuloida, onko turvallistamisprosessin lopullisella onnistumisella paljoakaan väliä. Hakalaa mukaillen myös epäonnistunut tai keskeneräinen turvallistaminen on turvallistamisen yritys, ja siksi itsessään aiheen kannalta arvokas²¹⁹. Näin ollen voidaan kin ajatella, että tutkielman keskeinen tutkimustulos on se, että ilmastolaki-prosessin aikana useat kansanedustajat *pyrkivät* ilmastokysymyksen turvallistamiseen. Selvää siis on, että ilmastonmuutos nähtiin tai haluttiin nähdä ainakin osittain turvallisuusuhkana suomalaisessa ilmastopolitiikassa ja -lainsäädännössä vuosina 2014–2015. Tarkastelun perusteella perussuomalaisten eduskuntaryhmä oli ainoa, joka ei ilmastolain säädäntäprosessin aikana taipunut tälle kannalle.

²¹⁹ Hakala 2018, 54.

Erityisen mielenkiintoista olisi jatkaa tämän aiheen tutkimista ja pohtia, onko ilmastomuutoksen ja turvallisuuden välisessä yhteydessä tapahtunut muutoksia tutkielman aikarajauksen jälkeen. Jatkotutkimus voisi osoittaa, mitä tässä suhteessa on tapahtunut sitten vuoden 2015. Parin viime vuoden aikana julkinen keskustelu ilmastomuutoksen ja turvallisuuden välisen yhteyden tiimoilta on entisestään kiihtynyt, ja muun muassa lokakuussa 2018 ilmestynyt IPCC:n erikoisraportti²²⁰ sai huomattavan paljon mediahuomiota. Raportin tarkoituksena on esittää kokonaisuutena kaikki vaikutukset, jotka luonnontieteellisen tutkimuksen mukaan seuraavat maapallon keskilämpötilan 1,5 celsiusasteen lämpenemistä. Pian IPCC:n raportin ilmestymisen jälkeen UNFCCC kokoontui 2.–15. joulukuuta 2018 ilmastokokouksessa Puolan Katowicessä, mikä edelleen nostatti ilmastomuutoksen uhkaavuuden huomiota julkisissa diskursseissa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Tulevaisuudessa onkin varmasti paikallaan tehdä jatkotutkimusta siitä, onko ilmastomuutos turvallistettu onnistuneesti Suomessa tai ylipäätään maailmalla.

Sekä neljänteen ja viimeiseen tutkimuskysymykseen että tutkielman onnistumisen arviointiin liittyen voitaneen todeta, että vaikka turvallistamisteorian yhdistäminen suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön tarkasteluun ei ole ongelmатonta, se ei myöskään ole mahdotonta. Turvallistamisteoria ei välttämättä ole parhain tai joustavin työväline suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön turvallisuusyhteyksien tarkastelussa, mutta silti se lienee tämän tutkielman puitteissa sovelletun käyttötarkoitukseensa kohtalaisen hyvin. Vähintäänkin voidaan todeta, että vaihtoehtoisten tai parempien analyysivälineiden verrattaisessa puutteessa turvallistamisteoriaa voi aivan hyvin soveltaa suomalaisessa kontekstissa myös ilmastomuutoksen kaltaisten vähemmän perinteisten turvallisuuskysymyksien tarkasteluun, kuten maailmallakin on tehty.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että aineistossa esiintyvän retoriikan analyysi asetettujen tutkimuskysymysten sekä turvallistamisteorian näkökulmasta onnistui tutkielmassa verrattain hyvin. Turvallistamisteoria toimi erittäin hyvänä lisänä historialliselle lähdekriittiselle tarkastelulle ja tuki hyvin pohdintaa turvallisuusvaikutteiden esiintymisestä ilmastolakiprosessiin liittyvissä asiakirjoissa.

²²⁰ IPCC, *Special Report 15* (SR15). 2018. <https://www.ipcc.ch/sr15/> [Luettu 24.1.2019].

Tutkielman analyysi on toivon mukaan tuonut esiin uutta tietoa siitä, missä määrin ilmastonmuutos nähtiin turvallisuuskysymyksenä ilmastolain säätämisen aikaan vuosina 2014–2015. Asetetut tutkimuskysymykset sopivat tutkimusaiheen tarkasteluun hyvin, ja valittuihin kysymyksiin saatiin tutkielman aikana tyydyttäviä vastauksia, joita tässä luvussa pyritty kokoamaan yhteen.

Luvussa 1.3 nimetään tutkielman perimmäiseksi tutkimusongelmaksi sen tarkastelu, näyttäytyikö ilmastonmuutos suomalaisen ilmastopolitiikan ja -lainsäädännön näkökulmasta turvallisuushkana ilmastolain säätämisen aikaan vuosina 2014–2015. Yllä esitetyn pohdinnan perusteella voidaan johtopäätöksenä todeta, että ilmastonmuutos näyttäytyi tutkitun ajanjakson aikana suomalaisessa ilmastopolitiikassa ja -lainsäädännössä vähintäänkin huolestuttavana kysymyksenä, jolla nähtiin selvästi olevan yhteyksiä turvallisuuteen. Suuressa osassa aineistoa ilmastonmuutosta ei kuitenkaan kokonaisuudessaan pidetty varsinaisena turvallisuushkana, tai sitä ei ainakaan eksplisiittisesti todettu. Sen sijaan ilmastonmuutos nähtiin ennemminkin *riskinä*, josta saattaisi tulevaisuudessa muodostua uhka turvallisuudelle, jos riskiä ei pystytä hallitsemaan. Tästä huolimatta on tärkeää huomata, että tarkastelun perusteella lukuisat yksittäiset kansanedustajat nimesivät täysistuntopuheenvuoroissaan ilmastonmuutoksen suoranaiseksi uhkaksi ja peräänkuuluttivat kaikkien mahdollisten toimien tärkeyttä tähän uhkaan vastaimiseksi. Tätä tutkielmaa varten valitun tutkimusaineiston perusteella on kuitenkin mahdotonta tietää, kuinka suuri osuus kansanedustajista loppujen lopuksi oli tätä mieltä, sillä vain murto-osa kansanedustajista osallistui ilmastolakia käsitteleviin täysistuntokeskusteluihin. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen perusteella on kuitenkin selvää, että ilmastonmuutoksella nähtiin vuosina 2014–2015 olevan kasvava yhteys turvallisuuteen tulevaisuudessa ja oltiin sitä mieltä, että siitä saattaisi aikanaan kehittyä aidosti turvallisuuskysymys.

Lähteet

Alkuperäislähteet

Euroopan unioni, EU aiheittain: Energia. https://europa.eu/european-union/topics/energy_fi [Luettu 15.11.2018].

Ilmastolaki 609/2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150609?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ilmastolaki> [Luettu 9.10.2018].

Hallitustenvälisen ilmastonmuutoskonventin asiakirjat.

Assessment Report 4 (AR4). 2007. Working Group II.

<https://www.ipcc.ch/report/ar4/wg2/> [Luettu 12.10.2018].

Assessment Report 5 (AR5). 2014. <https://www.ipcc.ch/report/ar5/> [Luettu 12.10.2018].

Factsheet – What Is the IPCC?

http://www.ipcc.ch/news_and_events/docs/factsheets/FS_what_ipcc.pdf

[Luettu 12.10.2018].

Special Report 15 (SR15). 2018. <https://www.ipcc.ch/sr15/> [Luettu 24.1.2019].

Summary for Policymakers. *Climate change 2013: The Physical Science Basis*. Working Group I Contribution to the 5th Assessment Report.

https://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg1/WGIAR5_SPM_brochure_en.pdf [Luettu 16.11.2018].

Valtiopäiväasiakirjat, Valtiopäivät 2014.

Pöytäkirjat:

PTK 64/2014 vp. 10.6.2014.

PTK 160/2014 vp. 25.2.2015.

PTK 163/2014 vp. 3.3.2015.

PTK 166/2014 vp. 6.3.2015.

Äänestys 10: Hallituksen esitys ilmastolaiksi.

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/aanestys.aspx?aanestysnro=10&istuntonro=166&vuosi=2014> [Luettu 13.12.2018]

Valiokunta-asiakirjat:

LiVL 6/2014 vp. 4.11. 2014.

MmVL 45/2014 vp. 20.1.2015.

PeVL 43/2014 vp. 26.11.2014.

TaVL 52/2014 vp. 5.2.2015.

YmVM 22/2014 vp. 18.2.2015.

Vireilletuloasiakirjat:

HE 82/2014 vp. 5.6.2014.

Yhdistyneiden kansakuntien ja sen alaisten toimijoiden asiakirjat.

Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimus
61/1994.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940061/19940061_2#idp446075424 [Luettu 13.11.2018].

UNFCCC, *Paris Agreement – Status of Ratification*

<https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/status-of-ratification>
[Luettu 25.10.2018].

UNFCCC, *The Paris Agreement*. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> [Luettu 25.10.2018].

United Nations Treaty Collection. Chapter XXVII, 7.d. Paris Agreement
<https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsgno=XXVII-7-d&chapter=27&clang=en> [Luettu 25.10.2018].

Ympäristöministeriö, Ilmastolain lausuntoyhteenvedo. 27.3.2014.

Kirjallisuus

Aalto Sari, *Vaihtoehtopuolue – Vihreän liikkeen tie puolueeksi*. 2018, Into, Helsinki.

- Balzacq Thierry, A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants. Teoksessa Balzacq Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. 2011, Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY, 1–30.
- Balzacq Thierry, Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis. Teoksessa Balzacq Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. 2011, Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY, 31–53.
- Brauch Hans Günther & Scheffran Jürgen, Introduction: Climate Change, Human Security, and Violent Conflict in the Anthropocene. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 3–40.
- Brzoska Michael, Climate Change as a Driver of Security Policy. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 165–184.
- Buzan Barry – Wæver Ole – de Wilde Jaap, *Security: A New Framework for Analysis*. 1998, Lynne Rienner Publishers, Boulder, London.
- Buzan Barry, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd Edition. 1991, Harvester Wheatsheaf, New York, NY.
- Corry Olaf, Securitisation and 'Riskification': Second-Order Security and the Politics of Climate Change. *Millenium: Journal of International Studies* 40(2), 2012, 235–258.
- Dryzek John S., *The Politics of the Earth: Environmental Discourses*. 1997, Oxford University Press, Oxford; New York.
- Giddens Anthony, *Politics of Climate Change*. 2nd Edition, Revised and Updated. 2011, Polity Press, Cambridge, UK; Malden, MA, USA.
- Hakala Emma, *International Organisations and the Securitisation of the Environment in Post-Conflict Western Balkans*. Väitöskirja. 2018, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliittikan ja talouden tutkimuksen laitos, Poliittinen historia.

- Kalela Jorma, *Historiankirjoitus ja historia*. 2000, Gaudeamus, Helsinki.
- Kjellén Bo & Wallensteen Peter, Climate Change, Peacekeeping, and Perspectives for UN Reform. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 685–694.
- Konttinen Esa, Uusien liikkeiden tuleminen subjektiviteetin puolustamisen kulttuuri-ilmastossa. Teoksessa Ilmonen Kaj & Siisiäinen Martti (toim.), *Uudet ja vanhat liikkeet*. 1998, Vastapaino, Tampere, 187–217.
- Kurtz Gerrit, Securitization of Climate Change in the United Nations 2007–2010. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 669–684.
- Lietonen Anni, *There Should Be a Law Against Climate Change – How and Why Finnish Civil Society Organisations Succeeded in Pushing for the Climate Change Act 2015*. Pro gradu -tutkielma. 2014, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Sosiologia.
- Oels Angela, From ‘Securitization’ of Climate Change to ‘Climatization’ of the Security Field: Comparing Three Theoretical Perspectives. Teoksessa Scheffran et al. (toim. 2012), 185–205.
- Polttava kysymys -kampanjan nettisivut. <http://www.polttavakysymys.fi/> [Luettu 9.10.2018].
- Polttava kysymys, *Polttava kysymys -kampanjan tarina 2007-2015 – miten kansanliike sai Suomeen ilmastolain*. Loppuraportti. 2015, Maan ystävät ry. <http://www.polttavakysymys.fi/hallinta/wp-content/uploads/2015/12/Polttava-Kysymys-ilmastolaki-kampanja.pdf> [Luettu 10.10.2018].
- Scheffran Jürgen – Brzoska Michael – Brauch Hans Günther – Link Peter Michael – Schilling Janpeter (toim.), *Climate Change, Human Security and Violent Conflict: Challenges for Societal Stability*. Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace vol. 8. 2012, Springer Heidelberg Dordrecht, London; New York.

- Selenius Emma-Sofia, *It's Been a Hard Day's Night: Why Making International Environmental Policy Is So Difficult. A Case Study of the UNFCCC Copenhagen Summit*. Pro gradu -tutkielma. 2013, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, Yleinen valtio-oppi, Maailmanpolitiikan tutkimus.
- Shabecoff Philip, Norway and Canada Call for Pact to Protect Atmosphere. Julkaisussa *The New York Times*, 28.6.1988. <https://www.nytimes.com/1988/06/28/science/norway-and-canada-call-for-pact-to-protect-atmosphere.html> [Luettu 12.10.2018].
- Siisiäinen Martti, Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen Kaj & Siisiäinen Martti (toim.), *Uudet ja vanhat liikkeet*. 1998, Vastapaino, Tampere 219–243.
- Sorvali Jaana, *Uhka vai mahdollisuus? Ilmastopolitiikka ja Suomen tulevaisuus: ilmastolakikeskustelujen ja maakunnallisten ilmastodiskurssien analyysi*. Pro gradu -tutkielma. 2015, Helsingin yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, Geotieteiden ja maantieteen laitos, Maantiede, Kulttuurimaantiede.
- Tiainen Olli, *Ilmastolaki ja Advocacy Coalition Framework – Ilmastolain alaysteemi, uskomuskoalitiot ja koalitiot*. Pro gradu -tutkielma. 2016, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos, valtio-oppi, politiikantutkimus.
- Trombetta Maria J., Climate Change and Environmental Conflict Discourse. Teoksessa Scheffran et al. (toim.) 2012, 151–164.
- Trombetta Maria J., Rethinking the Securitization of the Environment: Old Beliefs, New Insights. Teoksessa Balzacq Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. 2011, Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY, 135–149.
- Youngs Richard, *Climate Change and European Security*. 2015, Routledge; Abingdon, Oxon; New York, NY.

Liitteet

Tutkielmassa esiintyvät lyhenteet

COP	UNFCCC:n ylin päätöksentekoeelin, <i>Conference of the Parties</i>
EU	Euroopan unioni, <i>European Union</i>
EU ETS	EU:n päästökauppajärjestelmä, <i>European Union Emissions Trading Scheme</i>
FoE	Euroopan Maan ystävät, <i>Friends of the Earth Europe</i>
IPCC	Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli, <i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>
OSCE	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, <i>Organization for Security and Cooperation in Europe</i>
PRIO	Osloin rauhantutkimusinstituutti, <i>Peace Research Institute Oslo</i>
RKP	Ruotsalainen kansanpuolue
SDP	Suomen sosialidemokraattinen puolue
UNFCCC	YK:n ilmastonmuutoskonventti, <i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>
UNEP	YK:n ympäristöohjelma, <i>United Nations Environmental Programme</i>
YK	Yhdistyneet kansakunnat, <i>United Nations (UN)</i>
YUTP	Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, <i>Common Foreign and Security Policy (CFSP)</i>